

STUDIU

SIGURANȚA COPILILOR PE INTERNET

2017

Studiul „Siguranța copiilor pe Internet” a fost realizat de către Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”, la cererea Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, în parteneriat cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

Rezultatele studiului, interpretarea factologică, concluziile și recomandările din această publicație reflectă opinia echipei de cercetare și a Centrului Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (Moldova).

Coordonator:

Ana REVENCO

Autor studiu:

Diana CHEIANU-ANDREI

Redactor:

Diana SENIC

DREPTUL DE AUTOR

Centrul Internațional „La Strada”

Chișinău, MD-2012

C.P. 259

Republica Moldova

Relații la tel. + 373 22 234 906

fax: +373 22 234 907

www.lastrada.md

www.siguronline.md

Centrul de Investigații și Consultanță „SocioPolis”

Chișinău, MD-2064

Str. Ion Creangă, 39/2

Republica Moldova

Relații la tel. + 373 22 582 983

fax: + 373 22 582 983

e-mail: info@sociopolis.md

www.sociopolis.md

CONTENTS

LISTA FIGURILOR	6
LISTA TABELELOR	8
LISTA BOXELOR	8
SUMAR EXECUTIV	9
INTRODUCERE.....	18
1. Cadrul de cercetare	19
1.1. Scopul și obiectivele cercetării	20
1.2. Metodologia cercetării.....	21
2.Utilizarea internetului	24
2.1. Frecvența accesării Internetului.....	25
2.2. Orele accesării Internetului	25
2.3. Timpul petrecut pe Internet în zilele de școală	26
2.4. Timpul petrecut pe Internet în zilele de odihnă, inclusiv, vacanță	26
2.5. Dispozitivele de accesare a Internetului.....	27
2.6. Locurile de unde se face accesarea Internetului	29
2.7. Scopul utilizării internetului în ultimele 12 luni	29
2.8. Utilizarea camerei foto/web.....	32
3. Comunicarea pe rețelele de socializare.....	33
3.1. Prezența pe rețelele de socializare.....	34
3.2. Prezența datelor personale pe rețeaua de socializare utilizată cel mai frecvent	35
3.3. Acțiunile întreprinse pe rețeaua de socializare, în ultimele 12 luni.....	38
3.4. Cunoașterea de către părinți a activității copiilor pe rețelele de socializare (opinia copiilor)	40
3.5. Comunicarea copiilor pe Internet când doresc ca părinții să nu cunoască discuțiile.	42
4. Comportamentul online	43
4.1. Problemele în mediul online, în ultimele 12 luni	44
4.2. Comportamente riscante care pot avea consecințe negative	47
4.3. Aprecierea propriului comportament în mediul online.....	51

5. Atitudini și practici privind transmiterea pozelor/înregistrărilor video intime online	52
5.1. Evoluarea unei relații care începe în mediul online.....	53
5.2. Opinii privind transmiterea pozelor/înregistrărilor video intime de către persoanele care se află într-o relație intimă	53
5.3. Discutarea studiului de caz privind transmiterea fotografiilor/înregistrărilor video intime online	54
5.4. Motivele transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video intime online	57
5.5. Consecințele transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video intime online	58
5.6. Practici de transmitere/primire a mesajelor, fotografiilor, înregistrărilor video cu conținut sexual	59
5.7. Practici de solicitare a fotografiilor, înregistrărilor video cu conținut sexual.....	60
5.8. Acțiunile întreprinse la solicitări de fotografii, înregistrări video cu caracter sexual...	61
5.9. Expedierea fotografiilor, înregistrărilor video intime.....	62
6. Informarea despre riscurile online în viziunea copiilor și a părinților	63
6.1. Înțelegerea siguranței pe Internet de către copii	64
6.2. Înțelegerea siguranței pe Internet de către părinți.....	64
6.3. Înțelegerea comunicării în siguranță pe Internet de către copii	65
6.4. Înțelegerea comunicării în siguranță pe Internet de către părinți.....	66
6.5. Copiii predispuși la riscuri în mediul online.....	67
6.6. Sursele de informare privind siguranța online	68
6.7. Discutarea problemelor cu care se confruntă în mediul online	68
6.8. Rolul părinților în informarea copiilor despre siguranța online.....	70
6.9. Informarea copiilor despre riscurile existente pe Internet	71
6.10. Autoaprecierea părinților privind gradul de informare despre riscurile online	72
6.11. Acțiunile necesare în instituțiile de învățământ pentru a crește gradul de siguranță în mediul online	72
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	78
ANEXE.....	81

LISTA FIGURILOR

Figura 1. Metodele de cercetare

Figura 2. Frecvența accesării Internetului pentru a căuta informații, jocuri, a asculta muzică, a naviga pe rețelele de socializare, %

Figura 3. Orele de accesare a Internetului în zilele de școală, versus orele de accesare a Internetului în zilele de sâmbătă, duminică, inclusiv vacanță, %

Figura 4. Numărul de dispozitive utilizate pentru accesarea Internetului, %

Figura 5. Dispozitivele utilizate pentru accesarea Internetului, %

Figura 6. Scopul utilizării Internetului, în ultimele 12 luni, %

Figura 7. Scopul utilizării camerei web, în ultimele 12 luni, %

Figura 8. Prezența unui cont/profil pe rețelele de socializare, în dependență de vârstă, %

Figura 9. Prezența pe rețele de socializare a copiilor cu vârsta 12-16 ani, %

Figura 10. Datele și anul nașterii sunt afișate public, %

Figura 11. Datele și anul nașterii sunt veridice, %

Figura 12. Numele și prenumele copiilor pe rețeaua de socializare sunt reale, %

Figura 13. Prezența adresei de domiciliu, a numărului de telefon pe profilul pe rețelele de socializare, în dependență de vârstă, %

Figura 14. Datele despre instituția de învățământ în care studiază copiii sunt afișate public, %

Figura 15. Acțiunile întreprinse pe rețeaua de socializare, în ultimele 12 luni, %

Figura 16. Acceptarea cererilor de prietenie de la persoane pe care nu le cunosc în viața reală, în dependență de vârstă, %

Figura 17. Trimiterea cererilor de prietenie persoanelor pe care nu le cunosc în viața reală, în dependență de vârstă, %

Figura 18. Discutarea, în privat, cu persoane pe care prima dată le-au cunoscut pe rețeaua de socializare, în dependență de vârstă, %

Figura 19. Postări privind locația (check-in), %

Figura 20. Postări pe rețeaua de socializare din care se poate afla unde locuiește persoana, în dependență de vârstă, %

Figura 21. Urmărirea activității copiilor în rețelele de socializare de către părinți / îngrijitori (răspunsul copiilor), %

Figura 22. Problemele cu care s-au confruntat, în ultimele 12 luni, %

Figura 23. Accesarea involuntară, vizionarea imaginilor, video cu caracter sexual, în dependență de vârstă, %

Figura 24. Primirea mesajelor jignitoare pe sistemele messenger, viber, forum etc., în dependență de vârstă, %

Figura 25. Postarea pe rețelele de socializare a mesajelor cu conținut ofensator, jignitor la persoană, accesibile pentru toată lumea, în dependență de mediul de reședință, %

Figura 26. Solicitarea imaginilor foto / video cu părți intime ale corpului, în dependență de vârstă, %

Figura 27. Recepționarea cuvintelor sau imaginilor necenzurate, vulgare, cu caracter sexual pe sistemele messenger, viber, forum etc., în dependență de vârstă, %

Figura 28. Acțiunile întreprinse pe Internet, în ultimele 12 luni, %

Figura 29. Activitățile pe Internet cu persoanele pe care le-au cunoscut doar online, %

Figura 30. Propuneri indecente de la persoanele cunoscute pe Internet, în dependență de vârstă, %

Figura 31. Persoane cunoscute, inițial, pe Internet, ulterior, întâlnite în viața reală, în ultimele 12 luni, %

Figura 32. Confruntarea în viața reală cu persoane străine cunoscute, inițial, pe Internet în ultimele 12 luni, în dependență de vârstă, %

Figura 33. Motivele frustrării/regretului întâlnirii cu persoana cunoscută anterior pe Internet, %

Figura 34. Jignirea / supărarea altor persoane pe Internet, în ultimele 12 luni, în dependență de vârstă, %

Figura 35. Opinii privind transmiterea fotografiilor/video intime unei persoane cu care te afli într-o relație intimă, %

Figura 36. Recepționarea fotografiilor, înregistrărilor video cu conținut sexual, în dependență de sex și mediul de reședință, %

Figura 37. Persoanele de la care au fost recepționate fotografii, înregistrări video cu caracter sexual, în ultimele 12 luni, %

Figura 38. Persoanele care au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual, în ultimele 12 luni, %

Figura 39. Acțiuni întreprinse când se solicită informații cu conținut sexual, %

Figura 40. Gradul de informare al adolescenților despre siguranța online, %

Figura 41. Sursele de informare privind siguranța online, %

Figura 42. Discutarea problemelor cu care se confruntă online, %

Figura 43. Persoanele cu care au discutat problemele cu care s-au confruntat în mediul online, %

LISTA TABELELOR

Tabelul 1. Structura sociodemografică a eșantionului de cercetare cantitativ

Tabelul 2. Timpul petrecut pe Internet în zilele de școală, %

Tabelul 3. Timpul petrecut pe Internet în zilele de odihnă, inclusiv vacanță, %

Tabelul 4. Dispozitivele utilizate pentru accesarea Internetului, în dependență de vârstă, %

Tabelul 5. Locurile de unde se face accesarea Internetului, în dependență de vârstă, %

Tabelul 6. Locurile de unde se face accesarea Internetului, în dependență de mediul de reședință, %

LISTA BOXELOR

Boxa 1. Exemplu de creare a unei relații de încredere copil-părinte

Boxa 2. Exemplu de situație în care copiii transmit poze erotice

Boxa 3. Exemplu de hărțuire a copiilor în mediul online

Boxa 4. Exemplu de șantaj sexual

Boxa 5. Exemplu de amenințare pentru a transmite poze intime online

Boxa 6. Opiniile adolescenților referitor la continuarea comunicării online cu persoana care cere poze intime

Boxa 7. Opiniile adolescenților privind transmiterea pozelor intime sub amenințare

Boxa 8. Exemplu de motiv pentru transmiterea pozelor intime online

Boxa 9. Exemplu de consecință a transmiterii pozei intime

Boxa 10. Exemplu de acțiune a băieților în cazul recepționării pozelor intime online

Boxa 11. Exemplu de vizualizare a unei poze intime transmise unui prieten

Boxa 12. Exemplu de grooming

Boxa 13. Exemplu de cyberbullying

Boxa 14. Exemplu de manipulare a copilului prin complimente și propuneri financiare

Boxa 15. Exemplu de acceptare a unei invitații online pentru se cunoaște în viața reală

Boxa 16. Exemplu de expunere a adulților la riscuri în comunicarea pe Internet

Boxa 17. Exemplu de manipulare a adulților în comunicarea pe Internet

SUMAR EXECUTIV

Viteza de dezvoltare a tehnologiilor informaționale și accesibilitatea sporită a acestora pentru copii e una fără precedent în istoria inovațiilor digitale. Noile tehnologii includ posibilități și capacități imense de prelucrare, stocare și distribuire a materialelor prin telefoane mobile – posibilități care mai ieri nu erau accesibile. Acestea oferă utilizatorilor spațiu de creativitate, oportunități de învățare, participare, comunicare, care nu întotdeauna sunt lipsite de riscuri.

Siguranța copiilor pe Internet presupune securitatea acestora în mediul virtual și posibilitatea utilizării tuturor oportunităților pe care acesta le oferă, fără riscuri. Deoarece Internetul face parte din viața copiilor, aceasta presupune că ei trebuie ghidați continuu pentru a înțelege și a învăța cum să-l folosească responsabil și cum să fie în siguranță online.

Cercetarea „*Siguranța copiilor pe Internet*” a avut drept scop cunoașterea și analiza practicilor de utilizare a internetului de către copiii din clasele 6-9-a de studii (cu vârsta 12-15 ani) din Republica Moldova, inclusiv a comportamentului acestora în mediul online, pentru a stabili riscurile existente și a permite elaborarea unor acțiuni de intervenție în acest domeniu, bazate pe necesitățile copiilor și ale părinților.

Obiectivele cercetării au cuprins:

- cunoașterea modalităților de utilizare a internetului de către copii;
- determinarea timpului petrecut pe Internet;
- elucidarea prezenței copiilor pe rețelele de socializare și a acțiunilor întreprinse de aceștia;
- identificarea problemelor cu care se confruntă copiii navigând în mediul online;
- analiza comportamentelor riscante care pot avea consecințe negative;
- evaluarea comunicării online și a riscurilor acesteia;
- analiza unor percepții, atitudini și comportamente ale copiilor în comunicarea online;
- evaluarea atitudinilor și practicilor privind transmiterea fotografiilor/înregistrărilor video intime online;
- elucidarea surselor de informare a copiilor privind siguranța în mediul online;
- cunoașterea gradului de informare al părinților/îngrijitorilor despre riscurile la care sunt expuși copiii în mediul online;
- analiza unor practici utilizate de către părinți/îngrijitori pentru a reduce riscurile la care sunt expuși copiii pe Internet;
- înaintarea unor recomandări care să contribuie la creșterea gradului de informare al copiilor privind siguranța în mediul online și reducerea riscurilor existente.

Pentru realizarea scopului și a obiectivelor de cercetare, s-a propus o abordare metodologică complexă, axată pe cunoașterea comportamentelor copiilor în mediul online, dar și pe cunoștințele, percepțiile și atitudinile copiilor și ale părinților față de riscurile existente pe Internet, care să permită triangularea datelor¹. Cercetarea s-a bazat pe surse de date primare și secundare. Au fost aplicate metode de cercetare cantitative și calitative copiilor cu vârsta 12-15 ani și părinților acestora. Eșantionul cercetării cantitative a cuprins 1450 de copii. Eșantionul de cercetare este unul probabilist, multistadial, fiind reprezentativ pentru copiii cu vârsta 12-15 ani din Republica Moldova (excepție regiunea Transnistreană). Marja de eroare este de $\pm 2,6\%$ pentru un nivel de încredere de 95%.

Cercetarea calitativă a cuprins 2 grupuri țintă: 48 de adolescenți cu vârsta 14-15 ani și 46 de părinți/îngrijitori ai copiilor cu vârsta 12-15 ani din mun. Chișinău, mun. Bălți, regiunea Nord, regiunea Centru și regiunea Sud. În cadrul discuțiilor focus grup, s-a urmărit cercetarea aprofundată a unor aspecte identificate în cadrul studiului cantitativ. Au fost realizate 10 discuții focus-grup – 5 cu adolescenți și 5 cu părinți/îngrijitori.

---

1 Tehnică de validare prin care se combină mai multe tehnici de culegere a datelor pentru a diminua distorsiunile inerente fiecăreia din ele. Triangularea permite verificarea justetei și stabilității rezultatelor.

Utilizarea Internetului

- Datele prezentei cercetări atestă că 71,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani accesează Internetul zilnic, 25,3% de câteva ori pe săptămână și 2,6% de câteva ori pe lună, iar 0,6% mai rar decât o dată pe lună. Accesarea zilnică a Internetului crește odată cu vârsta. Copiii din mediul urban accesează și utilizează Internetul zilnic într-o măsură mai mare decât cei din mediul rural - 75,6%, față de 68,4%.
- Peste ¾ dintre copii accesează Internetul în zilele de școală, de obicei, între orele 14.00-22.00, 11,3% - între orele 8.00-14.00 când se află la școală și 4,6% între orele 22.00-8.00. În intervalul 8.00-14.00, Internetul este accesat într-o măsură mai mare de către elevii claselor a 6-a (17,4%). În zilele de sâmbătă și duminică, inclusiv vacanță, crește numărul copiilor consumatori de Internet (doar 3,4 % nu utilizează deloc Internetul, față de 7,4% în zilele de școală). Totodată, în aceste zile, scade consumul Internetului în intervalul de la 14.00 la 22.00 cu 19,5 p.p și crește consumul cu 16,7 p.p. în intervalul de dimineață și cu 7,9 p.p. în intervalul de noapte. Evidențiem că accesarea Internetului în orele de noapte este mai răspândită în rândul copiilor cu vârsta de 15 ani.
- Comparativ cu datele studiilor anterioare realizate de Centrul Internațional „La Strada”, numărul copiilor care accesează și utilizează Internetul în orele de noapte (22.0-8.00) s-a redus, însă crește timpul petrecut pe Internet pentru cei cu vârsta 12-13 ani atât în zilele de școală, cât și în cele de odihnă.
- Copiii utilizează mai multe dispozitive pentru accesarea Internetului: 18,3% utilizează doar un singur dispozitiv, 42,2% – două dispozitive, 28,3% – trei dispozitive, și 11,1% – patru sau mai multe dispozitive. În comparație cu datele cercetării din 2013, s-a constatat reducerea numărului de copii care utilizează un singur dispozitiv de accesare a Internetului, de la 55,4%, la 18,3%. De cele mai multe ori, accesarea Internetului se face de pe telefon – 85,2%, de la calculatorul portabil – 55,9% sau calculatorul staționar – 49,7%, mai rar de la tabletă – 28,4%, console de joc sau alte dispozitive – 15,2%
- Datele cercetării reflectă creșterea posibilităților de accesare a Internetului din diferite locuri. Astfel, 98 la sută dintre copiii cu vârsta 12-15 ani, pe parcursul ultimelor 12 luni, au accesat Internetul de acasă, 59 la sută și prin WiFi din locurile publice, 36 la sută de oriunde, prin Internet mobil, 32 la sută și de la școală și 22 la sută din Internet-cafe. Odată cu creșterea vârstei copiilor, se constată și creșterea numărului de locuri de unde se accesează Internetul.
- Copiii cu vârsta 12-15 ani utilizează Internetul în diferite scopuri. Comparativ cu studiile anterioare, constatăm unele schimbări referitoare la utilizarea Internetului - creșterea utilizării Internetului pentru accesarea profilului pe rețele de socializare cu 11,1 p.p., precum și utilizarea acestuia în căutarea informației pentru pregătirea temelor pentru acasă cu 15,4 p.p. Creșterea cea mai spectaculoasă însă s-a înregistrat pentru a trimite mesaje audio sau text în regim real – cu 21,6 p.p.

Comunicarea pe rețelele de socializare

- Semnificativ este faptul că 96,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani au cont/profil pe rețelele de socializare. Datele cercetării atestă că peste 44 la sută dintre copii sunt prezenți pe rețelele de socializare de la o vârstă extrem de fragedă – sub 10 ani, 24 la sută de la 10 ani și 1/3 de la vârsta de 11-13 ani. Acest lucru vorbește despre necesitatea informării copiilor, despre riscurile existente în mediul online din momentul în care aceștia merg pentru prima dată la școală.
- Dintre cei 96,5% (1399 respondenți) care au cont/profil pe rețelele de socializare, constatăm că cei mai mulți sunt prezenți pe Odnoklasniki (81,9%), urmați de cei pe Instagram (64,3%), Facebook (63,5%), Vkontakte (46,7%), mai puțin pe Twitter (18,2%) sau alte rețele – Ask.Fm, Snapchat, Twitch, Timbler, Steam, Sarahah etc. (2,1%).

- Data și anul nașterii sunt afișate public pe rețeaua de socializare la 58,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani, față de 31,8% la care aceste date nu sunt publice și 9,7% nu-și aduc aminte ce au indicat pe rețeaua de socializare. Aproximativ la $\frac{3}{4}$ dintre copiii cu vârsta 12-15 ani data și anul nașterii de pe rețelele de socializare sunt veridice, indiferent dacă sunt afișate public sau nu. În 84,3% din cazuri, profilul copiilor indică numele și prenumele real al acestora. Iar la 8,1% dintre copii, pe profilul din rețeaua de socializare, sunt afișate public și adresa de domiciliu, numărul de telefon. Respectiv, sunt necesare acțiuni de informare referitor la consecințele afișării unor date personale.
- Unii copii utilizează rețeaua de socializare ca mijloc de căutare sau acceptare a unor noi prieteni. Astfel, 38,7% dintre copii au acceptat, în ultimele 12 luni, cereri de prietenie de la persoane pe care nu le cunosc în viața reală. Odată cu creșterea vârstei, s-a constatat creșterea numărului respondenților ce acceptă să-și facă prieteni noi pe rețelele de socializare.
- Copiii au relatat că există „1001 metode” de a comunica pe Internet, fără ca părinții să cunoască discuțiile. În primul rând, părinții sunt la serviciu atunci când ei ajung acasă după lecții, în cel mai rău caz, ei comunică noaptea când părinții dorm. În al doilea rând, marea majoritate a părinților au mai puține cunoștințe decât copiii despre mediul online. În al treilea rând, mediul online oferă multiple posibilități de a ascunde comunicarea de părinți, inclusiv parola la telefon. Copiii au semnalat că, atunci când nu doresc ca părinții să le vadă comunicarea online, apelează la următoarele acțiuni: șterg mesajele, fac totul incognito, creează profile false, utilizează Instagram live etc.

Comportamente riscante care pot avea consecințe negative

- Datele cercetării relevă o gamă largă de probleme cu care se confruntă copiii pe internet. Practic, fiecare al 5-lea copil, cu vârsta 12-15 ani, s-a pomenit cu parola/contul profilului de pe rețeaua de socializare spart, în ultimele 12 luni. 18,6% dintre copii au fost blocați pe grupurile din rețelele de socializare. Cu accesarea involuntară/vizionarea imaginilor cu caracter sexual s-au confruntat 16,3% dintre copii. Alte comportamente jignitoare în adresa copilului includ texte sau imagini foto/video în privat sau public.
- Printre acțiunile riscante întreprinse de către adolescenți pe Internet semnalăm căutarea prietenilor în mediul online (31,4%), procurarea unor lucruri în magazinele din mediul online (31,2%), cumpărarea jocurilor online (13,4%), trimiterea fotografiilor/secvențelor video persoanelor cunoscute doar în mediul online (13,1%), încredințarea parolei de la poșta electronică sau de la profilul de socializare altor persoane (12,1%), schimbul de date personale (număr de telefon, adresă de domiciliu, date despre părinți etc.) persoanelor din mediul online (8,3%). Aceste date relevă că o parte semnificativă dintre copii nu cunosc riscurile unor astfel de comportamente.
- Practic, 1/3 dintre copiii (35,9%) au întreprins diverse acțiuni cu persoanele cunoscute pe Internet. Alarmant este faptul că, practic, fiecare al 10 copil din cei 35,9%, care au discutat, au transmis poze persoanelor cunoscute doar pe Internet și au primit propuneri indecente de la aceste persoane.
- Datele cercetării atestă tendința copiilor de 12-15 ani de a se întâlni cu persoanele cunoscute în mediul online. Astfel de acțiuni au întreprins 35,9% copii (521 respondenți din eșantionul total). Odată cu creșterea vârstei, se atestă și creșterea numărului de copii ce se întâlnesc cu persoane cunoscute, inițial, pe Internet. Întâlnirile offline cu persoanele cunoscute pe Internet nu se rezumă, de obicei, la o singură dată.
- Dintre copiii care s-au întâlnit, ulterior, în viața reală cu persoane pe care, inițial, le-au cunoscut doar pe Internet (521 respondenți), 281 (53,9%) au avut situații când au regretat, s-au simțit neconfortabil, i-a deranjat întâlnirea cu persoana cunoscută anterior pe Internet.

Atitudini și practici privind transmiterea pozelor/înregistrărilor video intime online

- 46,9% la sută² dintre respondenții participanți la cercetare nu sunt de acord sub nici o formă să trimită pe Internet poze/video cu părți ale corpului, pe care nu le arată niciodată în public. 22 la sută dintre adolescenții consideră că astfel de poze, video se pot transmite dacă este o relație de dragoste de lungă durată, dacă persoanele se cunosc în realitate, iar relația pe care o au este una stabilă. Practic, fiecare al 5-lea adolescent, cu vârsta 14-15 ani, consideră că a transmite astfel de poze/video este un lucru firesc. 8 adolescenți, cu vârsta 14-15 ani, dintr-o sută, consideră că se poate practica trimiterea unor astfel de fotografii/video când persoanele se află la depărtare, iar 4, dintr-o sută, atunci când apare frică că persoana pe care o iubești te poate părăsi. Răspunsurile adolescenților relevă o înțelegere eronată a relațiilor de dragoste și necesitatea educației pentru viața de familie, cu accent pe relațiile premaritale.
- Printre consecințele directe ale transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video online, copiii percep posibilitatea ca fotografia intimă să ajungă la o altă persoană, să ajungă pe rețelele de socializare, inclusiv, să fie „modificată, ca persoana să pară mai hidoasă”. Pentru o parte dintre băieți este caracteristic să posteze pozele intime pe diferite site-uri. Respectiv, astfel de poze ajung la colegii de clasă, la administrația instituției de învățământ și la părinți. Alte consecințele sunt: înrăutățirea imaginii și a reputației, hărțuirea, diferite acțiuni de șantaj etc.
- 81,9% dintre copii au transmis, pe parcursul ultimelor 12 luni, prin intermediul Internetului, diverse mesaje, fotografii, înregistrări video etc. Dintre cei 81,9%, fiecare al 5-lea adolescent de 14-15 ani a primit pe Internet fotografii, înregistrări video cu conținut sexual, iar la 16,8% li s-au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual. Datele cercetării atestă că transmiterea/solicitarea informațiilor cu caracter sexual pe Internet se face atât de către persoane cunoscute în viața reală, cât și de cele cunoscute doar în mediul online, iar adolescentul care a primit astfel de informații nu a avut doar o singură experiență de acest fel.
- Atunci când primesc solicitări pentru a transmite informații cu caracter sexual, adolescenții întreprind diverse acțiuni. ¾ dintre ei, când primesc solicitări de a trimite informații cu caracter sexual, blochează aceste persoane, 42 la sută șterg orice mesaj de la aceste persoane, 28 la sută preferă să nu spună nimănui și nu răspund în nici un fel la solicitare, 17 la sută comunică despre astfel de solicitări prietenilor și le cer sfatul acestora, 11 la sută trimit ce li s-a solicitat, 9 la sută au comunicat despre solicitare părinților sau altui adult cerându-i sfatul, 6 la sută din respondenți și-au schimbat profilul după astfel de solicitare pe rețeaua de socializare.
- 52 de adolescenți (8,6% din totalul copiilor cu vârsta 14-15 ani) au expediat fotografii, înregistrări video care să prezinte corpul lor/ părți ale corpului goale, în ultimele 12 luni. Acestea au fost trimise, în marea majoritate a cazurilor, persoanelor pe care le cunosc în viața reală. Cei care au întreprins astfel de acțiuni le-au realizat din diverse motive. O parte dintre adolescenți consideră că astfel de acțiuni sunt normale, dacă ești într-o relație, pentru că astfel procedează și alți colegi, prieteni. Unii au făcut-o din curiozitate și nu văd în aceasta nicio problemă pentru că acolo nu se vede fața lor sau au dorit ca acea persoană să aibă astfel de fotografii, înregistrări. Un număr mic de copii au menționat că au întreprins aceste acțiuni, fiind șantajați precum că pozele, videourile, discuțiile lor vor deveni publice sau pentru că pot obține bani sau alte lucruri în acest mod.

Informarea despre riscurile online

- 8 din 10 copii au menționat că știu despre siguranța online. Semnalăm însă că datele cercetării demonstrează că unele cunoștințe la capitolul comportamente riscante online sunt sumare ori ei cunosc, dar nu aplică regulile de siguranță în mediul online.
- Practic, fiecare al 5-lea adolescent, cu vârsta 12-15 ani, nu cunoaște nimic despre siguranța online. Fiind întrebați despre modalitățile în care părinții îi informează despre riscurile online, majoritatea copiilor au menționat că, de obicei, părinții le citesc „lecții moralizatoare” despre demnitate, comunicarea dintre persoane etc. Există și părinți care acționează extrem - își izolează copiii de la

---

2 46,9% din totalul de 735 respondenți, elevi ai claselor a 8-9-a.

comunicare, le iau laptopurile, tabletele etc., de aceea, unii copii preferă să se informeze singuri „*mă descurc singur*”.

- Discuțiile focus grup cu elevii relevă că, în multe familii, nu există o practică a comunicării între copii și părinți, în general, și referitor la siguranța online, în particular. Părinții nu își prea înțeleg proprii copii și nu au nici timp să vorbească cu aceștia despre Internet. Uneori, părinții au tendința de a exagera lucrurile și de a acționa violent. De obicei, părinții cu vârsta de până la 40 de ani sunt mai aproape de copiii lor și au tendința de a discuta cu aceștia și a le da unele sfaturi referitor la mediul online.
- Pentru informarea copiilor despre riscurile existente în mediul online sunt necesare acțiuni din partea mai multor actori sociali, pe de o parte, părinți, frați/ surori mai mari, unchi/mătușile cu autoritate în fața copiilor, pe de altă parte, cadre didactice, psihologi școlari, specialiști în domeniu sau tineri voluntari instruiți în acest scop.
- În cazul copiilor la care părinții sunt plecați peste hotare, rolul de informare privind siguranța online trebuie să revină instituțiilor de învățământ. Cadrele didactice trebuie instruite în acest scop, dar ele ar trebui să devină și mai deschise în relaționarea cu copiii. Unele cadre didactice „*fac lecțiile și pleacă*”, sunt indiferente la problemele cu care se confruntă copiii. Pentru cadre didactice, diriginți, psihologi ar trebui să fie elaborate materiale pe care aceștia să le utilizeze în activitatea cu elevii. Important este ca acești specialiști să răspundă la întrebările care îi frământă pe adolescenți.
- Un rol important în informarea copiilor despre riscurile online trebuie să revină tinerilor voluntari. Tinerii îi înțeleg mai bine, respectiv, informația este recepționată mai ușor. Este important ca tinerii voluntari să fie bine pregătiți și să poată capta atenția, să creeze acea relație de încredere.
- Modul de informare al copiilor despre riscurile online, la fel, este important. Copiii își doresc metode interactive, discuții asupra unor cazuri reale pentru înțelegerea riscurilor, identificarea în comun a soluțiilor. Prin analiza unor studii de caz, a unor experiențe particulare, filmulețe informația se asimilează mai bine.
- Discuțiile focus grup au permis părinților să concluzioneze că din cauza lipsei comunicării în familie, crește vulnerabilitatea copilului față de riscurile online. În familie, discuțiile la această temă trebuie să fie frecvente. În afară de aceasta, este necesară și o supraveghere discretă a comportamentului copilului, însă cel mai important este crearea unei „*relații de încredere*”.
- Părinții, în mare parte, nu cunosc riscurile mediului online. Ei doresc să fie ajutați de către cadrele didactice, specialiști, mass-media

Percepția siguranței și a comunicării în siguranță pe Internet

- Siguranța pe Internet, în opinia copiilor, presupune „*apărarea de persoane necunoscute*”, „*protecția*” atunci când navighează pe Internet, asigurarea securității, inclusiv excluderea situațiilor de spargere a parolei de pe site-urile de socializare. Conceptul de siguranță pe Internet este înțeles multiaspectual de către copii și presupune că ei trebuie să cunoască regulile de comportare în mediul online, metodele și tehnicile prin care se pot apăra de persoane necunoscute³, acțiunile ce trebuie să le întreprindă dacă se confruntă cu unele riscuri online,⁴ inclusiv instituțiile la care se pot adresa, posibilitățile de evitare a site-urilor cu informații pornografice etc. Datele cercetării privind situațiile de risc la care s-au expus copiii, în ultimele 12 luni, atestă însă că marea lor majoritate nu cunosc de facto regulile de comportare în mediul online sau dacă le cunosc le aplică în mică măsură și nu în toată complexitatea.
- Pentru o parte din îngrijitorii copiilor noțiunea de siguranță pe Internet este una vagă. Ei au semnalat următoarele probleme ce țin de utilizarea de către copii a Internetului în siguranță: utilizarea excesivă a calculatorului, telefonului, tabletei, în general, și a Internet-lui, în particular; necunoașterea modalităților de comportare în mediul virtual de către copii și majoritatea părinților; neînțelegerea consecințelor unui comportament riscant online de către copii, dar și părinți; accesarea materialelor cu caracter pornografic; implicarea în grupuri sociale care să-i influențeze psihologic; expunerea la

3 Marea majoritate a copiilor nu percep faptul că unele persoane necunoscute din mediul online pot fi rău intenționate.

4 Riscurile online pe care le-au nominalizat cel mai frecvent copii se referă la accesarea datelor personale, accesarea materialelor cu caracter pornografic, cyberbullying, manipularea de persoane necunoscute.

agresivitate, violența; implicarea în jocurile din mediul virtual etc. Părinții sunt de părere că nu este și nici nu va fi siguranță pe Internet, de aceea este important ca toți copiii să fie supravegheați în activitățile pe care le realizează pe Internet și să fie conștienți de riscurile existente în acest mediu.

- Comunicarea online este o componentă a siguranței pe Internet, au subliniat copiii, și presupune cunoașterea în realitate a persoanelor cu care comunică, pentru că unii utilizează alte nume și au „site-uri false”. Semnalăm, de asemenea, că marea majoritate a copiilor gândesc pozitiv despre persoanele pe care le cunosc offline și nu admit faptul că și acestea îl pot afecta negativ în mediul virtual.
- În opinia copiilor, riscurile comunicării online cu persoanele rău intenționate cuprind manipularea, „stricarea reputației”, depresia, hărțuirea online, violul, jefuirea, sinuciderea, omuciderea. Un aspect important al comunicării în siguranță în mediul virtual ține de nedivulgarea informației cu caracter personal (nume, adresa domiciliu, telefon etc.) oamenilor cunoscuți online.
- Problema generală semnalată de marea majoritate a părinților este că, în ultima perioadă, copiii comunică „practic cu computerul, Internetul”. Internetul în mâna „copiilor cu intenții rele devine o armă periculoasă”, ei nu-și dau seama de consecințe. În viața reală, ei nu prea comunică agresiv, dar pe Internet o fac fiindcă e mai ușor. Doar o parte dintre părinți au evidențiat astfel de riscuri, precum manipularea, șantajul „pentru a face poze cu pielea goală”, hărțuirea etc.
- În opinia copiilor, dar și a părinților, sunt mai predispuși la riscuri în comunicarea online următoarele categorii de copii: (i) care nu se bucură de atenție din partea părinților; (ii) care sunt reticenți, care nu au prieteni; (iii) copiii părinții cărora sunt plecați peste hotare, inclusiv cei rămași în grija bunelor; (iv) pe care părinții nu-i controlează; (v) cărora le este rușine să vorbească cu părinții și își caută prieteni pe Internet; (vi) din familii vulnerabile care sunt marginalizați de colegi; (vii) care sunt detestați („hate-uiți”) de colegi din diverse motive; (viii) care cad sub influența unor grupuri de prieteni cu reputație proastă; (ix) de vârstă mai mică (sub 14 ani), dar și adolescenții care caută aventuri.

Concluzii și recomandări

Datele cercetării relevă următoarele **concluzii generale**:

- Copiii sunt în pas cu noile tehnologii, respectiv, actualmente, telefonul mobil este dispozitivul de pe care marea majoritate a acestora se conectează la Internet (85,2%). Posibilitatea controlului din partea părinților pentru reducerea riscurilor existente în mediul online se reduce, însă crește semnificația informării despre siguranța online. Copiii nu știu cum să spună **Nu** la propunerile indecente din acest mediu, unde să raporteze situațiile riscante cu care se confruntă, inclusiv, unde să apeleze după ajutor.
- 96,5% dintre copiii cu vârsta de 12-15 ani au cont/profil pe rețelele de socializare. Vârsta de la care copiii încep să fie activi pe rețelele de socializare se micșorează. Peste 44 la sută dintre copii sunt prezenți pe rețelele de socializare și încep a comunica online de la o vârstă extrem de fragedă – sub 10 ani. Acest lucru vorbește despre necesitatea informării copiilor, despre riscurile existente în mediul online din momentul în care aceștia merg pentru prima dată la școală.
- Datele personale sunt corecte și sunt prezente public pe rețelele de socializare la un număr mare de copii. În 84,3% din cazuri profilul copiilor indică numele și prenumele real al acestora, iar la 8,1% dintre copii, pe profilul din rețeaua de socializare sunt afișate public și adresa de domiciliu, numărul de telefon. Respectiv, observăm că mulți copii dețin puține informații referitoare la riscurile cunoașterii datelor personale.
- Expedierea/schimbul de fotografii/imagini video înregistrează cea mai mare creștere în activitățile de comunicare online a copiilor. Acest schimb are loc atât cu persoanele cunoscute offline, cât și cu cele cunoscute online. Dintre adolescenții care au transmis pe Internet fotografii, fiecare al 5-lea a primit înregistrări video cu conținut sexual, iar la 17 la sută dintre aceștia li s-au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual. Faptul dat indică neînțelegerea de către copii a consecințelor implicării în astfel de acțiuni.

- Aproximativ 1/3 dintre copii caută să se împrietenească online. Fiecare al 4-lea dintre aceștia a făcut schimb de fotografii personale în mediul online, iar fiecare al 10-lea a primit propuneri indecente.
- Peste 1/3 dintre copii s-au întâlnit cu persoane cunoscute pe Internet, iar mai mult de jumătate dintre aceștia au avut situații când au regretat, s-au simțit neconfortabil, i-a deranjat întâlnirea cu persoana cunoscută anterior pe Internet.
- Majoritatea adolescenților cu vârsta de 14-15 ani sunt de acord să trimită pe Internet poze/video cu părți ale corpului, pe care nu le arată niciodată în public. Motivele expedierii ar fi că aceste poze/imagini video sunt o dovadă și justificare a dragostei. Aceasta vorbește despre anumite lacune privind educația premaritală, dar și neînțelegerea consecințelor în caz de întrerupere a relației (manipulare, șantaj, hărțuire online etc.).
- 8 din 10 copii au menționat că sunt la curent cu siguranța online, însă datele cercetării arată că informarea lor despre comportamentele riscante online este sumară, pentru că ei declară că știu, dar nu aplică regulile de siguranță în mediul online. Plus la aceasta, copiii nu au unde apela pentru a se informa despre riscurile online.

Pentru a crește siguranța online, copiii au semnalat că este necesară:

- revizuirea unor curricule școlare - „Aș vrea să adresez o întrebare celor de la Ministerul Educației: De ce la copii de clasa 5-a, la educația civică li se spune despre politică? Astfel de teme ar putea trece mai târziu când vor crește și vor înțelege. În clasa a 5-a ar include niște lucruri practice și utile, spre exemplu, siguranța online”;
- organizarea periodică a discuțiilor interactive cu specialiști, inclusiv tineri voluntari în instituțiile de învățământ – „care ar putea simula diferite situații... și pe care i-am asculta cu o mai mare atenție”;
- organizarea diferitor activități școlare la tema dată – „ore de dirigenție”, „ore opționale”, „proiecte interactive”, „conversații și dezbateri”, „discuții cu psihologii școlari”;
- stabilirea unor puncte de contact, de referință la care copiii să poată apela cu întrebări sau după sfaturi referitor la siguranța online – „un specialist de încredere la care copilul să apeleze”;
- mediatizarea mai largă a problemei, inclusiv dezvoltarea publicității sociale la tema dată, cu implicarea idolilor lor (Carla’s Dreams, Dara, Ilie Bivol etc.).

Majoritatea părinților nu cunosc riscurile din mediul online și nu știu cum să-și informeze copii despre aceste riscuri. Pentru a crește gradul lor de informare, inclusiv siguranța online a copiilor, părinții au evidențiat următoarele:

- necesitatea unor specialiști, inclusiv cadre didactice pregătite pentru a-i informa despre riscurile online – „ar trebui și noi să fim informați, ca să știm ce să le spunem”; despre modalitățile de creare a unei relații de încredere cu copilul – „cum să atragem copilul, cum să-l facem să înțeleagă”; cum să discute cu copiii pe teme intime - „noi fugim de a discuta pe teme intime”; cum să acționeze în cazuri concrete când copilul acesta este șantajat, hărțuit etc. – „cum să-i protejăm”, „unde să cerem ajutor”;
- prezența psihologului școlar în instituțiile de învățământ – „să facă lecții cu copiii”;
- dezvoltarea activităților extracurriculare în școli și implicarea copiilor în cadrul acestora – „mai multe cercuri pentru ca elevii să aibă ocupație și să nu stea doar pe Internet”.

Rezultatele cercetării semnaleză necesitatea unificării eforturilor diferitor actori sociali pentru creșterea gradului de informare despre riscurile la care sunt expuși copiii în mediul online, dar și de asigurare a protecției lor. Datele colectate permit **înaintarea următoarelor recomandări de ordin strategic:**

Elaborarea mecanismelor de raportare a conținutului ilegal și dăunător

1. Crearea și promovarea unei platforme online pentru raportarea conținutului ilegal și dăunător.
2. Crearea și promovarea unei platforme online de intervenție, în cazuri de abuzuri online, pentru consilierea copiilor și facilitarea accesului acestora la servicii specializate de asistență și protecție.

Integrarea subiectului siguranței online în planificările didactice

1. Promovarea subiectului siguranței online în cadrul activităților extrașcolare (cluburi de dezbateri pentru elevi, centre de tineret, grupuri de inițiativă a tinerilor etc.).
2. Desfășurarea de către instituțiile de învățământ a unor activități de informare și sensibilizare în cadrul Lunarului „Securității cibernetice” și zilei „Siguranța pe Internet”.
3. Includerea subiectului siguranței online în lista de eseuri, lucrări de curs, teze.
4. Desfășurarea de către cadrele didactice a lecțiilor și activităților informative la subiectul siguranței online.

Formarea profesioniștilor din instituțiile de învățământ pe subiectul siguranței copiilor online

1. Instruirea cadrelor didactice cu privire la subiectul siguranței copiilor pe internet.
2. Elaborarea și distribuirea resurselor informaționale pentru cadrele didactice, utile în desfășurarea lecțiilor sau activităților la subiectul siguranței online.
3. Desfășurarea activităților de informare a psihologilor din instituțiile de învățământ despre specificul cazurilor de abuz online.

Includerea subiectului siguranței online în activitățile de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale

1. Desfășurarea, cu regularitate, a activităților de informare și sensibilizare adresate părinților despre siguranța copiilor pe Internet.
2. Dezvoltarea resurselor informaționale de educație digitală într-un format și conținut accesibil pentru părinți (materiale informative, broșuri, ghiduri, etc.).
3. Promovarea în rândul părinților a importanței filtrării conținuturilor dăunătoare și ilegale la dispozitivele utilizate de către copii (spre exemplu, prin instalarea Programelor de Control Parental).

Încurajarea participării copiilor și tinerilor în promovarea subiectului siguranței online

1. Formarea liderilor școlari, în rândul elevilor, care să promoveze subiectul siguranței online.
2. Formarea și implicarea grupurilor de tineri voluntari în instruirea și sensibilizarea semenilor lor cu privire la subiectul siguranței pe Internet.

Implicarea sectorului privat TIC în promovarea siguranței online

1. Securizarea accesului la rețelele Wi-Fi de către operatorii de servicii Internet în cadrul instituțiilor de învățământ, centrelor educative de dezvoltare sau recreare pentru copii.
2. Restricționarea accesării conținutului ilegal în toate rețelele Wi-Fi publice.
3. Includerea subiectului siguranței copiilor online în politica de responsabilitate socială a companiilor private TIC.
4. Dezvoltarea unor opțiuni de filtrare și restricționare a conținutului dăunător și ilegal pentru copii, ținând cont de prevederile legale existente care ar putea fi propuse ca serviciu opțional părinților de către prestatorul de servicii internet.
5. Informarea clienților (părinți) despre serviciile adiționale de filtrare și securizare a conținutului online la dispozitivele utilizate de către copii.

Promovarea coordonării eficiente a eforturilor tuturor actorilor implicați

1. Asigurarea comunicării inter- și intra- sectoriale pentru o mai bună colaborare în vederea promovării subiectului siguranței copiilor pe Internet.
2. Dezvoltarea parteneriatului public-privat pentru promovarea serviciilor existente pentru protecția copiilor online și a platformelor existente de informare, consiliere sau raportare.

Raportul dat este destinat copiilor, părinților, cadrelor didactice și altor specialiști implicați în procesul de informare și educare a copiilor pentru a consolida, eficientiza eforturile și acțiunile de informare privind riscurile existente în mediul virtual.

INTRODUCERE

Viteza de dezvoltare a tehnologiilor informaționale și accesibilitatea sporită a acestora pentru copii e una fără precedent în istoria inovațiilor digitale. Noile tehnologii includ posibilități și capacități imense de prelucrare, stocare și distribuire a materialelor prin telefoane mobile – posibilități care mai ieri nu erau accesibile. Acestea oferă utilizatorilor spațiu de creativitate, oportunități de învățare, participare, comunicare, care nu întotdeauna sunt lipsite de riscuri.

Copiii și tinerii pot testa primii noile creații ale lumii digitale, însă cu părere de rău, proiectarea riscurilor la care se pot expune aceștia și prevenirea lor este un exercițiu dificil. Totodată, ideea creării Internetului liber de riscuri pentru copii și tineri este o iluzie. Expunerea copiilor unui set vast de tehnologii, fără a-i abilita cu privire la modul de utilizare sigură a acestora și fără a „tatonă” terenul prin educația parentală în sfera digitală, constituie motive de îngrijorare.

De obicei, posibilele riscuri la care se expun copiii sunt asociate cu conținutul negativ publicat online, protecția datelor personale sau comunicarea cu persoane necunoscute. La fel, în calitate de utilizatori ai tehnologiilor informaționale, copiii sunt de fapt cei mai vulnerabili riscului de acostare în scop de abuz sexual sau riscului de abuz sexual documentat și circuit online (materiale foto/video cu abuz sexual al copiilor). Fiind la vârsta la care sunt deschiși spre comunicare și explorare, copiii se pot aventura în experiențe noi, iar în lipsa unor mecanisme de apărare la abuzuri, devin vulnerabili.

Este foarte importantă încurajarea și facilitarea folosirii Internetului în condiții de siguranță și flexibilitate. În acțiuni de informare și educare a copiilor privind utilizarea tehnologiilor informaționale, trebuie implicați atât părinții, tutorii, cât și instituțiile de învățământ, mass-media, operatorii de telefonie mobilă și prestatorii de servicii Internet. Prin această cercetare, ne-am propus să cunoaștem care sunt experiențele și practicile copiilor și părinților privind utilizarea Internetului și am reușit să identificăm o gamă complexă de riscuri specifice copiilor, dar și oportunități pentru a dezvolta o alfabetizare digitală și reziliență față de abuzuri online.

Numărul substanțial de date noi – colectate riguros la nivel național, cu privire la accesul, utilizarea, oportunitățile, riscurile, practicile de siguranță privind Internetul și tehnologiile online, sunt sursă de date care pot servi ca și bază în construirea și planificarea acțiunilor de abilitare a copiilor și tinerilor și în echiparea lor cu cunoștințele necesare pentru a evita pericolele și a face față riscurilor.

01.

Cadrul de cercetare

1.1. Scopul și obiectivele cercetării

Cercetarea „Siguranța copiilor pe Internet” a avut drept scop cunoașterea și analiza practicilor de utilizare a internetului de către copiii din clasele 6-9-a, cu vârsta 12-15 ani, din Republica Moldova, inclusiv comportamentul acestora în mediul online, pentru a stabili riscurile existente la care se expun copiii și pentru a permite elaborarea unor acțiuni de intervenție în acest domeniu, bazate pe necesitățile copiilor și ale părinților.

Obiectivele cercetării au cuprins:

- cunoașterea modalităților de utilizare a internetului de către copii;
- determinarea timpului petrecut pe Internet;
- elucidarea prezenței copiilor pe rețelele de socializare și a acțiunilor întreprinse de aceștia;
- identificarea problemelor cu care se confruntă copiii navigând în mediul online;
- analiza comportamentelor riscante care pot avea consecințe negative;
- evaluarea comunicării online și a riscurilor acesteia;
- analiza unor percepții, atitudini și comportamente ale copiilor în comunicarea online;
- evaluarea atitudinilor și practicilor privind transmiterea fotografiilor/înregistrărilor video intime online;
- elucidarea surselor de informare a copiilor privind siguranța în mediul online;
- cunoașterea gradului de informare al părinților/îngrijitorilor despre riscurile la care sunt expuși copiii în mediul online;
- analiza unor practici utilizate de către părinți/îngrijitori pentru a reduce riscurile la care sunt expuși copiii pe Internet;
- înaintarea unor recomandări care să contribuie la creșterea gradului de informare al copiilor privind siguranța în mediul online și reducerea riscurilor existente.

Raportul dat a fost elaborat pentru a consolida, eficientiza eforturile și acțiunile de informare privind riscurile existente în mediul virtual, formarea abilităților de utilizare a internetului în siguranță. Acest raport este destinat, în primul rând, specialiștilor implicați în dezvoltarea de politici și luarea deciziilor referitoare la siguranța online a copiilor. În al doilea rând, cadrelor didactice, specialiștilor din domeniul protecției ordinii de drept, sectorului privat în domeniul TIC și altor specialiști implicați în procesul de informare și educație a copiilor privind siguranța online. În al treilea rând, este destinat copiilor și părinților, pentru a cunoaște riscurile existente și a medita asupra acțiunilor ce trebuie întreprinse pentru o mai bună siguranță. Nu în ultimul rând, mass-media care să prezinte problema dată, într-un limbaj accesibil și prietenos.

1.2. Metodologia cercetării

Pentru atingerea scopului și a obiectelor de cercetare, s-a propus o abordare metodologică complexă axată pe cunoașterea comportamentelor copiilor în mediul online, dar și pe cunoștințele, percepțiile și atitudinile copiilor și părinților față de riscurile existente pe Internet, care să permită triangularea datelor⁵. Cercetarea s-a bazat pe surse de date primare și secundare. Astfel, s-a realizat o analiză a studiilor existente în domeniul siguranței online a copiilor în Republica Moldova⁶. În analiza datelor prezentului studiu sunt realizate unele comparații cu datele din studiile precedente, chiar dacă din punct de vedere metodologic ele nu sunt comparabile⁷. În analiza comparativă, ne vom axa, în mod special, pe schimbările care se produc în utilizarea Internetului de către copii, dar și pe cele ce țin de modificarea riscurilor cu care se confruntă copiii în mediul virtual.

Figura 1. Metodele de cercetare

CALITATIV	CANTITATIV
 <p>10 DISCUȚII FOCUS GRUP</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5 discuții Focus Grup cu copii de vârstă 14-15 ani • 5 discuții Focus Grup cu părinții/îngrijitorii copiilor cu vârstă 12-15 ani	 <p>1450 ANCHETE SOCIOLOGICE PE BAZĂ DE CHESTIONAR</p> <p>Reprezentativ pentru copii cu vârstă 12-15 ani din Republica Moldova, cu excepția părții Transnistrene</p>

Cercetarea prezentă este una complexă, au fost aplicate metode de cercetare cantitative și calitative copiilor cu vârsta 12-15 ani și părinților (a se vedea Figura 1. Metodele de cercetare). Metodele cantitative (ancheta sociologică pe bază de chestionar) au permis cunoașterea modalităților de utilizare a Internetului, elucidarea anumitor cunoștințe, percepții și atitudini ale copiilor privind activitatea lor pe Internet, inclusiv identificarea comportamentelor cu potențial efect riscant. Metodele calitative (discuțiile focus grup) cu adolescenții de 14-15 ani au permis aprofundarea aspectelor referitoare la riscurile cu care se confruntă în mediul online, analiza motivelor unor comportamente riscante pe care le au copiii pe Internet. Discuțiile focus grup cu părinții/îngrijitorii copiilor au evaluat gradul de informare al acestora despre riscurile la care sunt expuși copiii în mediul online, acțiunilor pe care le întreprind pentru a reduce aceste riscuri și analiza rolului pe care-l au în informarea și educarea copiilor privind înțelegerea riscurilor, dar și a consecințelor mediului online asupra vieții, pe termen lung.

Eșantionul cercetării cantitative a cuprins 1450 de copii (a se vedea Tabelul 1). Eșantionul de cercetare este unul probabilist, multistadial, fiind reprezentativ pentru copiii cu vârsta 12-15 ani din Republica Moldova (excepție regiunea Transnistreană). Marja de eroare este de $\pm 2,6\%$ pentru un nivel de încredere de 95%.

5 Tehnică de validare prin care se combină mai multe tehnici de culegere a datelor pentru a diminua distorsiunile inerente fiecăreia din ele. Triangularea permite verificarea justetei și stabilității rezultatelor.

6 Studiile realizate de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada" în anii 2011 și 2013.

7 Colectarea datelor în anul 2011 s-a produs în instituțiile de învățământ, iar în 2013 în taberele de odihnă pentru copii.

Chestionarul care a fost aplicat copiilor a avut 6 secțiuni: 1. Caracteristici sociodemografice; 2. Utilizarea internetului; 3. Rețelele sociale; 4. Comportamentul pe internet; 5. Siguranța online; 6. Comunicarea online. Chestionarul a fost consultat de psihologi pentru ca întrebările să fie formulate pe înțelesul copiilor și într-o formă prietenoasă, iar ulterior testat în teren, realizându-se ajustări.

Colectarea datelor cantitative s-a efectuat în perioada 06– 26 noiembrie 2017. Chestionarele au fost administrate în cadrul instituțiilor de învățământ. S-a utilizat procedeul autoadministrării care este unul potrivit pentru investigarea problemelor de acest fel. Au fost tipărite chestionare în limba română și limba rusă, elevilor fiindu-le oferită posibilitatea de a alege limba de comunicare. Selectarea elevilor participanți la cercetare s-a realizat în baza „Acordurilor din partea părinților / îngrijitorilor pentru ca ei să participe la cercetare”. Analiza datelor cantitative culese a cuprins frecvențe și corelații statistice și a fost efectuată cu ajutorul programului statistic SPSS.

Cercetarea calitativă a cuprins 2 grupuri țintă de cercetare: 48 de adolescenți cu vârsta 14-15 ani și 46 părinți/îngrijitori ai copiilor cu vârsta 12-15 ani din mun. Chișinău, mun. Bălți, regiunea Nord, regiunea Centru și regiunea Sud. În cadrul discuțiilor focus grup, s-a urmărit cercetarea aprofundată a unor aspecte identificate în cadrul studiului cantitativ. Au fost realizate 10 discuții focus-grup – 5 cu adolescenți și 5 cu părinți/îngrijitori (a se vedea Anexa 1. Date despre persoanele participante la discuțiile de grup).

Tabelul 1. Structura sociodemografică a eșantionului de cercetare cantitativ

		Număr	Procent
TOTAL		1450	100,0%
Vârsta	12 ani (clasa 6-a)	363	25,0%
	13 ani (clasa 7-a)	352	24,3%
	14 ani (clasa 8-a)	358	24,7%
	15 ani (clasa 9-a)	377	26,0%
Sexul	Masculin	644	44,4%
	Feminin	806	55,6%
Mediul de reședință	Urban	626	43,2%
	Rural	824	56,8%
Limba de instruire	Română	1097	75,7%
	Rusă	353	24,3%
Accesarea Internetului de către copil	Zilnic	1037	71,5%
	De câteva ori pe săptămână	367	25,3%
	De câteva ori pe lună	37	2,6%
	De câteva ori pe an	9	0,6%
Zona geografica	Chișinău	286	19,7%
	Bălți	135	9,3%
	Nord	332	22,9%
	Centru	395	27,2%
	Sud	302	20,8%

Ghidul de discuții cu adolescenții s-a axat pe următoarele aspecte: 1. Provocările copiilor pe Internet; 2. Provocările copiilor în comunicarea în mediul online; 3. Percepțiile, atitudinile și comportamentul copiilor în transmiterea fotografiilor intime pe Internet; 4. Acțiunile întreprinse de către părinți pentru protejarea copiilor de riscuri în mediul online; 5. Recomandările copiilor privind asigurarea siguranței copiilor pe Internet.

Ghidul de discuții focus grup cu părinții/îngrijitorii a avut în calitate de subiecte de discuție: 1. Provocările copiilor pe Internet; 2. Provocările copiilor în comunicarea în mediul online; 3. Gradul de informare al părinților/îngrijitorilor privind riscurile existente pe Internet; 4. Practicile părinților/îngrijitorilor pentru protejarea copiilor de riscuri în mediul online; 5. Recomandările părinților/îngrijitorilor privind asigurarea siguranței copiilor pe Internet. Discuțiile focus grup s-au realizat în perioada 26 noiembrie – 10 decembrie 2017.

Cercetarea realizată a fost influențată și de unele limitări. Datele au fost colectate în instituțiile de învățământ. Copiii au fost încurajați să ofere răspunsuri oneste și au fost informați despre respectarea condiției de anonim și importanța oferirii informației corecte. **Însă nu este exclus faptul că unii copii au oferit răspunsuri „dezirabile societății”, orientându-se după normele sociale existente, mai ales în cazul întrebărilor mai sensibile.**

Datele din prezentul raport fac referință la comportamentul și situațiile cu care s-au confruntat copiii pe parcursul ultimelor 12 luni (octombrie 2016 – octombrie 2017).

În acest raport se vor utiliza următorii termeni:

- **copii** – persoane cu vârsta 12–15 ani, elevi ai claselor a 6–9-a din instituțiile de învățământ din Republica Moldova;
- **adolescenți** – persoane cu vârsta 14–15 ani, elevi ai claselor a 8–9-a din instituțiile de învățământ din Republica Moldova;
- **sexting** – distribuirea prin intermediul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor a imaginilor și secvențelor video cu conținut sexual explicit auto-produse de către copii;
- **bullying** – utilizarea forței, amenințării sau abuzului de putere pentru a intimida sau a domina într-un mod agresiv pe cineva;
- **cyberbullying (sau hărțuirea online)** – formă de bullying care se realizează cu utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor, cum ar fi email-ul, telefoanele mobile, site-urile web defăimătoare, blog-urile, etc. cu scopul de a ataca în mod deliberat, repetat și ostil un individ sau un grup de indivizi. Cyberbullying-ul se poate manifesta prin transmiterea, postarea sau distribuirea conținutului negativ, dăunător sau fals cu privire la cineva, prin care acesta e intimidat sau umilit;
- **grooming** – propunere făcută cu intenție de către un adult prin intermediul tehnologiilor informației sau de comunicare, pentru a întâlni un copil în scopul comiterii asupra acestuia a oricărei infracțiuni de abuz sau exploatare sexuală, dacă propunerea a fost urmată de fapte materiale ce conduc la o astfel de întâlnire.

02.

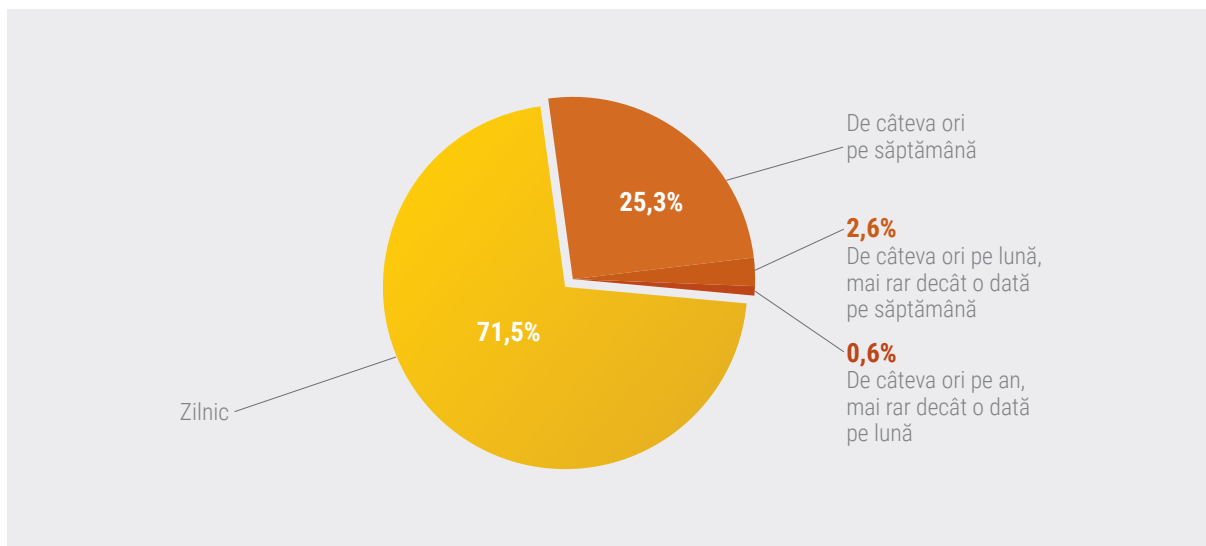
Utilizarea internetului

2.1. Frecvența accesării Internetului

Datele prezentei cercetări atestă că 71,5% dintre copiii din clasele 6-9-a accesează Internetul zilnic, 25,3% de câteva ori pe săptămână și 2,6% de câteva ori pe lună, iar 0,6% mai rar decât o dată pe lună (a se vedea Figura 2).

Figura 2. Frecvența accesării Internetului pentru a căuta informații, jocuri, a asculta muzică, a naviga pe rețelele de socializare, %

Analiza datelor prin prisma variabilelor sociodemografice relevă câteva particularități:

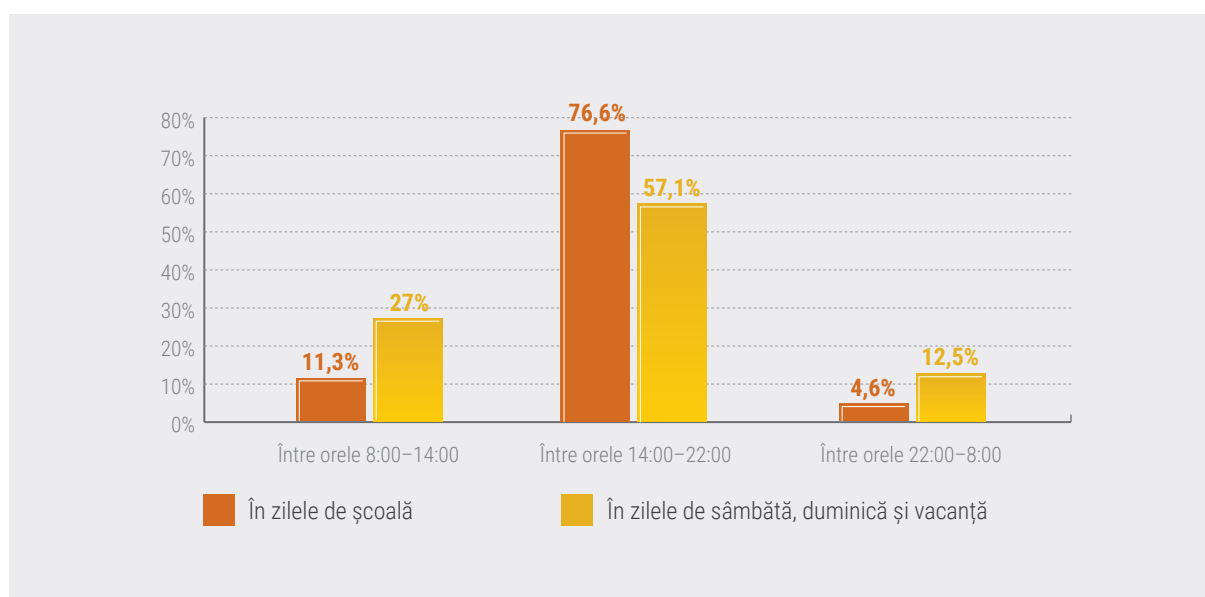
- accesarea zilnică a Internetului crește odată cu vârsta. Astfel, 59,8% dintre copiii de 12 ani accesează zilnic Internetul, în comparație cu 67,6% dintre copiii de 13 ani, 74,0% dintre cei de 14 ani și 84,1% dintre adolescenții de 15 ani;
- fetele accesează și utilizează Internetul pentru a căuta informații, jocuri, a asculta muzică, a naviga pe rețelele de socializare într-o măsură mai mare decât băieții, 75,2% dintre fete o fac zilnic, în comparație cu 66,9% dintre băieți;
- copiii din mediul urban accesează și utilizează Internetul zilnic, într-o măsură mai mare decât cei din mediul rural, 75,6%, față de 68,4%. În municipiul Chișinău și municipiul Bălți, ratele de accesare sunt cele mai mari, respectiv 79,0% și 75,6%.

2.2. Orele accesării Internetului

Peste $\frac{3}{4}$ dintre copii accesează Internetul în zilele de școală, de obicei, între orele 14:00-22:00 (a se vedea Figura 3), 11,3% - între orele 8:00-14:00 și 4,6% între orele 22:00-8:00. Accesează internetul în orele de noapte, într-o măsură mai mare băieții decât fetele (6,1% față de 3,5%) și cei care accesează Internetul de câteva ori pe an (11,1%).

În zilele de sâmbătă și duminică, inclusiv, vacanță crește numărul copiilor consumatori de Internet (doar 3,4 % nu utilizează deloc Internetul, față de 7,4% în zilele de școală). Totodată, în aceste zile scade consumul Internetului în intervalul de la 14.00 la 22.00 cu 19,5 p.p și crește consumul cu 16,7 p.p. în intervalul de dimineață și cu 7,9 p.p. în intervalul de noapte. Evidențiem că accesarea Internetul în orele de noapte este mai răspândită în rândul copiilor de 15 ani (18,6%).

Figura 3. Orele de accesare a Internetului în zilele de școală, versus orele de accesare a Internetului în zilele de sâmbătă, duminică, inclusiv vacanță, %

2.3. Timpul petrecut pe Internet în zilele de școală

Din eșantionul total, 92,6% dintre copii, elevii ai claselor a 6-a-9-a accesează internetul în zilele de școală. Datele cercetării atestă că din cei care accesează Internetul în zilele de școală, 55,8% dedică acestuia până la 2 ore (24,4% - până la o oră și 31,4% - între 1-2 ore), restul petrec în Internet peste 2 ore (a se vedea Tabelul 2). Stau mai mult de 4 ore pe internet în zilele de școală, într-o măsură mai mare, copiii cu vârsta 12-13 ani, fete (21,2% față de 14,3%), din mediul urban (16,2% față de 10,7%), iar între 3-4 ore – copii cu vârsta 13 ani, din mun. Chișinău.

Tabelul 2. Timpul petrecut pe Internet în zilele de școală, %

Vârsta	Până la 1 oră	Între 1 și 2 ore	Între 2 și 3 ore	Între 3 și 4 ore	Mai mult de 4 ore
Total	24,4	31,4	19,4	11,6	13,1
12 ani (clasa 6-a)	25,9	31,9	20,8	9,7	11,6
13 ani (clasa 7-a)	23,3	31,1	18,3	13,1	14,3
14 ani (clasa 8-a)	35,8	33,9	15,2	7,6	7,6
15 ani (clasa 9-a)	29,7	38,2	17,7	6,1	8,3

2.4. Timpul petrecut pe Internet în zilele de odihnă, inclusiv, vacanță

Din eșantionul total, 96,6% dintre copii, elevii claselor a 6-a-9-a accesează internetul în zilele de odihnă și vacanță. Se atestă creșterea perioadei de timp petrecute în Internet în aceste zile, în comparație cu cele de școală (a se vedea Tabelul 3). Astfel, aproximativ 1/3 dintre copii stau în zilele de odihnă și vacanță mai mult de 4 ore pe Internet. Acești copii sunt, într-o măsură mai mare, din mediul urban (37,2% față de 27,6%), fete (46,2% față de 39,2%) cu vârsta 12-13 ani.

Tabelul 3. Timpul petrecut pe Internet în zilele de odihnă, inclusiv vacanță, %

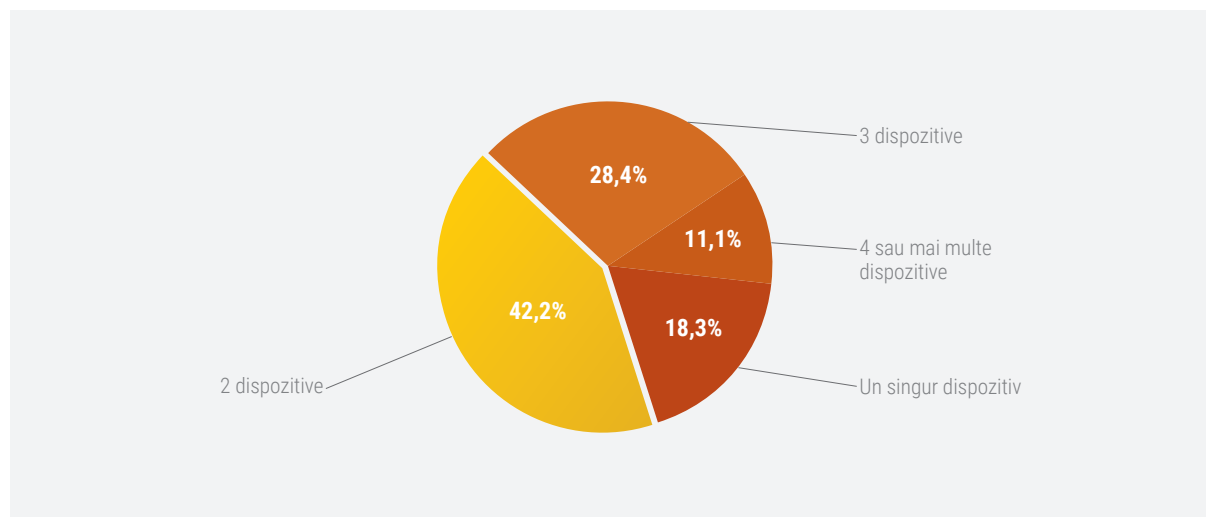
Vârsta	Până la 1 oră	Între 1 și 2 ore	Între 2 și 3 ore	Între 3 și 4 ore	Mai mult de 4 ore
Total	9,4	20,9	20,1	17,9	31,7
12 ani (clasa 6-a)	9,1	22,8	19,1	19,3	29,7
13 ani (clasa 7-a)	9,7	19,4	20,8	16,7	33,3
14 ani (clasa 8-a)	14,2	27,8	23,2	15,6	19,3
15 ani (clasa 9-a)	9,7	27,6	23,8	17,3	21,7

Comparativ cu datele studiilor anterioare realizate de Centrul Internațional „La Strada, s-a constatat reducerea timpului petrecut pe Internet – 23,4% dintre copii, conform studiului din 2013, stăteau pe Internet mai mult de 5 ore. Pe de altă parte, cercetarea actuală atestă creșterea consumului de Internet la copiii cu vârsta 12-13 ani.

2.5. Dispozitivele de accesare a Internetului

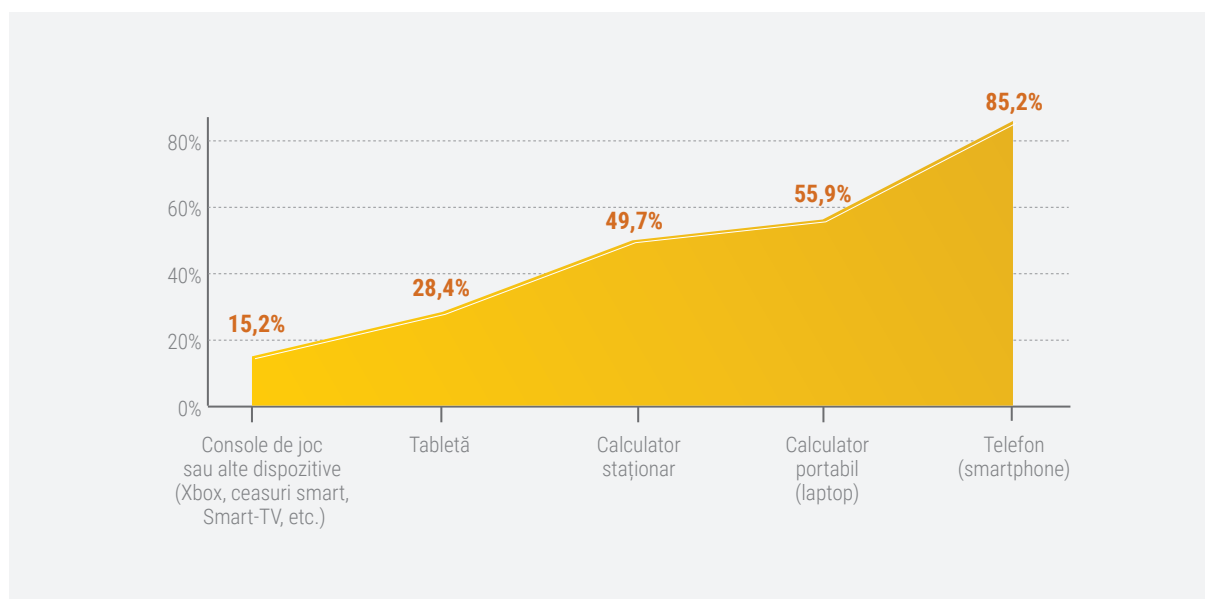
Datele cercetării relevă că elevii utilizează mai multe dispozitive pentru accesarea Internetului: 18,3% utilizează doar un singur dispozitiv, 42,2% – două dispozitive, 28,3% – trei dispozitive, și 11,1% – patru sau mai multe dispozitive (a se vedea Figura 4). În comparație cu datele cercetării din 2013, s-a constatat reducerea numărului de copii care utilizează un singur dispozitiv de accesare a Internetului de la 55,4% la 18,3% în anul 2017.

Figura 4. Numărul de dispozitive utilizate pentru accesarea Internetului,

De cele mai multe ori, accesarea Internetului se face de pe telefon – 85,2%, de la calculatorul portabil – 55,9% sau calculatorul staționar – 49,7%, mai rar, de la tabletă – 28,4% de pe console de joc sau alte dispozitive – 15,2% (a se vedea Figura 5). Constatăm că elevii sunt în pas cu noile tehnologii, inclusiv, utilizează aceste tehnologii pentru accesarea Internetului, deoarece a crescut numărul de copii care, de obicei, utilizează telefoanele pentru a se conecta la Internet (în 2013 – 18,9% dintre copii utilizau telefonul mobil simplu și 14,8% - smartphonul).

Figura 5. Dispozitivele utilizate pentru accesarea Internetului, %

Telefoanele mobile sunt utilizate pentru accesarea Internetului, într-o măsură mai mare, de către fete (90,2%, față de 79,0% băieți), copiii din mediul urban (91,9%, față de 80,2% din mediul rural), în special, cei din mun. Chișinău (93,0%). Semnalăm, de asemenea, că, odată cu creșterea vârstei, crește și ponderea copiilor care utilizează telefonul mobil pentru accesarea Internetului (a se vedea Tabelul 4).

Tabelul 4. Dispozitivele utilizate pentru accesarea Internetului, în dependență de vârstă, %

Vârsta	Telefon	Calculator portabil (laptop)	Calculator staționar (PC)	Tabletă	Console de joc sau alte dispozitive (xbox, smart watch, smart TV etc.)
Total	85,2	55,9	49,7	28,4%	15,2
12 ani (clasa 6-a)	79,1	55,9	46,8	32,5%	16,3
13 ani (clasa 7-a)	81,8	55,1	50,3	28,1%	13,4
14 ani (clasa 8-a)	88,0	56,1	48,6	27,1%	15,9
15 ani (clasa 9-a)	91,8	56,2	52,8	26,0%	15,1

Datele cercetării atestă că gadget-urile portabile sunt utilizate pentru conectarea la Internet într-o măsură mai mare de fete (60,4%), de către copiii din mediul urban (60,1%), în mod special, Chișinău (62,6%), tabletele sunt utilizate mai frecvent de către copiii de 12 ani(32,5%), din mediul urban (33,5%), vorbitori de limbă rusă (37,1%), iar consolele sau dispozitivele de joc sunt utilizate, într-o măsură mai mare, de către băieți (21,7% față de 9,9%), cei din mediul urban (17,9% față de 13,1%), în mod special, mun. Chișinău (19,2%).

2.6. Locurile de unde se face accesarea Internetului

Observăm creșterea posibilităților de accesare a Internetului din diferite locații. Astfel, 98 la sută dintre copiii cu vârsta 12-16 ani accesează Internetul de la domiciliu, 59 la sută și prin WiFi din locurile publice, 36 la sută de oriunde, prin Internet mobil, 32 la sută și de la școală și 22 la sută din Internet-cafe. Odată cu creșterea vârstei copiilor, se constată și creșterea numărului de locații de unde se accesează Internetul. Astfel, copiii cu vârsta 12-13 ani, într-o măsură mai mică, accesează Internetul în locurile publice, la școală, la Internet-cafe (a se vedea Tabelul 5).

Tabelul 5. Locurile de unde se face accesarea Internetului, în dependență de vârstă, %

Vârsta	Acasă	La școală	Prin WiFi din locurile publice ⁸	Oriunde, prin internet mobil	La internet-cafe
Total	97,9	31,9	58,9	36,1	22,0
12 ani (clasa 6-a)	97,0	19,6	51,5	27,0	18,5
13 ani (clasa 7-a)	96,6	22,7	57,7	27,6	19,3
14 ani (clasa 8-a)	99,2	39,4	61,2	43,6	24,9
15 ani (clasa 9-a)	98,7	45,1	65,0	45,6	25,2

De asemenea, semnalăm că, în mediul rural, posibilitățile de accesare a Internetului din diferite spații sunt mai reduse, în comparație cu mediul urban (a se vedea Tabelul 6).

Tabelul 6. Locurile de unde se face accesarea Internetului, în dependență de mediul de reședință, %

Vârsta	Acasă	La școală	Prin WiFi din locurile publice ⁹	Oriunde, prin internet mobil	La internet-cafe
Total	97,9	31,9	58,9	36,1	22,0
Mediul urban	98,9	35,5	63,7	43,3	27,5
Mediul rural	97,1	29,1	55,2	30,6	17,8

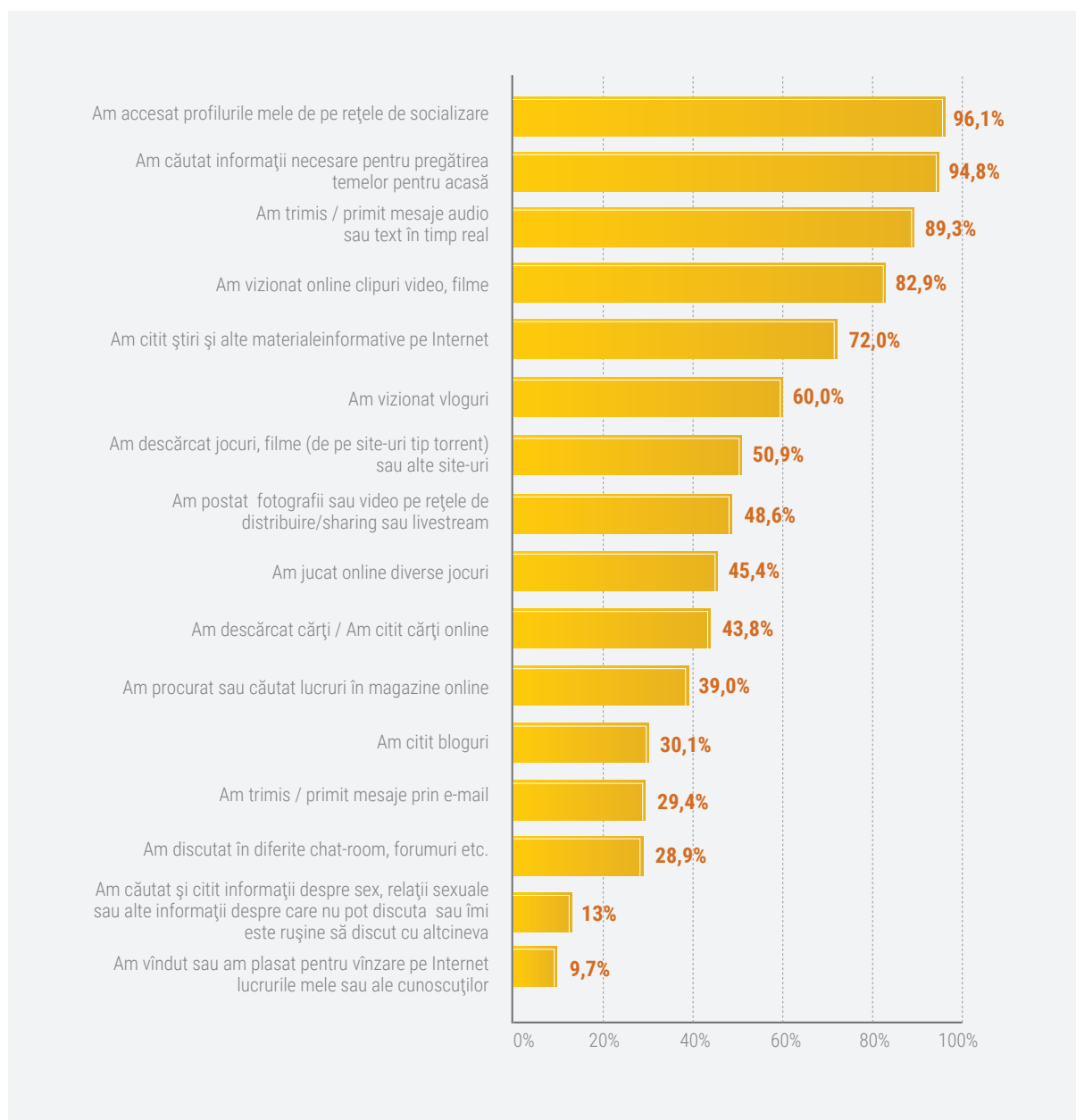
2.7. Scopul utilizării internetului în ultimele 12 luni

Copiii cu vârsta 12-15 ani au utilizat Internetul, în ultimele 12 luni, în diferite scopuri (a se vedea Figura 6). Comparativ cu studiile anterioare, constatăm că primele două poziții au rămas neschimbate, urmărindu-se creșterea utilizării Internetului pentru accesarea profilului pe rețele de socializare cu 11,1 p.p., precum și utilizarea acestuia în căutarea informației pentru pregătirea temelor pentru acasă cu 15,4 p.p. Creșterea cea mai spectaculoasă însă s-a înregistrat pentru utilizarea Internetului pentru a trimite mesaje audio sau text în regim real – cu 21,6 p.p. (utilizarea viber, whats app, telegram sau mesangeria rețelelor de socializare).

8 Cafenea, parc, bibliotecă, casa de cultură, troleibuz, etc

9 Cafenea, parc, bibliotecă, casa de cultură, troleibuz, etc

Figura 6. Scopul utilizării Internetului, în ultimele 12 luni, %

Datele cercetătorii atestă că 96 la sută dintre elevii cu vârsta 12-15 ani utilizează Internetul pentru **accesarea profilului de pe rețelele de socializare**, fără diferențe semnificative de vârstă, sex, mediu de reședință și zonă a Republicii Moldova. Într-o măsură mai mică, utilizează în acest scop Internetul cei cu vârsta de 12 ani – 90,4%.

95 la sută dintre copiii cu vârsta 12-15 ani utilizează internetul pentru a **căuta informații necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă**. Copiii cu vârsta de 12 ani, preponderent băieți, într-o măsură mai mică, utilizează Internetul în acest scop (92,8%).

90 la sută dintre copiii **trimit sau primesc mesaje audio în timp real pe Internet**. Nu există diferențe semnificative în utilizarea Internetului pentru a trimite/primi mesaje audio sau text în timp real după unele caracteristici sociodemografice. Semnalăm că, doar cei care nu utilizează Internetul zilnic, mai puțin utilizează Internetul în acest scop.

Vizionează clipuri video, filme online, 83 la sută dintre copii. Într-o măsură mai mică, folosesc Internetul în acest scop copiii cu vârsta de 12 ani (74,1%) și copiii care vorbesc limba rusă (77,3%).

Citesc știri și alte materiale informative pe Internet 72 la sută dintre copii. Într-o măsură mai mare, fac acest lucru copiii cu vârsta de 15 ani (82,0%), fetele (76,1%) și cei din mun. Chișinău (76,6%).

Vizionează vloguri 60 la sută dintre copii. Mai puțin utilizează Internetul pentru aceasta copiii vorbitori de limbă rusă (43,1%) și cei cu vârsta de 12 ani (54,3%).

Folosesc Internetul pentru a **descărca jocuri, filme** – 51 la sută dintre copii, într-o măsură mai mare, copii cu vârsta de 15 ani (56,8%), băieții (63,0%), cei din mediu urban (56,2%), preponderent, mun. Chișinău (61,9%).

Postează fotografiile sau video pe rețelele de distribuire sau livestream, cum ar fi Instagram, Periscope etc., 49 la sută dintre copii. Fetele fac acest lucru într-o măsură mai mare decât băieții (57,2% față de 37,9%), vorbitorii de limbă română, de asemenea, într-o măsură mai mare decât vorbitorii de limbă rusă (50,3% față de 43,3%). Semnalăm că, odată cu creșterea vârstei, crește și numărul copiilor ce utilizează Internetul în acest scop (de la 33,6% dintre elevii cu vârsta de 12 ani la 59,2% dintre elevii cu vârsta de 15 ani).

45 la sută dintre copii **utilizează Internetul pentru a accesa jocuri online**. Astfel de acțiuni sunt caracteristice într-o măsură mai mare băieților (68,8% față de 26,7%) și copiilor cu vârsta de 12 ani (50,4%).

Descarcă cărți sau citesc cărți online 44 la sută dintre elevii cu vârsta de 12-15 ani. Cei din mediul urban fac acest lucru într-o măsură mai mare (52,1% față de 37,5%), în mod special, cei din mun. Chișinău (58,7%). De asemenea, fetele fac acest lucru într-o măsură mai mare decât băieții (53,1% față de 32,1%).

39 la sută dintre copii **procură sau caută lucruri în magazinele online**. Astfel de acțiuni sunt caracteristice într-o măsură mai mare celor din mun. Chișinău (54,9%), inclusiv, mun. Bălți (43,0%), vorbitorilor de limbă rusă (46,2%) cu vârsta de 14-15 ani.

Citesc bloguri 30 la sută dintre copii. Într-o măsură mai mare, fac astfel de acțiuni copiii cu vârsta 14-15 ani, fete, vorbitoare de limbă română din mediul urban.

Utilizează Internetul pentru a **trimite/primi mesaje prin poșta electronică** doar 29 la sută dintre copiii cu vârsta 12-15 ani. Într-o măsură mai mare, utilizează Internetul în acest scop copiii cu vârsta de 15 ani (38,5%), cei din mediul urban (35,3%), în mod special, mun. Chișinău (41,6%) și mun. Bălți (34,8%).

De asemenea, aproximativ 29 la sută folosesc Internetul pentru a **discuta în diferite chat-room-uri, forumuri** etc. Într-o măsură mai mare realizează astfel de acțiuni pe Internet vorbitorii de limbă rusă (43,1%), din mediul urban (36,9% față de 22,8%), preponderent, mun. Bălți (40,0%), mun. Chișinău (37,4%), cu vârsta de 14 ani.

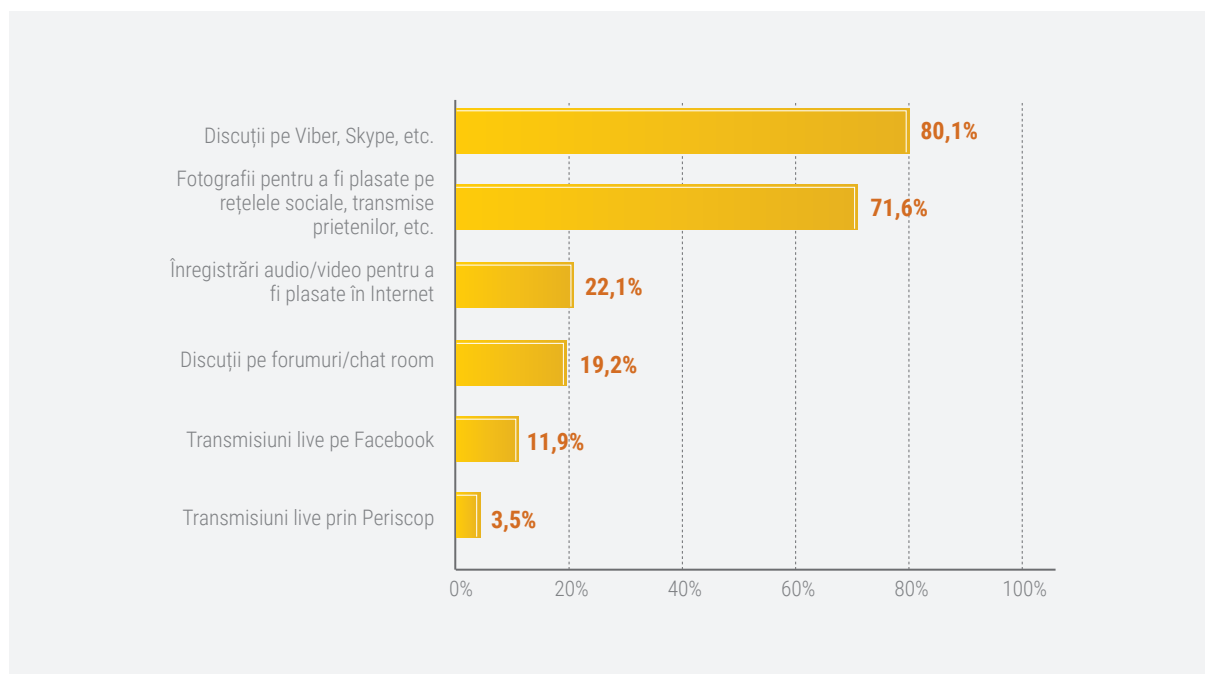
13 la sută dintre copii (practic 1 copil din 10) cu vârsta 12-15 ani **caută și se informează pe Internet despre sex, relații sexuale** și alte lucruri pe care nu le pot discuta cu alte persoane. Astfel de acțiuni, realizează fiecare al 4-lea copil cu vârsta de 15 ani (clasa 9-a), preponderent, băieții (19,1% băieții față de 8,1% fete), din municipiile Chișinău și Bălți (16,8% și 17,8%, respectiv).

Nu în ultimul rând, evidențiem că 9,7% dintre copii **au plasat pentru vânzare sau au vândut pe Internet** lucrurile personale sau ale cunoscuților. Astfel de acțiuni realizează într-o măsură mai mare copiii de 15 ani (clasa 9-a), băieți (14,3% față de 6,1%).

2.8. Utilizarea camerei foto/web

Camera foto/web este utilizată de către elevii cu vârsta 12-15 ani în diferite scopuri, dar cel mai frecvent pentru discuții pe sistemele de mesagerie instantă (skype, viber etc.) sau pentru a face fotografii și a le plasa pe rețelele sociale sau a le transmite prietenilor (a se vedea Figura 7).

Figura 7. Scopul utilizării camerei web, în ultimele 12 luni, %

Copiii de 12 ani (83,2%), utilizează, într-o măsură mai mare, camera foto/web pentru discuții pe sistemele de mesagerie instantă (skype, viber etc.). În schimb, cu ajutorul camerei foto/web fac fotografii pentru a fi plasate pe rețelele de socializare, transmise prietenilor, preponderent copiii de 15 ani (78,0%), fete (81,0%), din mediul urban (75,9%). Fac înregistrări video pentru a fi plasate pe Internet, practic, fiecare al 4-lea adolescent de 15 ani (26,0%). Acești adolescenți sunt din mediul urban (25,9%), într-o măsură mai mare, vorbitorii de limbă rusă (26,1%). Discută pe forumuri/chat-room, conectând camera web, într-o măsură mai mare, copiii de 13-15 ani (21 la sută față de 13 la sută în cazul copiilor de 12 ani), fete (20,8% față de 17,1%), din mediul urban (22,5% față de 16,1%), vorbitori de limbă rusă (25,2% față de 17,2%). Transmisiunile live pe rețelele de socializare sunt efectuate de către copiii de 12 ani, într-o măsură mai mare (14,3%), din mun. Chișinău (16,8%), vorbitori de limba română (13,3%). Iar 3,5% dintre copiii cu vârsta de 12-15 ani utilizează camera foto/web pentru transmisiuni live prin Periscope, în special, lucrul acesta este caracteristic pentru adolescenții de 14-15 ani (5,3% și 4,8% respectiv), din mediul urban (5,1%), inclusiv mun. Bălți (5,2%), vorbitori de limbă rusă (5,7%).

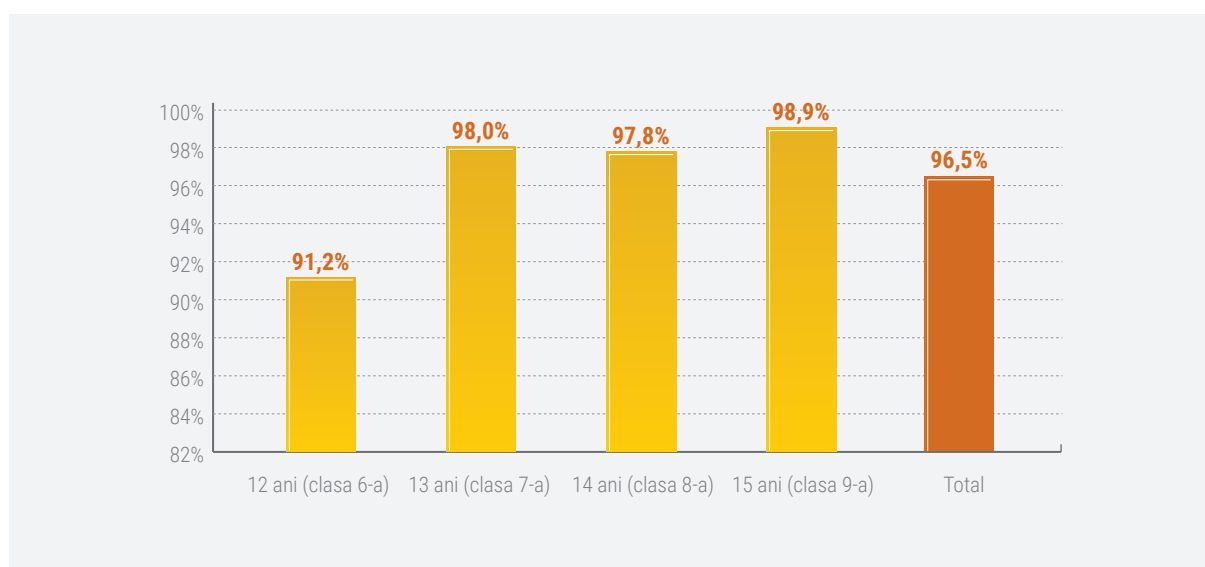
03.

Comunicarea pe rețelele de socializare

3.1. Prezența pe rețelele de socializare

Semnificativ este faptul că 96,5% dintre copiii cu vârsta de 12-15 ani au cont/profil pe rețelele de socializare (a se vedea Figural 8). Fiind întrebați câți ani aveau când și-au creat sau le-a fost creat cont prima dată într-o rețea de socializare, 17,3% dintre copiii ne-au relatat că aveau până la 7 ani, 12,7% - 8 ani, 16,4% - 9 ani, 23,4% - 10 ani, 13,2% - 11 ani, 11,8% - 12 ani și 7,1% peste 13 ani. Am constatat astfel că peste 44 la sută dintre copii sunt prezenți pe rețelele de socializare de la o vârstă extrem de fragedă – sub 10 ani, 24 la sută de la 10 ani și doar 1/3 de la vârsta de 11-13 ani. Acest lucru ne vorbește despre necesitatea informării copiilor despre riscurile existente în mediul online, din momentul în care aceștia merg pentru prima dată la școală.

Figura 8. Prezența unui cont/profil pe rețelele de socializare, în dependență de vârstă, %

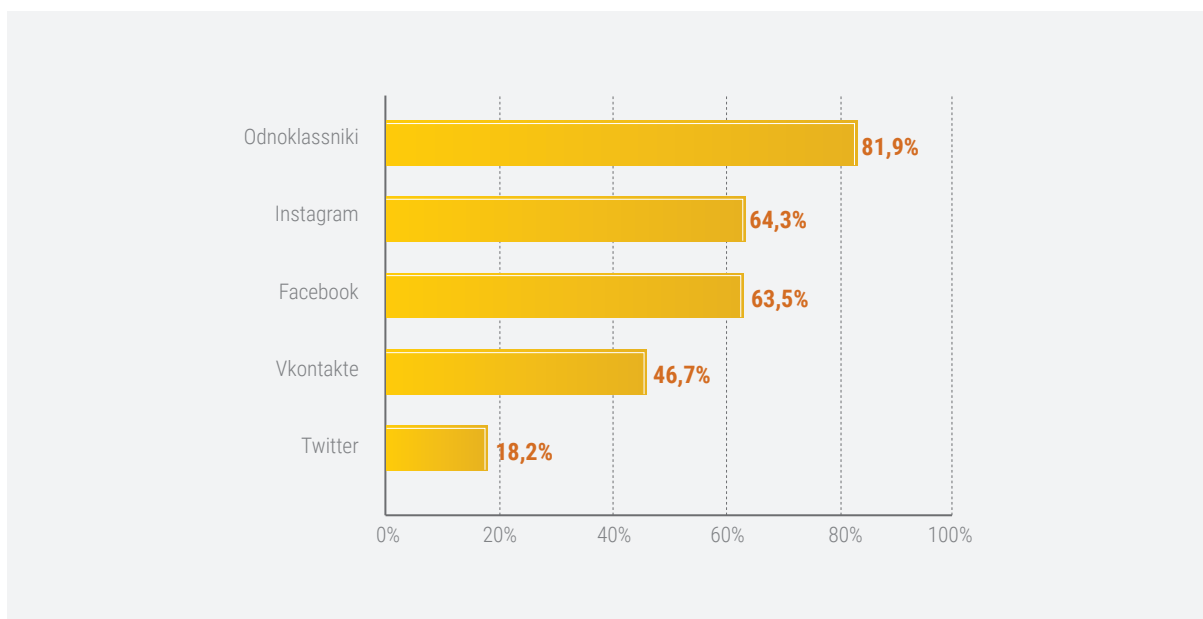

Dintre cei 96,5% (1399 respondenți¹⁰) care au cont/profil pe rețelele de socializare, constatăm că cei mai mulți sunt prezenți pe Odnoklassniki (81,9%), urmați de cei pe Instagram (64,3%), Facebook (63,5%), Vkontakte (46,7%), mai puțin pe Twitter (18,2%) sau alte rețele – Ask.Fm, SnapChat, Twitch, Timbler, Steam, Sarahahetc. (2,1%) (a se vedea Figura 9).

Profilul celor prezenți pe rețeaua de socializare Odnoklassniki este următorul: preponderent, din mediul rural (94,1%), indiferent de zona geografică (nord - 96,0%, centru – 91,7%, sud – 87,5%), vorbitori de limba română (86,6%), cu vârsta 12-14 ani (peste 83%). Pe rețeaua Instagram au cont, într-o măsură mai mare, copii cu vârsta de 15 ani (71,3%), fete (72,9% față de 53,3%), din mediul urban (71,3% față de 59,0%), în mod special, din mun. Chișinău (73,6%). Pe rețeaua Facebook, au cont într-o măsură mai mare copiii cu vârsta de 15 ani (76,9%), din mun. Chișinău (82,4%). Pe rețeaua Vkontakte sunt 87,9% dintre vorbitorii de limbă rusă, preponderent, din mun. Bălți (81,7%), într-o măsură mai mare, băieți (51,4% față de 43,1%). Aproximativ același profil este caracteristic și pentru rețeaua Twitter – vorbitori de limbă rusă (26,0%), din mun. Bălți (28,2%).

10 Unii copii au cont/profil pe mai multe rețele de socializare.

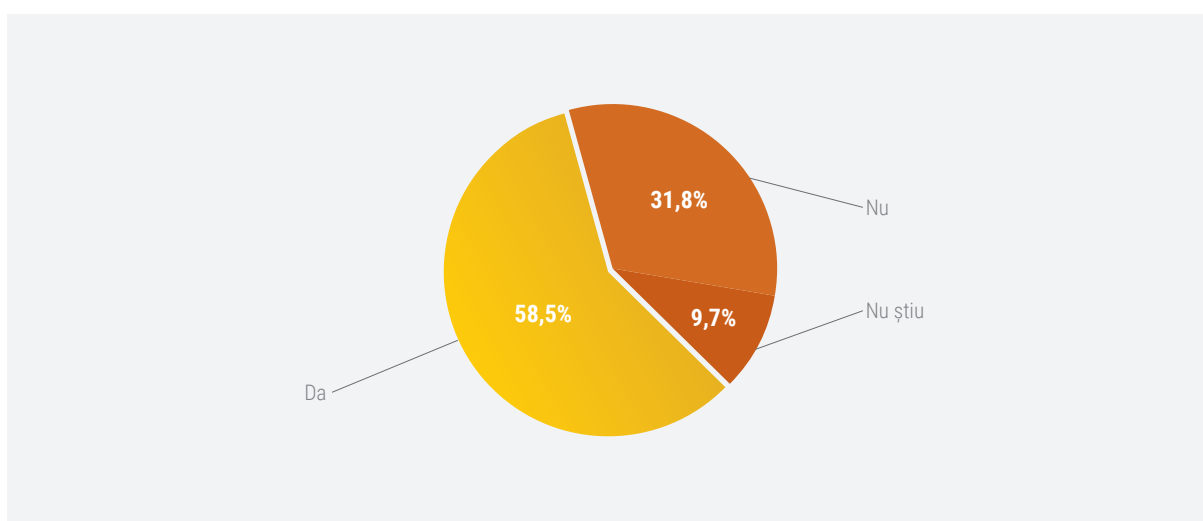
Figura 9. Prezența pe rețele de socializare a copiilor cu vârsta 12-16 ani, %

3.2. Prezența datelor personale pe rețeaua de socializare utilizată cel mai frecvent

Data și anul nașterii sunt afișate public pe rețeaua de socializare pe care o accesează cel mai des la 58,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani, față de 31,8% la care aceste date nu sunt publice, iar 9,7% nu cunosc statutul acestei informații pe rețeaua de socializare (a se vedea Figura 10). Sunt afișate datele public la 62,4% dintre copiii din mediul rural, preponderent fete (60,6%) și vorbitori de limba română (60,1%). Nu au afișat datele public, într-o măsură mai mare, copiii cu vârsta de 14 ani (35,1%), din mediul urban (36,7%), vorbitori de limbă rusă (38,2%), preponderent, din mun. Bălți (38,2%) și mun. Chișinău (35,2%).

Figura 10. Datele și anul nașterii sunt afișate public, %

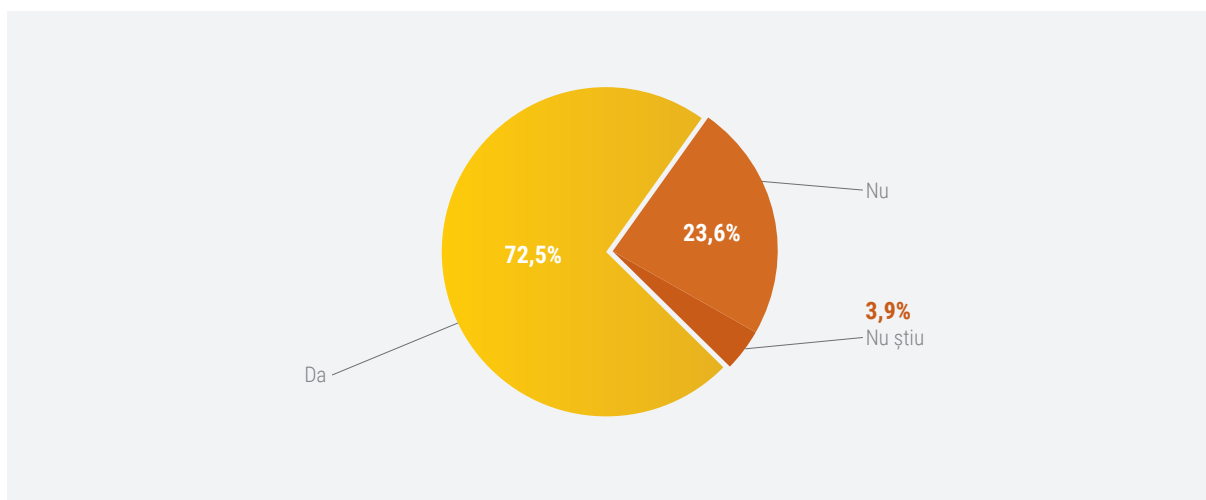

Aproximativ la $\frac{3}{4}$ dintre copiii cu vârsta 12-15 ani, data și anul nașterii de pe rețelele de socializare sunt veridice (indiferent dacă sunt afișate public sau nu) (a se vedea Figura 11). Odată cu creșterea vârstei, se constată creșterea numărului copiilor la care datele pe rețeaua de socializare sunt adevărate (de la 68,3% la copiii de 12 ani (clasa 6-a), la 78,0% la copiii de 15 ani (clasa 9-a)). Sunt corecte datele, într-o

măsură mai mare, la fete (76,8%), decât la băieți (67,0%), la cei din mediul rural (76,5%), în comparație cu cei din mediul urban (67,1%). Semnificativ este faptul că la 1/3 dintre copiii din mun. Chișinău datele de pe rețeaua de socializare nu sunt corecte.

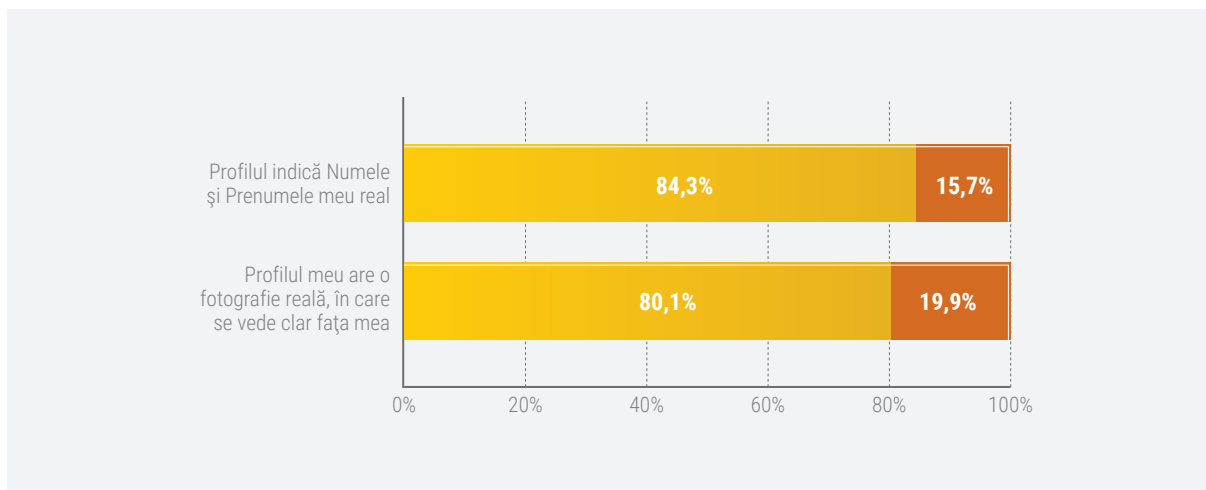
Pe de altă parte, 85,3% dintre copiii care au indicat că data și anul nașterii sunt afișate public pe rețeaua de socializare, indică faptul că datele sunt cele adevărate.

Figura 11. Datele și anul nașterii sunt veridice, %

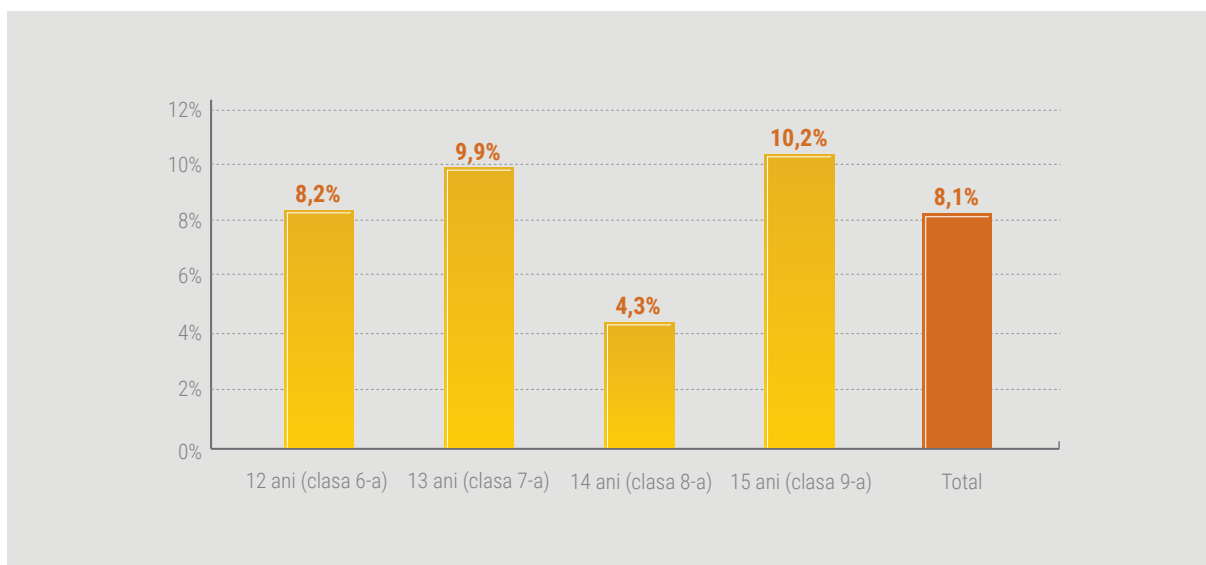
În 84,3% din cazuri, profilul copiilor indică numele și prenumele real al acestora (a se vedea Figura 12). Nu există diferențe semnificative după unele caracteristici sociodemografice la acest subiect. Totuși evidențiem că elevii care utilizează Internetul de câteva ori pe lună (76,7%) sau mai rar (55,6%) preferă să nu indice numele și prenumele real, în comparație cu cei care-l utilizează zilnic (85,1%).

Figura 12. Numele și prenumele copiilor pe rețeaua de socializare sunt reale, %

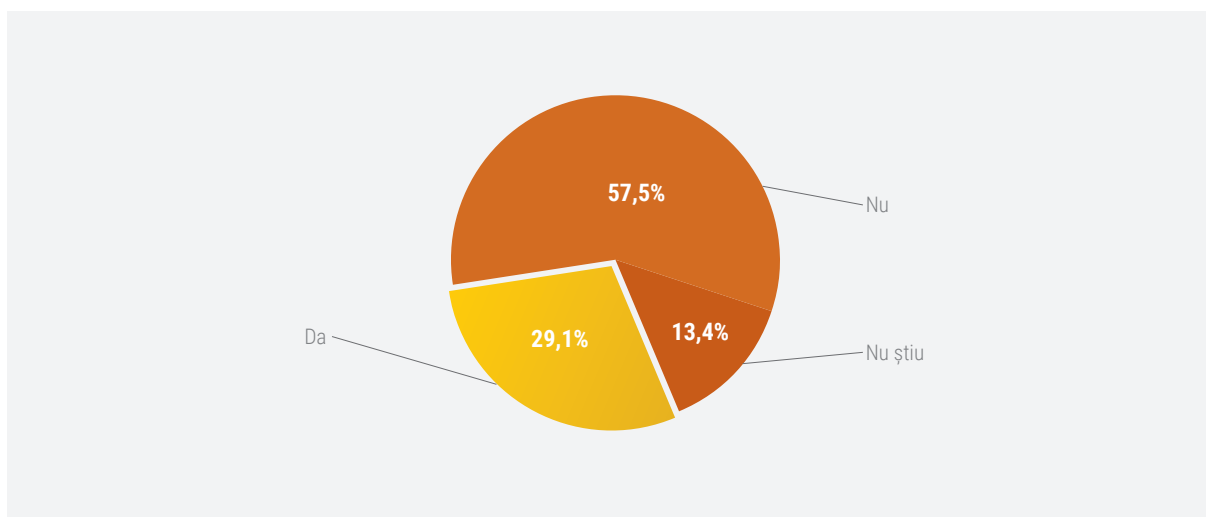
Iar la 8,1% dintre copii, pe profilul din rețeaua de socializare este afișat public și adresa de domiciliu, numărul de telefon. Lucrul acesta este caracteristic, într-o măsură mai mare, vorbitorilor de limbă rusă (12,4%), copiilor din mun. Bălți (11,5%), băieților, într-o măsură mai mare, decât fetelor (10,3% față de 6,4%), copiilor cu vârsta de 15 ani (10,2%) (a se vedea Figura 13).

Figura 13. Prezența adresei de domiciliu, a numărului de telefon pe profilul pe rețelele de socializare, în dependență de vârstă, %

În 80,1% din cazuri, profilul de pe rețelele de socializare a copiilor are o fotografie pe care se vede clar fața deținătorului de profil. Situația dată este caracteristică, într-o măsură mai mare, fetelor (85,0% față de 74,0%), copiilor din mediul rural (86,3% față de 71,9%). De asemenea, semnalăm că, odată cu creșterea vârstei, copiii, preponderent, plasează pe profilul lor fotografii în care se vede clar fața (de la 72,5% la vârsta de 12 ani (clasa 6-a) la 84,5% la vârsta de 15 ani (clasa 9-a)).

Figura 14. Datele despre instituția de învățământ în care studiază copiii sunt afișate public, %

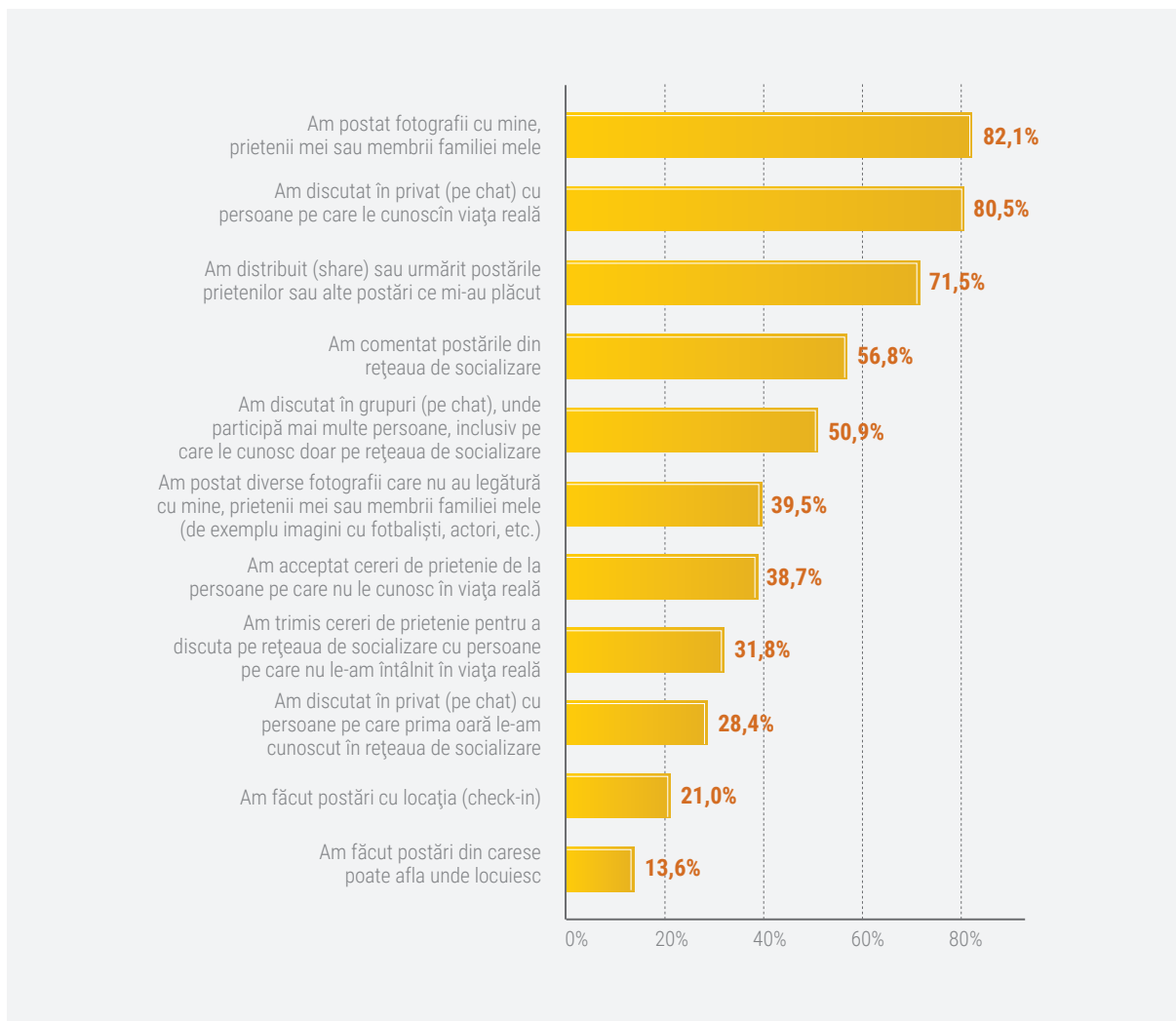

Informația despre instituția de învățământ în care studiază copiii cu vârsta 12-15 ani este făcută publică pe rețeaua de socializare a acestora în 29 la sută din cazuri (a se vedea Figura 14). Odată cu creșterea vârstei, informația despre instituția în care studiază copiii este mai frecvent afișată pe rețeaua de socializare. La acest subiect există mari diferențe referitor la informația corectă despre instituția în care studiază, între mediul rural și urban. 41,9% copiii din mediul urban, inclusiv, 48,7% din mun. Chișinău și 35,1% din mun. Bălți au plasat informația corect, față de doar 19,4% a celor din mediul rural.

3.3. Acțiunile întreprinse pe rețeaua de socializare, în ultimele 12 luni

Rețelele de socializare sunt utilizate de cei mai mulți copii cu vârsta 12-15 ani pentru a posta diverse fotografii, a comunica cu persoanele din viața reală, a urmări postările prietenilor (a se vedea Figura 15).

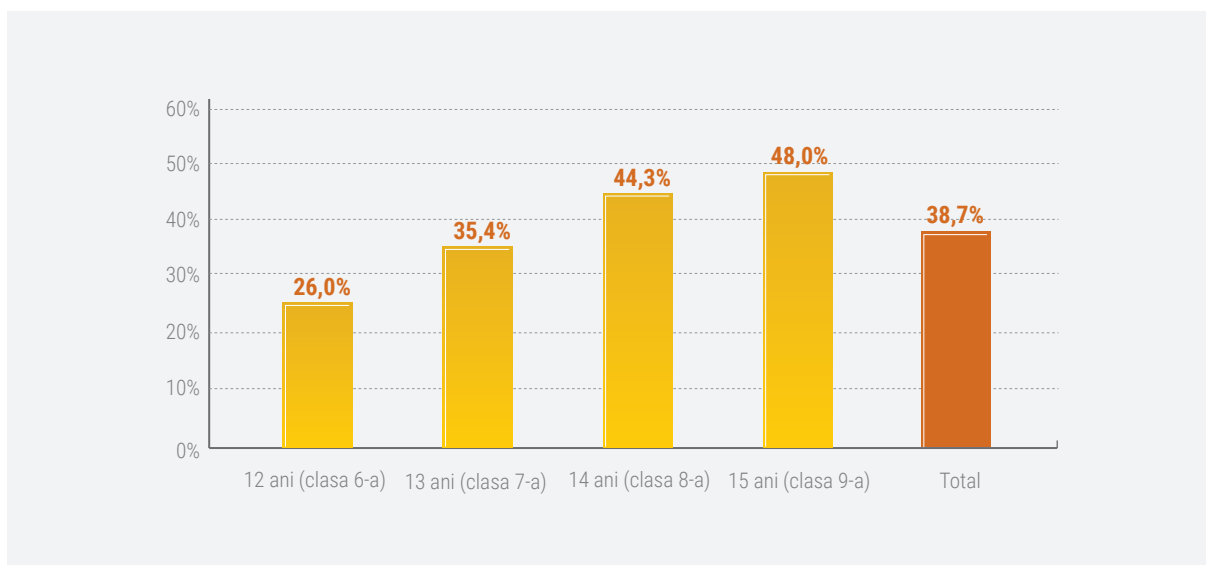
Figura 15. Acțiunile întreprinse pe rețeaua de socializare, în ultimele 12 luni, %

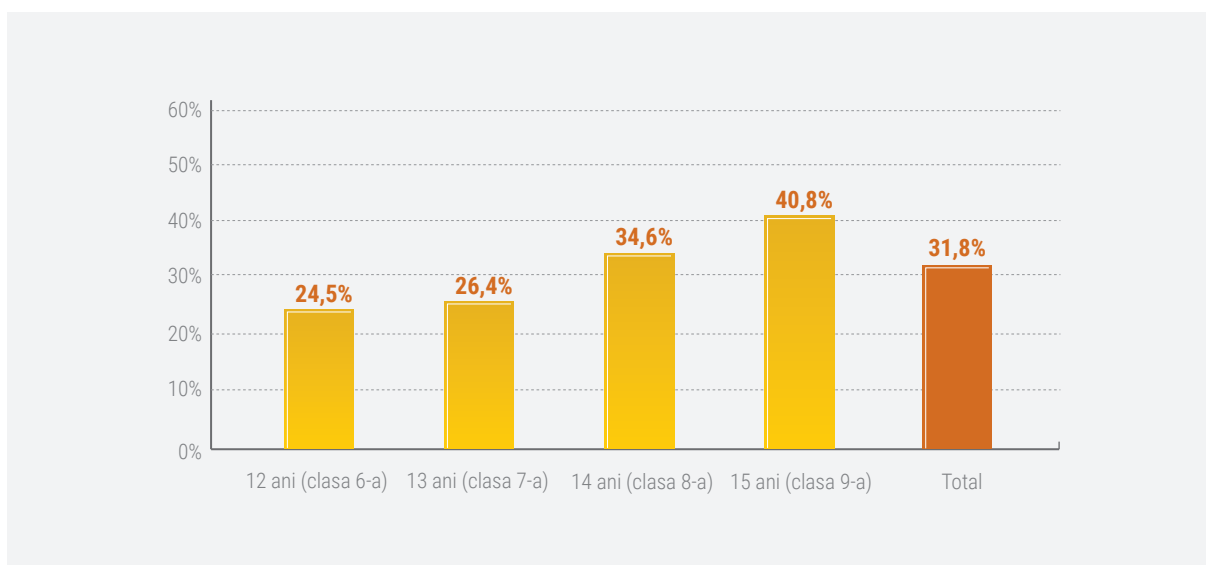
Totuși datele cercetării atestă că unii copii utilizează rețeaua de socializare ca mijloc de acceptare sau căutare a noi prieteni. Astfel, 38,7% dintre copii au acceptat, în ultimele 12 luni, cereri de prietenie de la persoane pe care nu le cunosc în viața reală. Odată cu creșterea vârstei, s-a constatat creșterea ponderii copiilor ce acceptă să-și facă prieteni noi pe rețelele de socializare (a se vedea Figura 16).

31,8% dintre copii au trimis cereri de prietenie pe rețelele de socializare persoanelor pe care nu le-au cunoscut în viața reală. Și de această dată, s-a constatat că, odată cu creșterea vârstei, crește și numărul respondenților ce acceptă să-și facă prieteni noi pe rețelele de socializare (a se vedea Figura 17). Mai des trimit cereri de prietenii băieții (37,2%), în comparație cu fetele (27,6%).

Figura 16. Acceptarea cererilor de prietenie de la persoane pe care nu le cunosc în viața reală, în dependență de vârstă, %

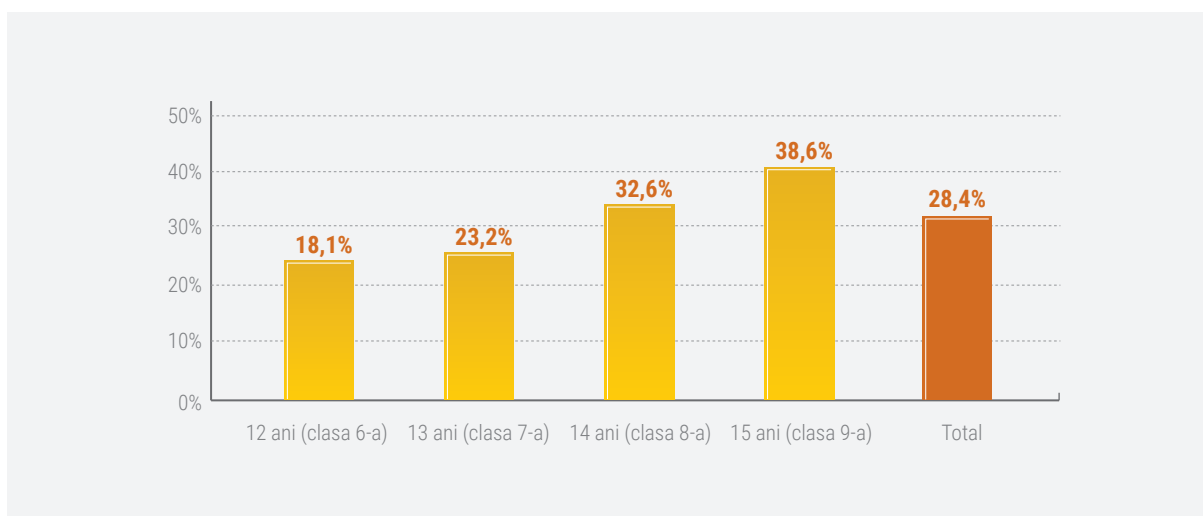
Figura 17. Trimiterea cererilor de prietenie persoanelor pe care nu le cunosc în viața reală, în dependență de vârstă, %

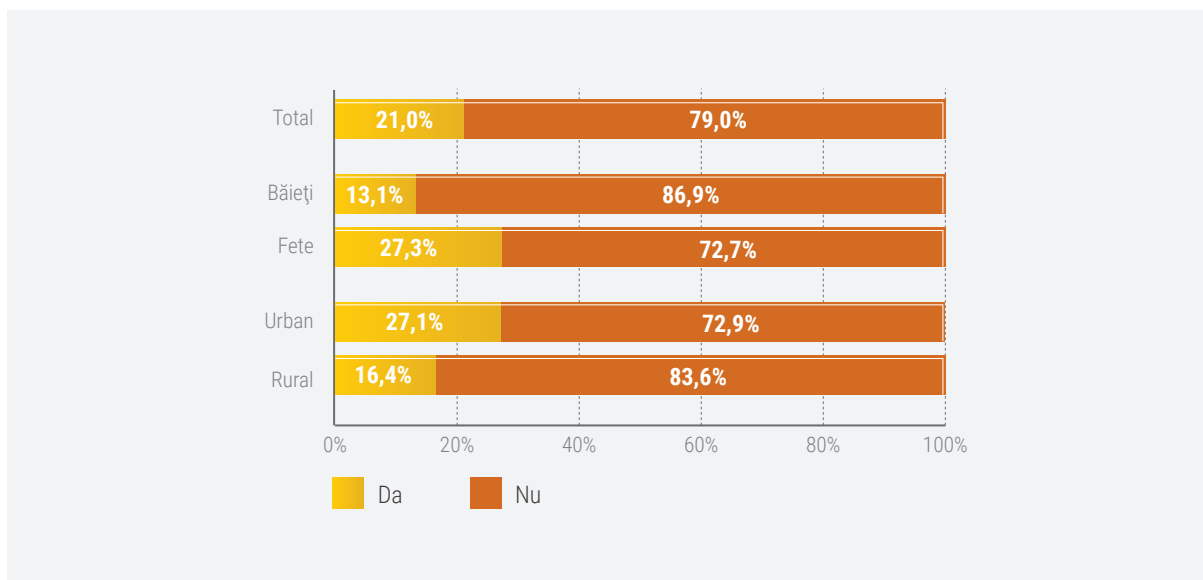
28,4% dintre copii au discutat în privat cu persoane pe care prima dată le-au cunoscut pe rețeaua de socializare. La fel, astfel de acțiuni sunt dependente de vârsta copiilor (a se vedea Figura 18).

Practic, fiecare al 5-lea copil cu vârsta 12-15 ani a făcut postări cu locația pe rețeaua de socializare, în ultimele 12 luni. Întreprind, într-o măsură mai mare, astfel de acțiuni fetele (27,3%), în comparație cu băieții (13,1%), cei din mediul urban (27,1%), decât cei din mediul rural (16,4%), în special, cei din mun. Chișinău (30,8%) și mun. Bălți (26,7%). De asemenea, postările cu locații sunt mai caracteristice copiilor de 15 ani (26,0%) (a se vedea Figura 19).

Figura 18. Discutarea, în privat, cu persoane pe care prima dată le-au cunoscut pe rețeaua de socializare, în dependență de vârstă, %

Figura 19. Postări privind locația (check-in), %

13,6% dintre copii, în ultimele 12 luni, au făcut postări pe rețeaua de socializare din care alții pot afla unde acestea locuiesc. Astfel de acțiuni au întreprins într-o măsură mai mare copiii din mediul rural (16,3%) față de mediul urban (10,0%), de diferite vârste (a se vedea Figura 20).

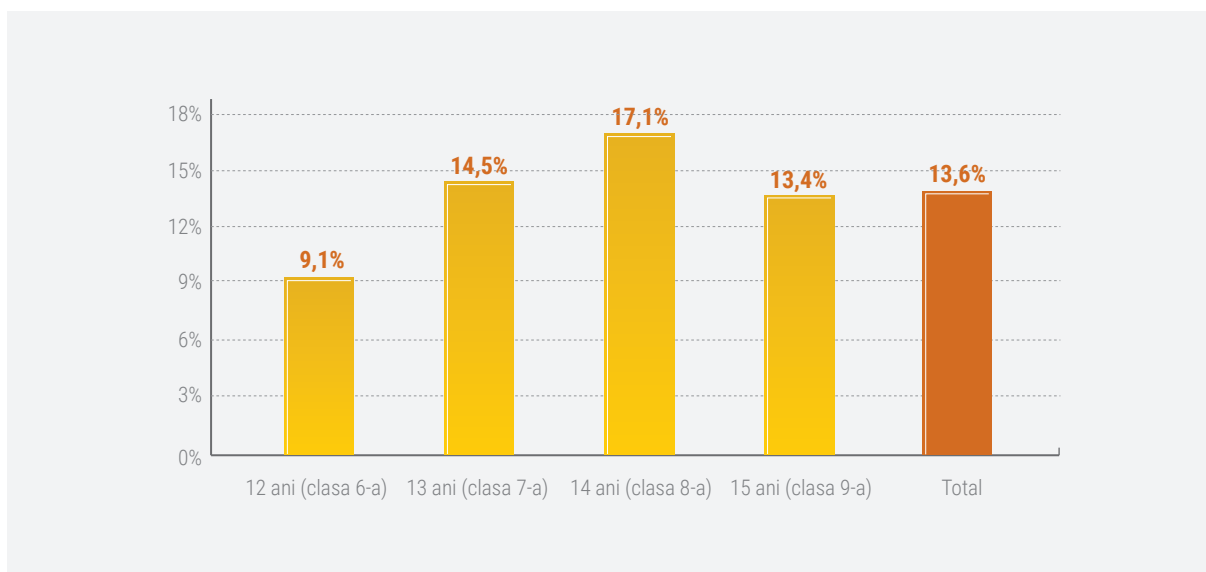
3.4. Cunoașterea de către părinți a activității copiilor pe rețelele de socializare (opinia copiilor)

98,7% dintre copiii care au cont pe rețele de socializare, au menționat că părinții sau persoanele adulte cu care locuiesc cunosc despre faptul că ei au un cont/profil pe rețelele de socializare. 83,9% dintre copii au indicat că au în lista de prieteni pe cel puțin una din rețelele de socializare pe care o folosește, un părinte /persoana cu care locuiesc, față de 9,1% care au evidențiat că nu, pentru că părinții nu au profil pe rețele de socializare și 7,0% care nu au acceptat părinții pe rețeaua de socializare. Datele cercetării atestă că, conform afirmațiilor copiilor, nu au profil pe rețelele de socializare, într-o măsură mai mare, părinții din mediul urban, în special, municipiile Chișinău (13,3%), mun. Bălți (12,3%), vorbitori de limbă rusă (12,0%). Iar profilul copiilor care nu și-au acceptat părinții în lista de prieteni de

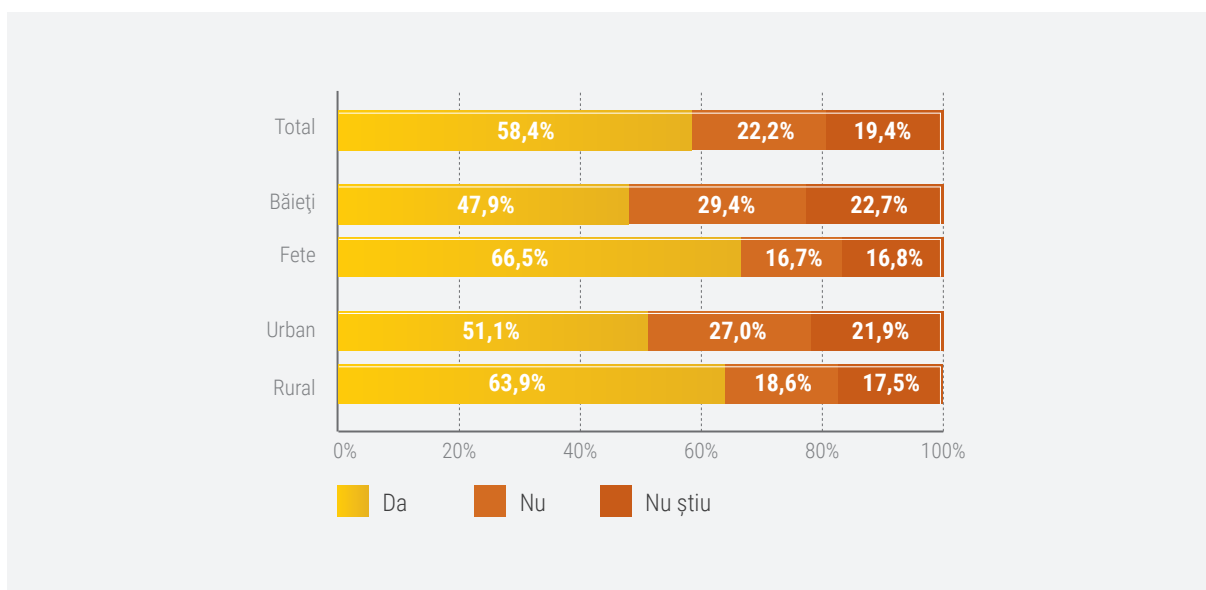
pe rețeaua de socializare este următorul: preponderent, băieți (10,6% față de 4,2%), vorbitori de limbă rusă (12,0% față de 5,4%), din mun. Bălți (11,5%) și mun. Chișinău (9,6%).

Figura 20. Postări pe rețeaua de socializare din care se poate afla unde locuiește persoana, în dependență de vârstă, %

Fiind întrebați dacă părinții / îngrijitorii urmăresc activitatea lor pe rețelele de socializare, 58,4% dintre copii au răspuns afirmativ, 22,2% dintre copii – negativ și 19,4% - au specificat că nu știu dacă activitățile lor pe rețele de socializare le sunt urmărite de către părinți. Părinții/îngrijitorii verifică activitatea de pe rețelele de socializare, într-o măsură mai mare, la fete (66,5%), decât la băieți (47,9%), la cei din mediul rural (63,9%), decât din cel urban (51,1%), la vorbitorii de limbă română (64,4%), în comparație cu vorbitorii de limbă rusă (39,5%) (a se vedea Figura 21).

Figura 21. Urmărirea activității copiilor în rețelele de socializare de către părinți / îngrijitori (răspunsul copiilor), %

Au răspuns ferm că activitatea lor pe rețelele de socializare nu este urmărită, într-o măsură mai mare, băieții (29,4%), în comparație cu fetele (16,7%), cei din mediul urban (27,0%), în comparație cu mediul rural (18,6%), în mod special, mun. Bălți (30,8%) și mun. Chișinău (25,6%). În discuțiile focus grup, adolescenții au menționat că nu prea oferă acces liber părinților la rețelele lor de socializare. Fetele

oferă acces mamei mai frecvent decât băieții – „mie îmi scriu persoane mai mari – armeni, azeri, gruzini și eu îi spun mamei și mai departe ea comunică cu ei” (FG_1_C_B). Pe de altă parte, aceasta explică faptul că, practic, fiecare al 10-lea copil, pe lângă profilul cunoscut de părinți, alți adulți, au mai creat un profil nou pe care aceștia nu-l cunosc. Aceste acțiuni sunt mai caracteristice băieților (13,1%), în comparație cu fetele (9,4%).

3.5. Comunicarea copiilor pe Internet când doresc ca părinții să nu cunoască discuțiile

Copii au relatat că există „1001 metode” de a comunica pe Internet ca părinții să nu cunoască discuțiile. În primul rând, părinții sunt la serviciu atunci când ei ajung acasă după lecții, iar în cel mai rău caz, ei comunică noaptea când părinții dorm. În al doilea rând, marea majoritate a părinților au mai puține cunoștințe despre mediul online decât copiii – „nu știu ce înseamnă *odnoklassniki*”. În astfel de situații, adolescenții ne-au relatat că părinții roagă frații sau surorile mai mari, atunci când sunt frați / surori mai mari, ca aceștia să le verifice activitatea lor de pe rețelele de socializare.

Și în al treilea rând, mediul online oferă multiple posibilități de a ascunde comunicarea de părinți, inclusiv punerea parolei la telefon. Astfel, copiii au semnalat că, atunci când nu doresc ca părinții să vadă comunicarea online, apelează la următoarele acțiuni: șterg mesajele, fac totul incognito, creează profile false, utilizează discuții live.

Numărul copiilor care se străduiesc să creeze o relație de încredere cu părinții este redus (a se vedea Boxa 6).

Boxa 1. Exemplu de creare a unei relații de încredere copil-părinte

„La început, părinții cereau să le arăt totul. Dar, într-o zi, le-am spus că nu e treaba lor, că sunt informat și că știu că nu trebuie să vorbesc cu persoane necunoscute. De atunci lor li s-a făcut mai ușor”.

(FG_2_C_Ch)

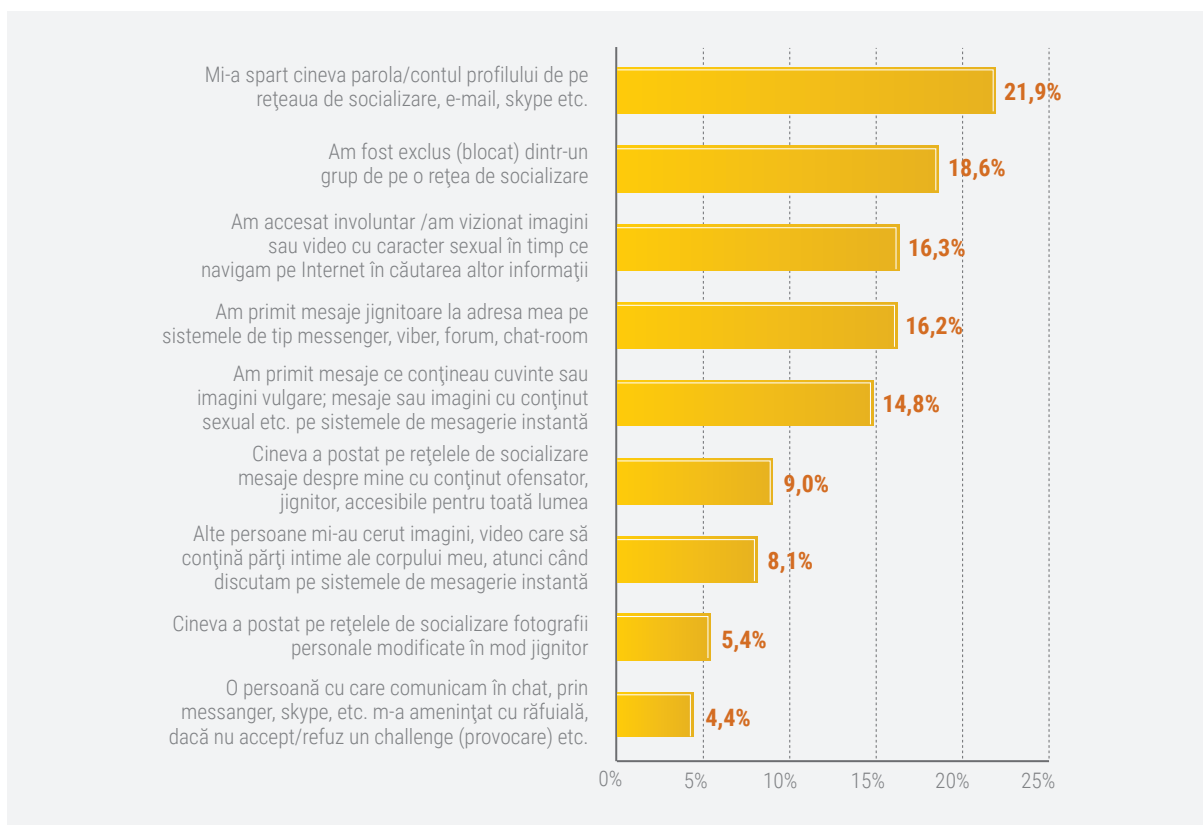
04.

Comportamentul online

4.1. Problemele în mediul online, în ultimele 12 luni

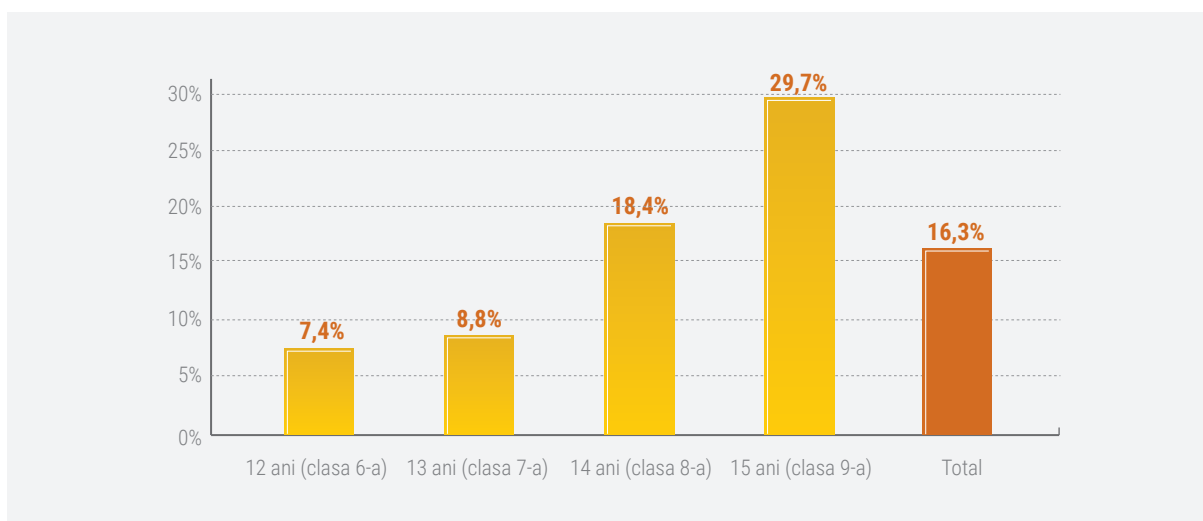
Datele cercetării relevă o gamă largă de probleme cu care se confruntă copiii pe internet (a se vedea Figura 22). Practic, fiecare al 5-lea copil cu vârsta 12-15 ani s-a pomenit cu **parola/contul profilului de pe rețeaua de socializare spart**, în ultimele 12 luni. Această problemă a fost caracteristică, într-o măsură mai mare, adolescenților din mun. Bălți (30,4%), vorbitorilor de limbă rusă (28,3%), celor cu vârsta de 14-15 ani (24,9%), fete (24,6%).

Figura 22. Problemele cu care s-au confruntat, în ultimele 12 luni, %

18,6% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani au fost **blocați pe grupurile din rețelele de socializare**, în ultimele 12 luni. Cu situații de acest gen s-au confruntat, într-o măsură mai mare, copiii din mediul urban (23,2%), în mod special, mun. Bălți (34,1%).

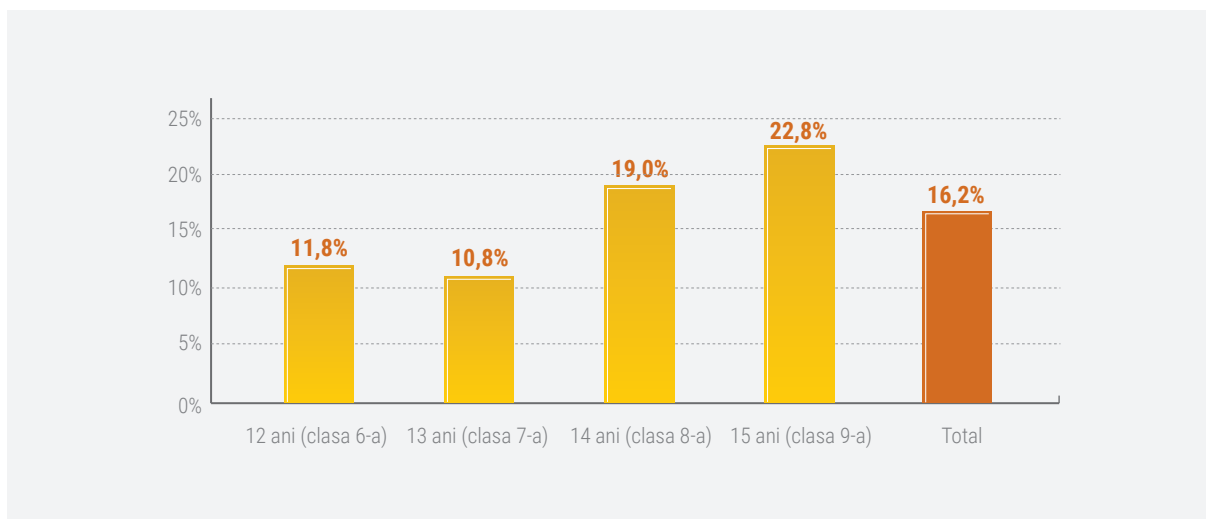
Figura 23. Accesarea involuntară, vizionarea imaginilor, video cu caracter sexual, în dependență de vârstă, %

Accesarea involuntară/vizionarea imaginilor cu caracter sexual a fost o provocare pentru 16,3% dintre copii, în ultimele 12 luni. Cu astfel de acțiuni s-au confruntat, mai frecvent, adolescenții cu vârsta de 15 ani (29,7%), băieți (21,6%) din mun. Bălți (23,7%) (a se vedea Figura 23). Comparativ cu studiul din 2014, s-a constatat o creștere de 3 p.p. a celor care se confruntă cu astfel de probleme pe Internet.

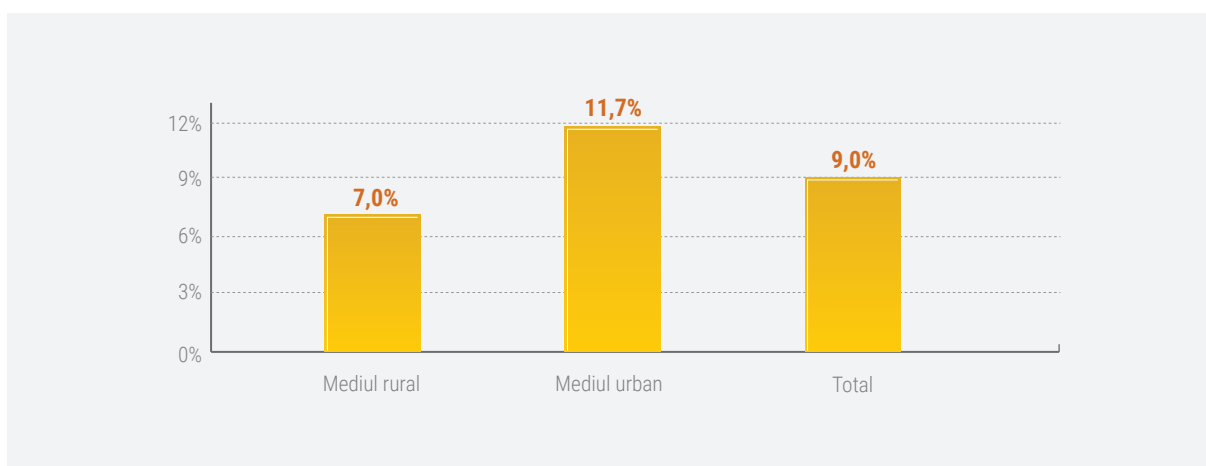
Au fost **hărțuiți online** (primit mesaje jignitoare pe messenger, viber, chat-forumuri) 16 la sută dintre copii. Cu astfel de probleme s-au confruntat, într-o măsură mai mare, cei din mediul urban (20,0%) față de cei din mediul rural (13,3%), preponderent, mun. Bălți (23,7%), cei cu vârsta de 15 ani (a se vedea Figura 24).

Figura 24. Primirea mesajelor jignitoare pe sistemele messenger, viber, forum etc., în dependență de vârstă, %

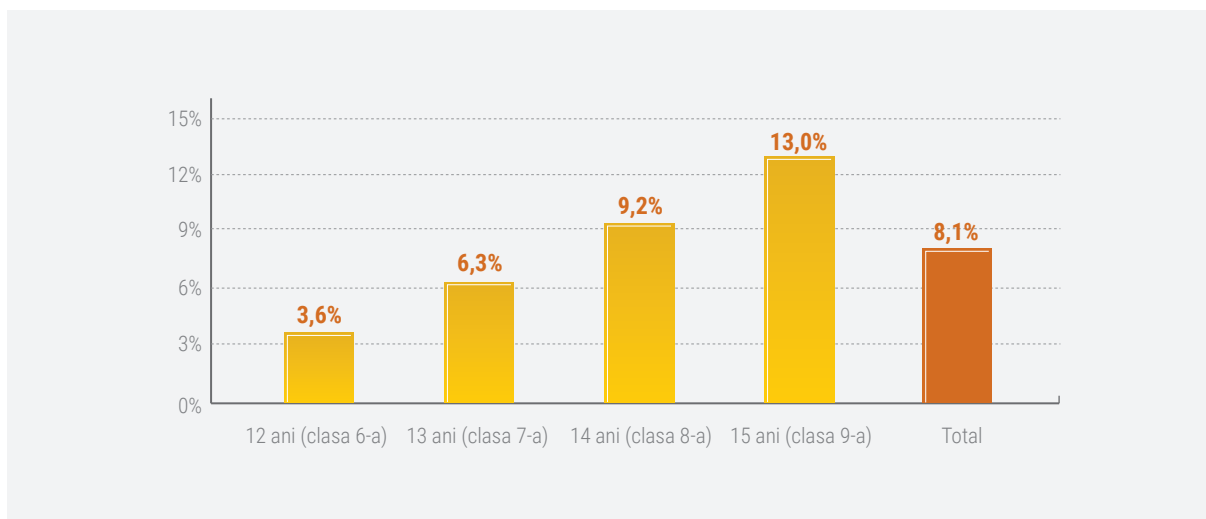
Cu **postarea mesajelor cu caracter ofensator** s-a confruntat fiecare al 10-lea copil care a participat la cercetare, indiferent de vârstă, sex, limba vorbită. Copiii din mediul rural se confruntă însă mai rar cu această problemă, față de cei din mediul urban (7,0% față de 11,7%) (a se vedea Figura 25).

Figura 25. Postarea pe rețelele de socializare a mesajelor cu conținut ofensator, jignitor la persoană, accesibile pentru toată lumea, în dependență de mediul de reședință, %

Odată cu creșterea vârstei, crește și numărul persoanelor care se confruntă cu astfel de probleme (a se vedea Figura 26). Cu astfel de probleme se confruntă, într-o măsură mai mare, fetele decât băieții (9,7% față de 6,1%).

Figura 26. Solicitarea imaginilor foto / video cu părți intime ale corpului, în dependență de vârstă, %

În discuțiile focus grup cu adolescenții, de asemenea, s-au menționat situații când aceștia au primit mesaje în care erau rugați să trimită „poze erotice” (a se vedea Boxa 7).

Boxa 2. Exemplu de situație în care copiii transmit poze erotice

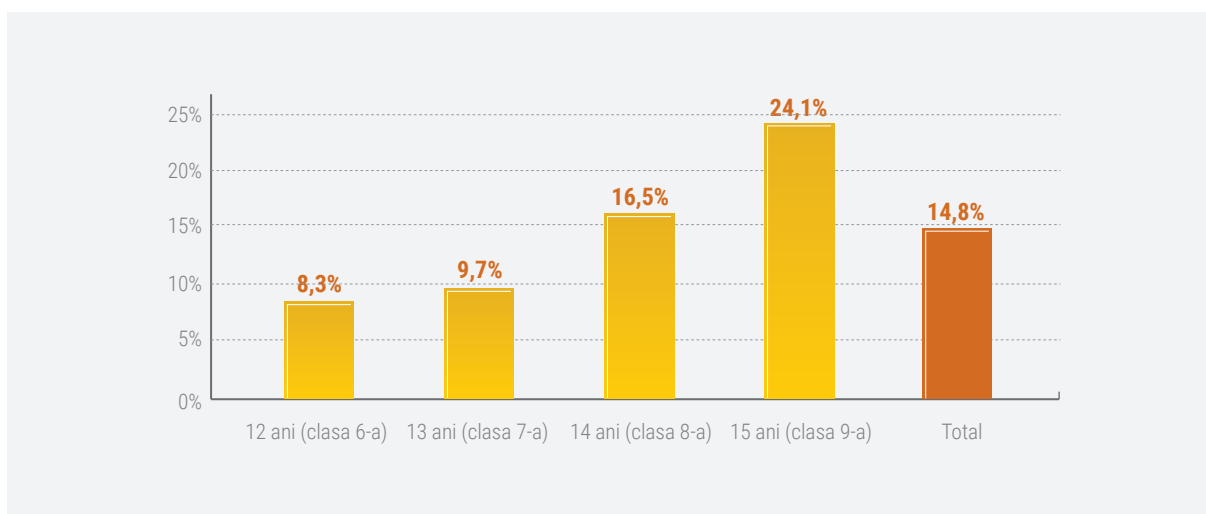
„A fost rugată să transmită poze erotice. La început, ea nu a vrut să trimită. Ulterior, acea persoană i-a scris că nu mai vrea să comunice cu ea. Aceasta a determinat-o pe ea să trimită astfel de poze... Acea persoană a creat, ulterior, un profil nou pe care a pus pozele”.

(FG_4_C_S)

5,4% dintre copii au evidențiat că, în ultimele 12 luni, cineva a postat pe rețelele de socializare **fotografii** cu persoana lor, **modificate în mod jignitor, accesibile pentru toată lumea**. Datele evidențiază că există anumite diferențe, în dependență de zona geografică în astfel de situații.

Au primit mesaje cu cuvinte sau imagini necenzurate, vulgare, cu caracter sexual pe sistemele de mesagerie instantă 14,8% dintre copii. Această situație este mai frecventă copiilor cu vârsta de 15 ani (a se vedea Figura 27), din mun. Bălți (24,4%).

Figura 27. Recepționarea cuvintelor sau imaginilor necenzurate, vulgare, cu caracter sexual pe sistemele messenger, viber, forum etc., în dependență de vârstă, %

La 8,1% dintre copii li s-au cerut să arate imagini, video cu părți intime ale corpului, iar 4,4% dintre copii au fost amenințați cu răfuiala, dacă nu acceptă o provocare / să facă ceea ce li se cere.

4.2. Comportamente riscante care pot avea consecințe negative

Datele cercetării atestă că elevii utilizează, în primul rând, Internetul pentru comunicarea cu persoanele pe care le cunosc în viața reală (65,1%) și, ulterior, pentru a-și face noi cunoscuți (31,4%), inclusiv, pentru a face cumpărături în mediul online (31,2%) (a se vedea Figura 28). Analiza comparativă a datelor studiului prezent cu cel realizat în 2013 atestă scăderea cu 37,9 p.p. a copiilor de această vârstă, care **caută persoane pe Internet pentru a se împrieteni**. Actualmente, acest comportament este caracteristic băieților, într-o măsură mai mare, decât fetelor (35,6% față de 28,0%), celor cu vârsta de 15 ani (clasa 9-a) mai mult decât celor de 12 ani (clasa 6-a) (35,3% față de 27,3%).

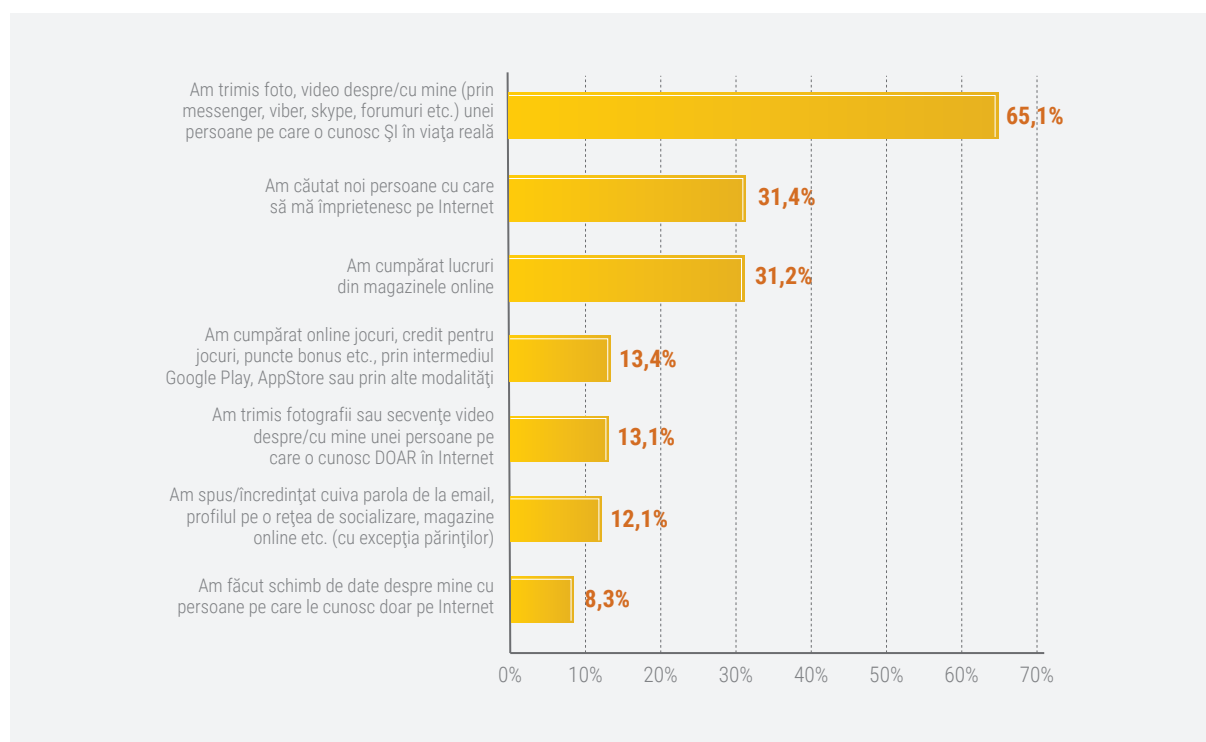
Alte comportamente riscante ale adolescenților sunt cumpărarea online a jocurilor (13,4%), trimiterea fotografiilor / secvențelor video cu ei persoanelor cunoscute doar în mediul online (13,1%), încredințarea parolei de la poșta electronică sau de la profilul de socializare altor persoane (12,1%), schimbul de date personale (număr de telefon, adresă de domiciliu, date despre părinți etc.) persoanelor din mediul online (8,3%).

13,1% dintre copii **trimit fotografii sau secvențe video cu caracter personal persoanelor cunoscute doar pe Internet**. Observăm și la acest capitol o reducere cu 6,6 p.p. a celor care întreprind astfel de acțiuni riscante în mediul online cu persoanele necunoscute, comparativ cu datele studiului din 2013. Actualmente, astfel de acțiuni întreprind, într-o măsură mai mare, băieții (16,9% față de 10,0%), vorbitorii de limbă rusă (17,8% față de 11,6%), cei din mun. Bălți (18,5%) și din zonele Centru (15,7%) și Sud (13,2%).

S-a redus și numărul copiilor (-10,9 p.p.) ce **încredințează altor persoane parola la poșta electronică sau la profilul de pe rețeaua de socializare**. Acțiuni de genul dat, actualmente, întreprind, într-o măsură mai mare, adolescenții de 14 ani (14,5%) și 15 ani (16,2%) și cei din mun. Bălți (16,3%).

S-a redus semnificativ (de la 25,0% în 2013 la 8,3%) numărul copiilor ce fac **schimb de date personale cu persoane cunoscute doar pe Internet**. Totuși o parte din adolescenți, preponderent, cei de 15 ani (12,7%) și cei din mun. Bălți (10,4%) încă mai realizează astfel de acțiuni.

Figura 28. Acțiunile întreprinse pe Internet, în ultimele 12 luni, %

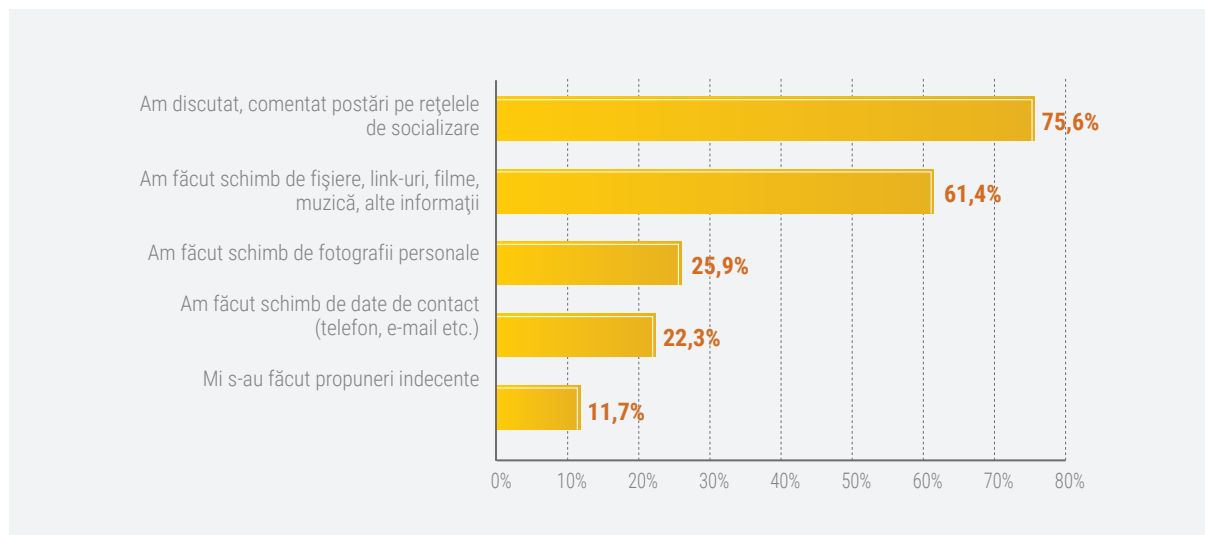
Schimbările menționate sunt pozitive și atestă creșterea gradului de informare al copiilor cu vârsta 12-15 ani privind riscurile online. Aceste schimbări relevă impactul sesiunilor de informare petrecute în instituțiile de învățământ de diferiți specialiști în acest domeniu, inclusiv Centrul Internațional „La Strada”.

Printre **comportamentele noi, riscante** întreprinse de adolescenți semnalăm – **realizarea cumpărăturilor în magazinele din mediul online (31,2%) și cumpărarea online a jocurilor (13,4%)**. Cumpărarea diferitor bunuri din magazinele online este caracteristică adolescenților din mediul urban (43,0%), în special mun. Chișinău (46,9%) și mun. Bălți (42,2%) și respondenților vorbitori de limbă rusă (40,2%). Cumpără online jocuri, credite pentru jocuri, puncte bonusuri etc. prin intermediul Google Play, AppStore sau prin alte modalități fiecare al 5-lea băiat (20,7%), cei mai mulți fiind din mun. Chișinău (16,8%) și din mun. Bălți (14,8%).

Practic 1/3 dintre respondenți (35,9%) au discutat, **au făcut schimb de fotografii, diferite informații pe rețelele de socializare, cu persoane necunoscute anterior în viața reală**. Nu există careva diferențe în astfel de acțiuni, în dependență de vârstă sau sex, mediu de reședință. Totuși evidențiem că acțiuni de genul dat sunt mai caracteristice vorbitorilor de limbă rusă și celor din zona de sud a Republicii Moldova.

Acțiunile pe care le întreprind adolescenții care au avut discuții cu persoanele cunoscute doar pe Internet (35,9% din totalul copiilor) sunt diverse (a se vedea Figura 29). Peste 80¹¹ la sută dintre acești copii sunt cu vârsta de 15 ani (clasa 9-a), din mun. Chișinău și Bălți și preferă să discute și să comenteze postările de pe rețelele de socializare. Peste 70 la sută dintre copiii din mediul urban și din cei vorbitori de limbă rusă fac schimb de fișiere, link-uri, filme, muzică etc. Peste 30 la sută din cei cu vârsta de 15 ani (clasa 9-a), vorbitori de limbă rusă și din mun. Bălți fac schimb de fotografii personale. Peste 25 la sută din cei cu vârsta de 15 ani (clasa 9-a) și din cei din mun. Bălți fac schimb de date de contact (telefon, adresă etc.)

Figura 29. Activitățile pe Internet cu persoanele pe care le-au cunoscut doar online, %
(doar cei care au declarat că au discutat cu persoane pe care le-au cunoscut doar online)

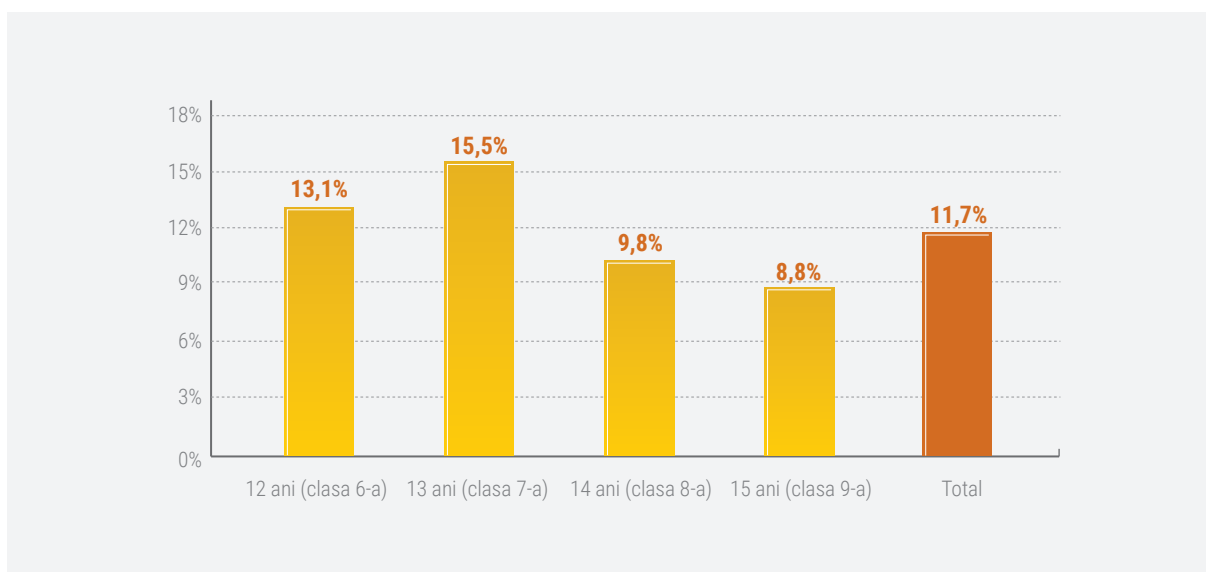

Alarmant este faptul că, practic, fiecare al 10 copil din cei 35,9% care au discutat, transmis poze persoanelor necunoscute **a primit propuneri indecente de la persoanele cunoscute pe Internet**. Situații de acest tip sunt mai întâlnite la copiii cu vârsta de 12-14 ani (a se vedea Figura 30), precum și celor din mun. Chișinău, regiunile de Nord și Centru ale Republicii Moldova.

11 Din 35,9% care au discutat și au transmis poze persoanelor necunoscute pe Internet.

Figura 30. Propuneri indecente de la persoanele cunoscute pe Internet, în dependență de vârstă, % (doar acei care au declarat că au discutat cu persoane pe care le-au cunoscut doar online)

Discuțiile focus grup cu copii relevă că aceștia, frecvent, primesc invitații de prietenie pe rețelele de socializare de la persoanele necunoscute, iar, după ce acceptă aceste persoane în prieteni, primesc diferite întrebări referitoare la persoana lor, inclusiv invitații de a se cunoaște în realitate – „*persoana aceea a venit în sat și cerea să ne întâlnim în parc*” (FG_4_C_S). În multe situații, aceste persoane necunoscute creează profiluri false pe rețele de socializare persoanelor cu care comunică (a se vedea Boxa 3).

Boxa 3. Exemplu de hărțuire a copiilor în mediul online

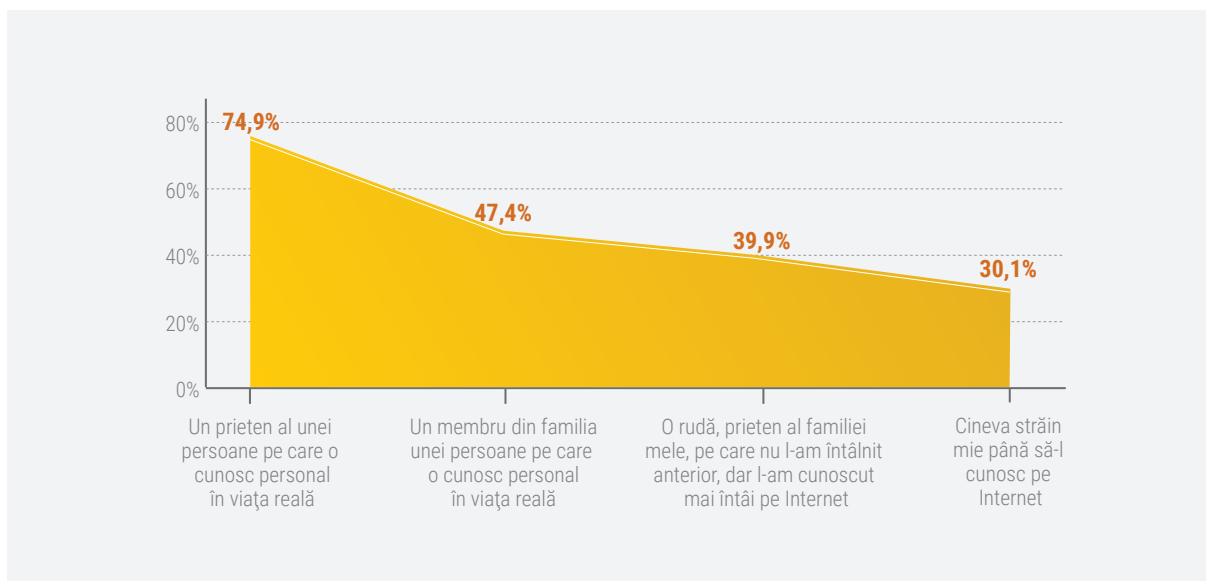
„Mi-a scris o persoană necunoscută... Eu îl evitam. El însă a intrat și mi-a găsit părinții și le-a scris lor că eu am fost în Rusia cu el și că acum el vrea să mă ia de soție... După aceasta, el a creat un site cu pozele mele și de pe acest site scria la părinți și la prietenii mei”.

(FG_4_C_S)

Au întreprins **acțiuni pentru a întâlni persoanele cunoscute pe Internet în viața reală** 35,9% din copii (521 respondenți din eșantionul total). Tendința de a întâlni persoana cunoscută anterior în Internet nu s-a rezumat doar la o singură dată. Datele cercetării atestă că $\frac{3}{4}$ dintre copiii nominalizați¹², în ultimele 12 luni, s-au întâlnit, ulterior, cu un prieten al unei persoane pe care o cunosc în viața reală, aproximativ 48 la sută cu un membru din familia unei persoane pe care o cunosc în viața reală, 40 la sută cu o rudă/prieten al familiei pe care l-a cunoscut mai întâi pe Internet și 30 la sută cu persoane străine cunoscute pe Internet (a se vedea Figura 31).

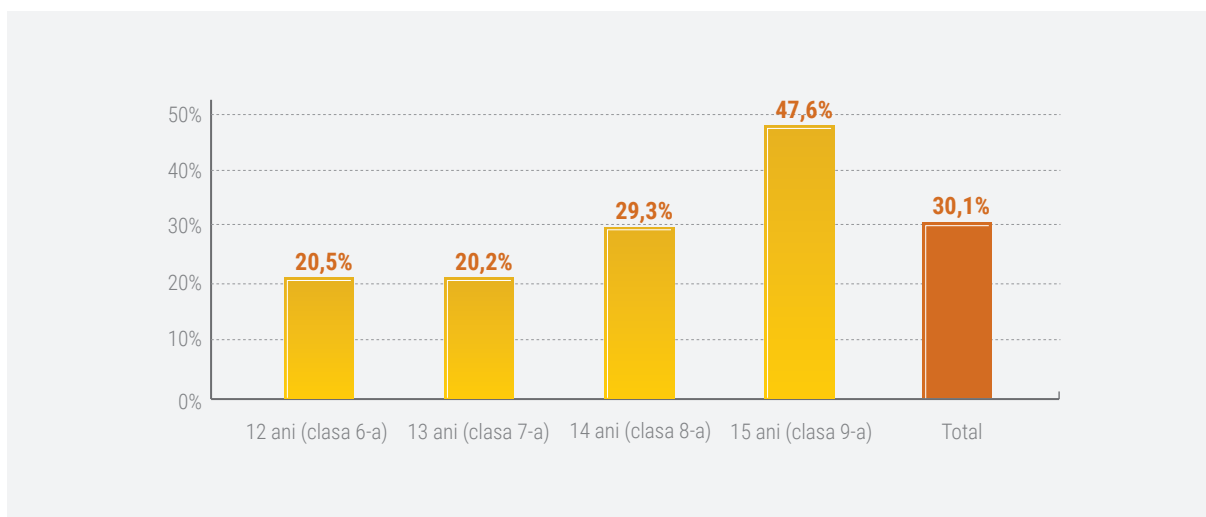
12 Din 521 de respondenți.

Figura 31. Persoane cunoscute, inițial, pe Internet, ulterior, întâlnite în viața reală, în ultimele 12 luni, % (doar acei care au declarat că au discutat cu persoane pe care le-au cunoscut doar online)

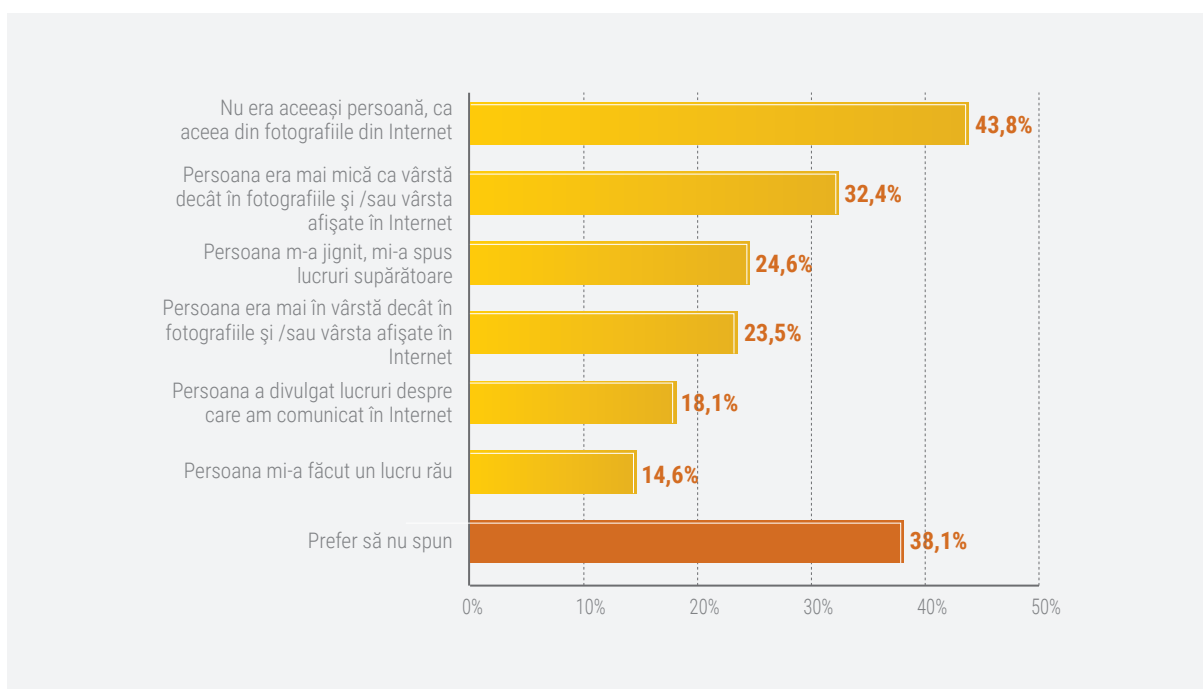
Odată cu creșterea vârstei, se atestă și tendința copiilor de a se întâlni cu persoane străine cunoscute, inițial, pe Internet (a se vedea Figura 32).

Figura 32. Confruntarea în viața reală cu persoane străine cunoscute, inițial, pe Internet în ultimele 12 luni, în dependență de vârstă, % (doar acei care au declarat că au discutat cu persoane pe care le-au cunoscut doar online)

Dintre copiii care s-au întâlnit, ulterior, în viața reală cu persoane pe care, inițial, le-au cunoscut doar pe Internet (521 respondenți), 281 (53,9%) au avut situații când au regretat, s-au simțit neconfortabil, i-a deranjat întâlnirea cu persoana cunoscută anterior pe Internet. Motivele frustrării și regretului întâlnirii sunt diverse și relevă riscurile cu care se confruntă această categorie de copii (a se vedea Figura 33). Atragem atenția la faptul că 38,1% dintre acești copii au preferat să nu spună motivul regretului întâlnirii. Cei mai mulți copii care au menționat că aceste persoane le-au făcut lucruri rele, au vârsta de 13 ani (clasa 7-a) și sunt vorbitori de limbă rusă.

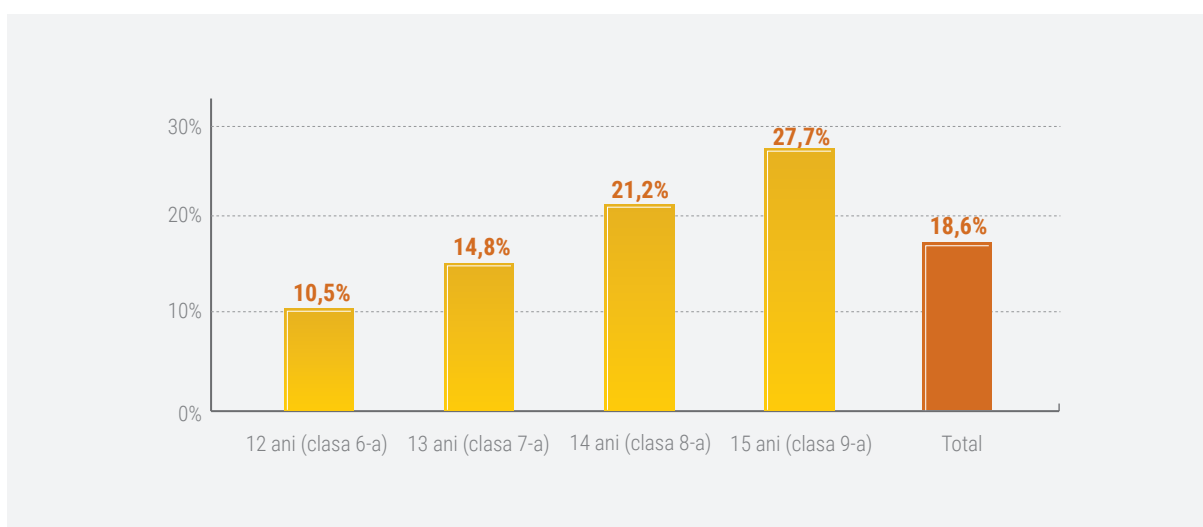
Figura 33. Motivele frustrării/regretului întâlnirii cu persoana cunoscută anterior pe Internet, % (doar acei care au declarat că s-au întâlnit cu persoane pe care le-au cunoscut doar online)¹³

4.3. Aprecierea propriului comportament în mediul online

18,6% dintre respondenți au recunoscut că și ei, în ultimele 12 luni, s-au purtat pe Internet astfel, încât au jignit / au supărat alte persoane. Odată cu creșterea vârstei, crește și numărul celor care au un astfel de comportament pe rețelele de socializare (de la 10,5% la 27,6%) (a se vedea Figura 34). Astfel de comportamente, de asemenea, sunt caracteristice, într-o măsură mai mare, în mediul urban decât în cel rural (23,3% față de 15,0%), în mod special, celor din mun. Bălți (38,1%) și vorbitorilor de limbă rusă (31,4% față de 14,5%).

Figura 34. Jignirea / supărarea altor persoane pe Internet, în ultimele 12 luni, în dependență de vârstă, %

13 281 de respondenți din 521.

05.

Atitudini și
practici privind
transmiterea
pozelor/
înregistrărilor
video intime
online¹⁴

5.1. Evoluarea unei relații care începe în mediul online

Există 2 tipuri de relații online: cele care se opresc doar la mediul online și cele care depășesc mediul online, persoanele cunoscându-se, ulterior, în realitate. Scenariul frecvent al unei relații online este următorul: încep să comunice, își transmit emoticoane, cer anumite date (vârsta, telefon, skype etc.), se cunosc reciproc și se trece la etapa de utilizare a cuvintelor „gingașe”, a complimentelor în mediul online. După aceasta urmează, fie cererea pentru poze „mai intime”, fie propunerea de a se întâlni în viața reală.

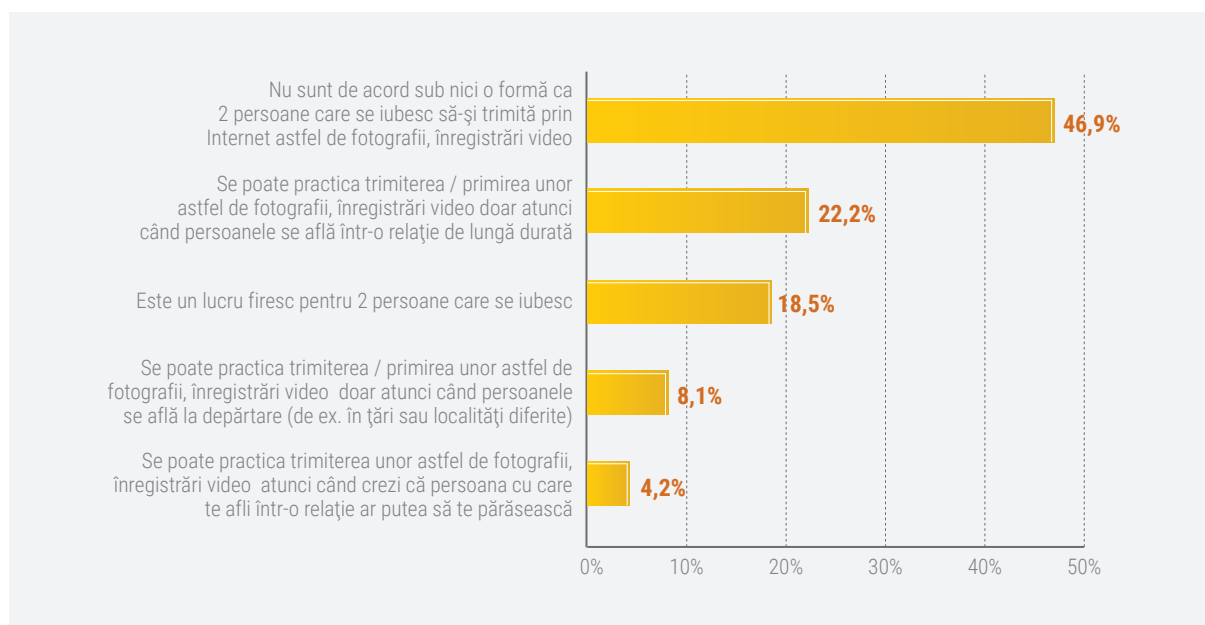
Dacă persoana vrea doar o aventură, atunci lucrurile evoluează rapid. Rapiditatea trecerii la relații amicale, inclusiv, la îndrăgostire și faptul că se cer anumite date personale din primele zile de cunoștință, sunt elementele ce trebuie să pună în gardă, au semnalat adolescenții din mun. Chișinău.

Unii adolescenți au evidențiat că se creează, de obicei, o relație de încredere între persoane și că – „acea persoană care scrie din primele mesaje înțelege dacă poate să aibă încredere sau nu în cealaltă persoană” (FG_2_C_Ch). Încrederea în mediul online se capătă prin fapte – „acele persoane te ajută la ceva”.

5.2. Opinii privind transmiterea pozelor/înregistrărilor video intime de către persoanele care se află într-o relație intimă

Opiniile adolescenților de 14-15 ani privind trimiterea fotografiilor/video care să prezinte părți intime ale corpului între două persoane care se află într-o relație intimă sunt prezentate în Figura 35.

Figura 35. Opinii privind transmiterea fotografiilor/video intime unei persoane cu care te afli într-o relație intimă, %

46,9% la sută¹⁵ dintre adolescenții cu vârsta 14-15 ani nu sunt de acord sub nici o formă să trimită pe Internet poze/video cu părți ale corpului, pe care nu le arată niciodată în public. Această atitudine este mai frecventă printre fete (57,2%, în comparație cu 35,6%), vorbitori de limbă română (50,6% în comparație cu 35,3%), din regiunea centru (52,7%). Motivul de bază al acestei hotărâri – lipsa încrederii – „nu trebuie să avem mare încredere în băieți” (FG_4_C_S).

14 Despre riscurile comunicării online au fost întrebați doar respondenții claselor a 8-9-a. În total 735 de respondenți. Marja de eroare constituie $\pm 3,8\%$.

15 46,9% din totalul de 735 respondenți, copii de 14-15 ani.

22 la sută dintre adolescenții consideră că astfel de poze, video se pot transmite dacă persoanele se cunosc în realitate și este o relație de dragoste de lungă durată. Astfel de acțiuni ar fi acceptabile și în cazul fetelor cu vârsta de peste 20 de ani, cu experiență sexuală, s-a evidențiat în discuțiile focus grup. Părerea dată este împărtășită, într-o măsură mai mare, de către băieți (24,8%, față de 19,9%), respondenții vorbitori de limbă rusă (27,6%, față de 20,5%), din mun. Chișinău (25,6%) și mun. Bălți (24,4%).

Practic, fiecare al 5-lea adolescent cu vârsta de 14-15 ani consideră că a transmite astfel de poze/video este un lucru firesc. Opinia dată este mai răspândită printre băieți (24,3%, față de 13,2%), vorbitorii de limbă rusă (23,3% față de 17,0%).

8 adolescenți cu vârsta 4-15 ani dintr-o sută consideră că se poate practica trimiterea unor astfel de fotografii/video când persoanele se află la depărtare, iar 4 dintr-o sută atunci când apare frică că persoana pe care o iubești te poate părăsi. Evidențiem că, în cadrul discuțiilor de grup, adolescenții au menționat că astfel de situații au avut lor în instituțiile lor de învățământ (a se vedea Boxa 4).

Boxa 4. Exemplu de șantaj sexual

„O fată se întâlnea cu un băiat. Ulterior, s-au despărțit, dar ei îi plăcea de el. Atunci el i-a spus ei că dacă vor să fie împreună, trebuie să trimită niște fotografii erotice”.

(FG_4_C_S)

Discuțiile focus grup confirmă datele obținute în studiul cantitativ, dar conturează și câteva aspecte noi. O parte dintre adolescenți consideră că este acceptabilă transmiterea unor astfel de fotografii, dacă aceste persoane se cunosc de mai mult timp. Pentru unii adolescenți, „mult timp” înseamnă însă săptămâni sau luni, pentru alții - câțiva ani. Alte motive pentru transmiterea unor astfel de materiale online: relație stabilă, de încredere reciprocă – „când încrederea este constituită nu cu cărămizi, dar cu cotileți” (FG_5_C_C), sau dacă părinții știu despre relațiile lor, băiatul a făcut cunoștință cu părinții fetei, sau dacă au avut relații intime anterior. Băieții au semnalat că ar fi acceptabil ca fetele să trimită poze care dacă, ulterior, ar fi răspândite, ele nu vor afecta imaginea. În opinia unor băieți, fetele care se respectă pe sine nu ar trimite astfel de poze.

Unii adolescenți consideră acceptabil să trimiți poze video intime persoanei cu care ești căsătorită, deși unele din fete susțin și că în astfel de situații nu ar transmite astfel de fotografii – „să fii căsătorită, să ai și nepoți și oricum așa ceva este inacceptabil” (FG_1_C_B).

Uneori adolescenții au semnalat că sunt situații când ei, semenii lor sunt manipulați sau chiar șantajați pentru a transmite astfel de poze (a se vedea Boxa 5).

Boxa 5. Exemplu de amenințare pentru a transmite poze intime online

*„Mie mi-a scris o persoană necunoscută – „Despre tine mie atâtea mi-au povestit...”
– Am întrebat: „Ce ți-au povestit?”
– Mi-a scris: „Trimite-mi fotografii și îți spun”.
– Am întrebat: „Ce dovezi ai?”
– Mi-a scris: „Dacă nu trimiți poze, atunci o contactez pe mama ta, îi cunosc numărul de telefon...”*

(FG_1_C_B)

5.3. Discutarea studiului de caz privind transmiterea fotografiilor/înregistrărilor video intime online

În cadrul discuțiilor focus grup, a fost examinat un studiu de caz tipic din mediul online (a se vedea Anexa 2). S-a constatat că opiniile participanților referitor la ceea ce ar trebui să întreprindă o fată când

i se cer fotografiile intime sunt extrem de diverse. O parte dintre adolescenții au menționat că, dacă ei ar fi în astfel de situație, ar ignora aceste mesaje pentru că nu poate fi vorba de o „dragoste adevărată”, unii că l-ar bloca sau ar pune respectiva persoană în lista neagră. Altă parte însă a adolescenților ar continua să flirteze cu persoana în cauză (a se vedea Boxa 6). Puțini ar consulta situația dată cu părinții sau prietenii.

Boxa 6. Opiniile adolescenților referitor la continuarea comunicării online cu persoana care cere poze intime

„Dacă aș fi în locul Mariei, aș accepta să continui să comunic, dar nu i-aș trimite nimic și, ulterior, o să mă lase în pace” (FG_1_C_B);

„Am putea să-l întrebăm pentru ce trebuie fotografia? Am putea să-i scriem: „Dacă mă iubești cu adevărat, nu poți să ceri așa ceva” (FG_1_C_B);

„Am fi interesate să o intrigăm și vom continua să comunicăm și să-i trimitem o poză intimă a altei persoane sau o poză în care nu se vadă fața” (FG_2_C_Ch);

Băieții au evidențiat că, dacă fata s-a îndrăgostit, atunci ea ar trebui să abordeze acest subiect la modul deschis – „inițial, trebuie să ne cunoaștem mai bine, să vedem dacă este ceva stabil” (FG_4_C_S).

Însă marea majoritate a fetelor care au participat la focus-grup, au menționat că, dacă ar fi în locul Mariei, ar trimite o astfel de poză. Motivele sunt diverse:

- ar trimite pentru că nu vor să fie singure – „au forme și vor să se laude” (FG_5_C_C), dar și pentru că nu se gândesc la consecințe;
- ar trimite pentru că le este interesant ce va urma, mai ales cele la vârsta adolescenței;
- ar trimite pentru că „sunt puține fete modeste, marea majoritate sunt deschise pentru flirturi (распушенные)” (FG_1_C_B);
- ar trimite alte poze, nicidecum poze personale.

Urmările în situațiile când fetele decid să nu trimită poze intime, iarăși sunt percepute diferit de către adolescenți. Fetele au evidențiat că totul depinde de faptul dacă relația dintre cele două persoane este una adevărată. Astfel, dacă Ion o iubește „cu adevărat” pe Maria, relația va continua, dacă nu – atunci aceasta se va rupe. O parte dintre fete se gândesc că, în astfel de situații, de obicei, băieții verifică cum sunt fetele – „dacă e o fată accesibilă ori nu”.

Băieții au semnalat următoarele consecințe a relației dintre Maria și Ion, dacă Maria nu va trimite poze intime: (i) nu se va întâmpla nimic; (ii) ruperea relației cu persoana cunoscută din mediul online - „acea persoană nu va mai comunica cu Maria” (FG_1_C_B), inclusiv posibilitatea unei depresii dacă fata este cu adevărat îndrăgostită; (iii) acea persoană va încerca să o sperie pe Maria, să o amenințe, să o șantajeze.

Netransmiterea pozelor intime a fost percepută ca rupere a relației de comunicare, de marea majoritatea băieților și fetelor, participanți la discuțiile focus grup.

Totuși unii băieți au semnalat că, dacă la cerere, fata nu trimite poze intime, asta ar fi un semn pentru băiat că ea este o fată „serioasă” cu care se poate de menținut o relație de lungă durată. În astfel de situații, băieții ar trebui să se conformeze deciziei luate de fată și să nu insiste.

Există diferențe între opiniile fetelor și ale băieților referitoare la atitudinea pe care o vor avea colegii de clasă, dacă vor afla despre situația dată. Fetele o vor disconsidera pe Maria, o vor respinge, iar băieții o vor considera „accesibilă”, dar dacă cumva vor avea acces la aceste fotografii, atunci le vor trimite la cunoscuți și va afla în așa mod toată comunitatea.

Au fost însă și adolescenți care au semnalat că atitudinea față de situația dată depinde foarte mult de comportamentul fetei de până la trimiterea pozei – „dacă a fost o fată modestă până atunci, celelalte persoane nu ar discrimina-o” (FG_4_C_S). Astfel, dacă a fost o colegă prietenoasă, modestă atunci

prietenii adevărați s-ar strădui să o înțeleagă, să o susțină și să-i explice unde a greșit, ceilalți însă se vor strădui să o evite. Unii colegi ar putea să raporteze părinților sau cadrelor didactice situația. Semnificativ este faptul că puțini colegi se vor strădui să înțeleagă factorii care au determinat-o pe Maria să trimită poza.

În cazul în care Maria ar fi fost o fire retrasă sau mai ușuratică, colegii „își vor bate joc”, vor face glume de prost gust, o vor considera „ușuratică” și o vor lua în derâdere („гнобить”). Toate acestea vor determina distrugerea personalității Mariei.

Unii au evidențiat că au avut astfel de situații în clasele lor de studii. Reacția colegilor în aceste situații oricum a fost dezaprobată, preponderent de condamnare. Astfel, într-o instituție de învățământ fata era – „ignorată și presată” (FG_4_C_S), iar în altă situație - judecată – „cunoșteam fata respectivă ca fată bună, dar când am văzut pozele, mi s-a schimbat părerea despre ea” (FG_5_C_C). Importantă a fost în acest caz intervenția cadrelor didactice, care au avertizat colegii să aibă un comportament tolerant, să comunice cu aceasta pentru a nu-i permite să se autoizoleze. Oricum colegii au încercat să afle motivul care a determinat-o pe fată să procedeze astfel – „am vrut să aflăm de ce a făcut lucrul acesta, a impus-o sau nu a impus-o” (FG_4_C_S). Discuțiile focus grup au arătat că în mediul rural, opiniile copiilor în astfel de situații sunt influențate foarte mult de prejudecăți – „noi nu am fost surprinși de acest comportament, pentru că și sora ei tot a procedat asemănător” (FG_4_C_S).

Deci, părerile colegilor despre acțiunile întreprinse de Maria vor fi împărțite. Puțini o vor susține, menționând că în viață se întâmplă de toate, că a fost manipulată și aceasta este o greșeală care poate fi înlăturată, marea majoritate o vor aprecia drept „obiect”, „fată specială de care te poți folosi”. Lucrul acesta ar putea fi făcut de aceleași persoane – „mulți sunt fățarnici, în față îți spun una, iar în spate cu totul altceva” (FG_1_C_B).

Atitudinea față de Ion sau băieții care săvârșesc astfel de acțiuni sunt mult mai pozitive. Foarte mult depinde de „cum este Ion în realitate”. Băieții salută comportamentul lui Ion – „adevărat bărbat”, ei judecă doar fata – „nu trebuia să fie ușuratică”. Oricum însă marea majoritate a participanților la discuțiile focus grup au semnalat că este un comportament obișnuit pentru băieți – „nu există băiat care nu ar cere poze de la o fată... orice băiat vrea să vadă cu ce fel de fată are de-a face” (FG_5_C_C). Frecvent, aceștia vor să iasă în evidență prin ceva și să se laude că „sunt tari”. Respectiv, unii vor considera că Ion nu este vinovat pentru că Maria a avut încredere în el și i-a transmis astfel de poze după ce l-a cunoscut o perioadă scurtă.

„Om incult” îl vor considera marea majoritate a fetelor pentru că a procedat incorect – „așa nu se poate de procedat” (FG_1_C_B), dar totodată ele vor găsi argumente în apărarea acestuia – „joacă hormonii la această vârstă”. Puține fete au dat calificări mai dure faptelor lui Ion semnalând că acesta este manipulator, egoist – „se gândește doar la dorința lui, nu și la situația în care pune fata”, „nesimțit”. Aprecieri mai negative la adresa lui Ion au venit după ce fetele și băieții au aflat că acesta a început s-o amenințe pe Maria – „pervers rar”.

Prezintă interes opiniile adolescenților referitoare la acțiunile ce le va întreprinde Maria în situația când Ion va începe să o amenințe că unica fotografie transmisă va deveni publică (a se vedea Boxa 7).

Boxa 7. Opiniile adolescenților privind transmiterea pozelor intime sub amenințare

„Îi va trimite cu rugămintea să nu arate aceste fotografii nimănui, dar, evident, Ion nu se va ține de cuvânt. Pentru ce lui îi trebuie aceste fotografii?” (FG_4_C_S);

„Va trimite în continuare...” (FG_3_C_N);

„Va cere și de la Ion astfel de fotografii. Ți voi trimite după ce tu îmi trimiți” (FG_1_C_B);

„Va bloca persoana” (FG_2_C_Ch);

„Va anunța frații sau surorile mai mari dacă le are... sau părinții” (FG_5_C_C) și ar putea „să meargă cu cineva din adulți să se întâlnească cu Ion și să discute problema” (FG_1_C_B);

„Maria l-ar putea șantaja ea pe Ion. – „Dacă le publici, mă adresez la poliție” (FG_1_C_B).

Au fost și adolescenți care au semnalat că ar exista riscul ca Maria să nu anunțe pe nimeni despre situația dată, să se închidă în sine sau să recurgă la suicid.

Referitor la faptul ce ar trebui să întreprindă Maria mai departe, răspunsurile au fost mai omogene. Unii au menționat că Maria ar trebui să continue discuția și, în paralel, să se adreseze la poliție pentru că este o situație de șantaj. Însă alți adolescenți au fost sceptici la acțiunile pe care le poate întreprinde poliția pentru a soluționa cazul – „el poate schimba adresa IP” (FG_2_C_Ch). Opțiunea de a spune părinților sau unor prieteni apropiați a fost menționată, preponderant, de fete. Iar unii băieți au evidențiat că Maria ar trebui să trimită poze, dar nu cu ea și să înceapă și ea să-l amenințe pe Ion, că o să vorbească cu poliția sau “să se facă că este mama sau tata și să-l sperie pe Ion” (FG_1_C_B).

5.4. Motivele transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video intime online

Adolescenții, în mare parte, caută atenție pe Internet și nu conștientizează consecințele acțiunilor îndeplinite, puțin se gândesc la faptul că ar putea fi manipulați. În cadrul discuțiilor focus grup, adolescenții au menționat că transmiterea fotografiilor online este la „modă”, „în vogă”, „în trend” și astfel de situații se întâmplă tot mai frecvent. Majoritatea adolescenților preferă să trăiască într-o lume virtuală, nu le prea place să vorbească față în față – „e mai ușor să pui poze și să vorbești online” (FG_3_C_N). Frecvent, pozele sunt percepute ca elemente ce „simbolizează” dragostea (a se vedea Boxa 8).

Băieții au semnalat că cer fotografii intime fetelor pentru a le arăta că sunt „mari”, „capabili” să înceapă viața sexuală, pentru a le cuceri sau în situațiile când cuvintele pe care și le spun „nu sunt suficiente pentru a demonstra dragostea” (FG_4_C_S). Recepționarea unor astfel de fotografii din partea fetelor este percepută ca „disponibilitate pentru întreținerea relațiilor sexuale” (FG_4_C_S). Fetele care transmit fotografii/înregistrări video intime sunt considerate de către băieți - fete cu comportament „ușuratic”.

Boxa 8. Exemplu de motiv pentru transmiterea pozelor intime online

„Noi am avut așa o situație în liceu. Fata s-a pozat intim și a trimis fotografia unui băiat de care-l plăcea... Cineva a făcut fotomontaj și a pus această poză pe un site unde sunt mai multe poze de acest fel... Și, ulterior, toată școala a aflat. Poza era pe toate telefoanele elevilor și toți râdeau de ea...”

(FG_3_C_N)

5.5. Consecințele transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video intime online

Printre consecințele directe ale transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video online s-au menționat posibilitatea ca fotografia intimă să ajungă la altă persoană (a se vedea Boxa 9), să ajungă pe rețelele de socializare, inclusiv, „modificate astfel încât să pară mai hidoase” (FG_5_C_C). După aceasta, urmează mediatizarea acestora. Băieții au mai evidențiat că, pentru o parte dintre ei, este caracteristic să posteze, ulterior, aceste poze pe diferite site-uri (a se vedea Boxa 10). Respectiv, astfel de poze ajung la colegii de clasă, inclusiv, la administrația instituției de învățământ și la părinți.

Boxa 9. Exemplu de consecință a transmiterii pozei intime

„Pe messenger, când vorbești cu mai multe persoane, telefonul frânează. Mie mi s-a întâmplat așa cu mesajele și poate să fie așa și cu pozele. Tu crezi că trimiți poza persoanei respective, dar în realitate ajunge la altcineva”.

(FG_2_C_Ch)

Consecințele unor astfel de acțiuni influențează diferit fetele, au semnalat băieții (inclusiv, în baza unor exemple de acest fel produse în localitățile lor): (i) unele se vor închide în sine și nu vor mai comunica cu băieții; (ii) altele care vor fi indiferente la ce s-a întâmplat. Fetele au evidențiat că urmările în acest caz sunt: denigrarea imaginii și a reputației, hărțuirea din partea unor băieți, diferite acțiuni de șantaj, inclusiv, posibilitatea violului.

Boxa 10. Exemplu de acțiune a băieților în cazul recepționării pozelor intime online

„Acum sunt niște site-uri pe care sunt postate fotografiile intime ale diferitor fete și le vede o țară întreagă, o lume întreagă”.

(FG_4_C_S)

Chiar dacă persoanele se cunosc și interacționează în viața de zi cu zi, se iubesc și țin una la alta, există riscul ca aceste fotografii sau înregistrări video să fie văzute de către alte persoane (a se vedea Boxa 11) sau că alte persoane vor sparge profilul de pe rețeaua de socializare și, ulterior, o vor face accesibilă – „avem și cazuri când băiatul nu a vrut să trimită cuiva, dar s-a găsit unul mai deștept care a găsit poza și a trimis-o mai departe” (FG_4_C_S). Nu a fost exclus nici riscul că pozele vor ajunge la părinți și atunci fetele sunt „copleșite de rușine” și apare riscul „bătăii”, suicidului.

Boxa 11. Exemplu de vizualizare a unei poze intime transmise unui prieten

„O cunoscută a trimis o fotografie mai intimă prietenului ei. Acesta a uitat să închidă profilul și toți cei care intrau la el au văzut această fotografie”.

(FG_1_C_B)

Majoritatea adolescenților care au participat la discuțiile focus grup au subliniat că este mai periculos să trimiți o fotografie intimă unei persoane cunoscute, decât uneia necunoscute. Marea majoritate a fetelor consideră că riscul e mai mare ca persoanele care te cunosc să mediatizeze această poză cunoscuților - „toți încep să te judece, să te numească” (FG_5_C_C). În cazul persoanelor cunoscute doar în lumea virtuală drept consecințe s-au evidențiat manipularea și șantajul – „persoana care primește poate să-i caute pe cei mai apropiați prieteni sau pe părinți și să le trimită aceste poze” (FG_4_C_S). Nu în ultimul rând, adolescenții au evidențiat că există și fete care în urma unor astfel de acțiuni nu vor suporta consecințe - „sunt deschise și nu le pasă” (FG_4_C_S).

5.6. Practici de transmitere/primire a mesajelor, fotografiilor, înregistrărilor video cu conținut sexual

În ultimele 12 luni, 81,9% dintre adolescenți¹⁶ și-au trimis pe Internet mesaje, fotografii emoticoane. Astfel de acțiuni sunt realizate mai frecvent de adolescenți de 15 ani (clasa 9-a) (84,6%, față de 79,1%), fete (88,7%, față de 73,5%), din mediul urban (85,1%, față de 79,5%). Din cei 81,9%, care au transmis mesaje, fotografii, înregistrări video, fiecare al 5-lea adolescent de 14-15 ani a primit pe Internet fotografii, înregistrări video cu conținut sexual (a se vedea Figura 36). Datele atestă că în astfel de situații au fost mai mult băieții (25,1%, față de 17,5%), din mediul urban (24,2%, față de 16,8%), în special mun. Bălți (27,6%), vorbitori de limbă rusă (25,2%, față de 18,6%).

Figura 36. Recepționarea fotografiilor, înregistrărilor video cu conținut sexual, în dependență de sex și mediul de reședință, %¹⁷

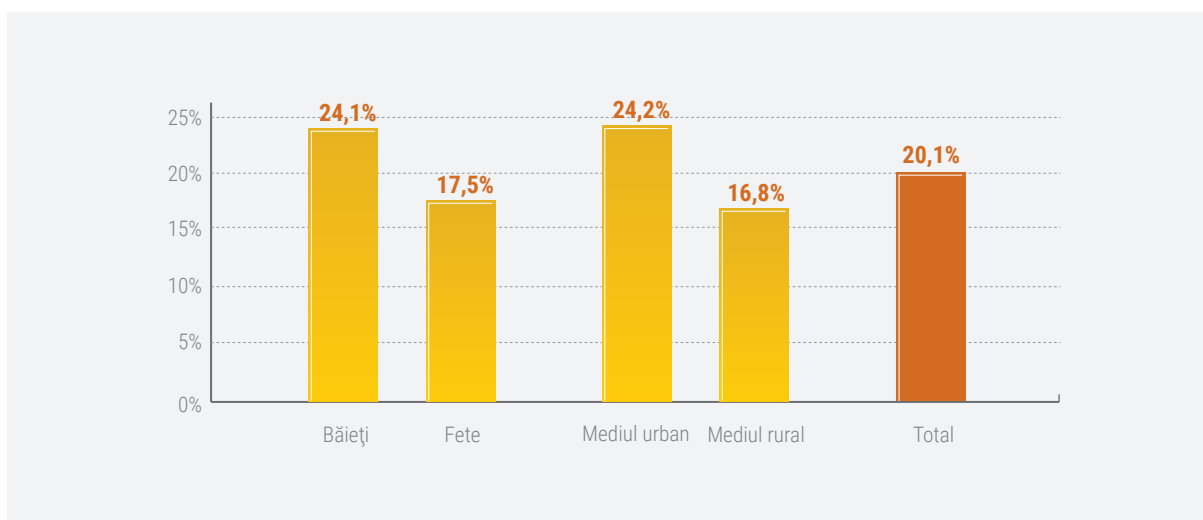

Figura 37 prezintă cine sunt **persoanele de la care au primit informații cu caracter sexual**.

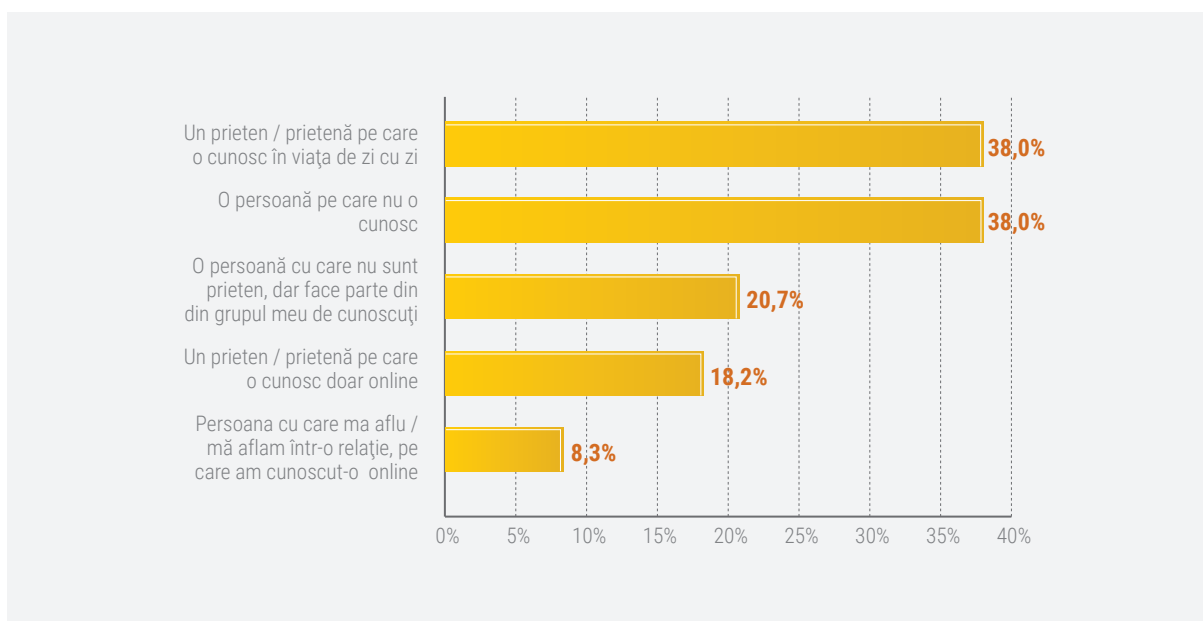
Transmiterea informațiilor cu caracter sexual pe Internet se face atât de către persoane cunoscute în viața reală, cât și de cele cunoscute doar în mediul online, iar adolescentul care a primit astfel de informații nu a avut doar o singură experiență de acest fel. Datele permit să constatăm:

- primesc fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de la persoane cunoscute în viața de zi cu zi, într-o măsură mai mare băieții (51,7%) decât fetele (25,4%);
- primesc fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de la persoane cunoscute în mediul online, într-o măsură mai mare fetele (50,8%) decât băieții (24,1%);
- primesc fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de la persoana cu care se află într-o relație, pe care o cunosc în viața de zi cu zi, într-o măsură mai mare băieții (46,6%) decât fetele (19,0%);
- primesc fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de la persoane cu care nu sunt prieteni, dar care fac parte din grupul de cunoscuți, atât fetele (20,6%), cât și băieții (20,7%);
- primesc fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de la prieteni/prietene pe care le cunosc doar online, într-o măsură mai mare băieții (22,4%) decât fetele (14,3%);
- primesc fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de la persoane cu care se aflau într-o relație și pe care le-au cunoscut online, într-o măsură mai mare băieții (12,1%) decât fetele (4,8%).

16 Din totalul de 735 respondenți, elevi ai claselor a 8-9-a.

17 20,1% din eșantionul de 602 respondenți, elevi ai claselor a 8-9-a.

Figura 37. Persoanele de la care au fost recepționate fotografiile, înregistrări video cu caracter sexual, în ultimele 12 luni, % (din totalul celor care au indicat că au recepționat informații cu caracter sexual, 20,1% din totalul copiilor)

5.7. Practici de solicitare a fotografiilor, înregistrărilor video cu conținut sexual

Dintre cei 81,9% care au transmis mesaje, fotografii, emoticoane, la 16,8%¹⁸ li s-au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual (a se vedea Boxa 17). Cu astfel de situații s-au confruntat, într-o măsură mai mare, cei din mediul urban (20,1%), în mod special, mun. Chișinău (21,6%) și mun. Bălți (20,7%).

Boxa 12. Exemplu de grooming

„O prietenă comunica online cu un Domn de vreo 47 de ani. Acesta, inițial, i-a propus prietenie și a început să-i scrie cuvinte gingașe. Ulterior, i-a propus să aibă viață sexuală”.

(FG_4_C_S)

Figura 38 prezintă **persoanele care au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual.**

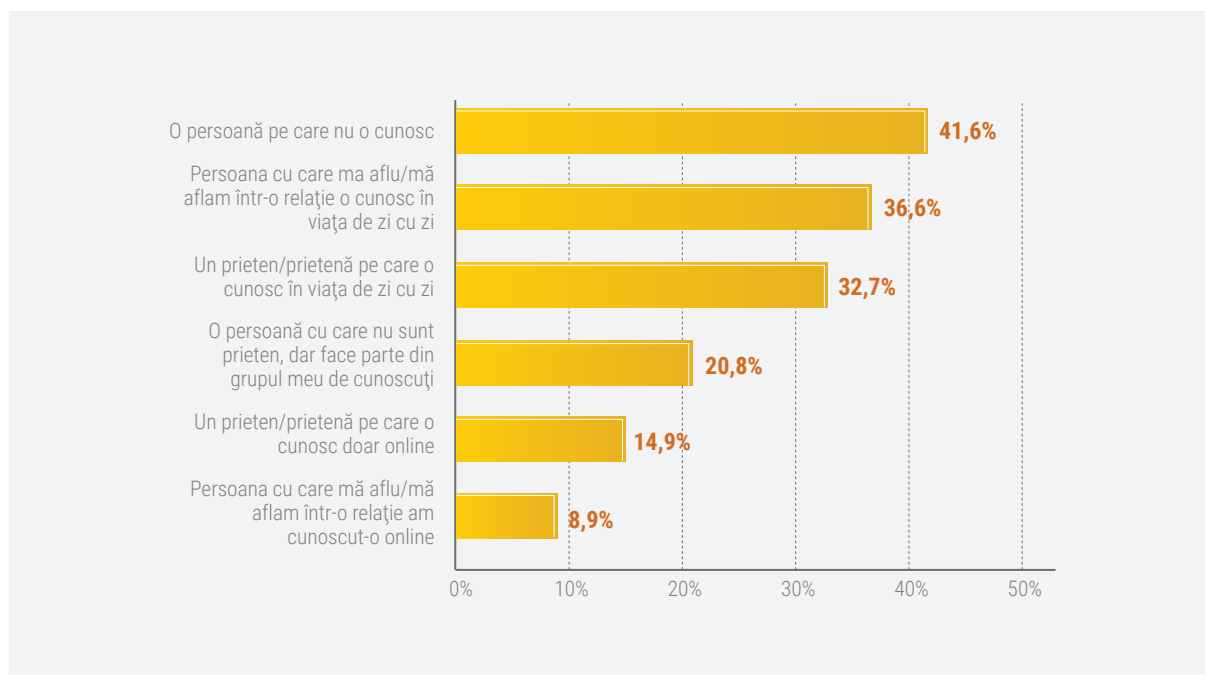
Solicitarea informațiilor cu caracter sexual pe Internet se face atât de către persoane cunoscute în viața reală, cât și de cele cunoscute doar în mediul online. Datele permit să constatăm:

- se solicită fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de către persoane necunoscute, într-o măsură mai mare fetelor (47,5%) decât băieților (32,5%);
- se solicită fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de persoanele cu care se află într-o relație, pe care o cunosc în viața de zi cu zi, într-o măsură mai mare băieților (45,0%) decât fetelor (31,1%);
- se solicită fotografii înregistrări video cu caracter sexual de persoane cunoscute în viața de zi cu zi, într-o măsură mai mare băieților (47,5%) decât fetelor (23,0%);
- se solicită fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de către persoane cu care nu sunt prieteni, dar care fac parte din grupul de cunoscuți, atât fetelor (21,3%), cât și băieților (20,0%);

18 16,8% din eșantionul de 602 respondenți, elevi ai claselor a 8-9-a.

- se solicită fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de prieteni/prietene pe care le cunosc doar online, într-o măsură mai mare băieților (17,5%) decât fetelor (13,1%);
- se solicită fotografii, înregistrări video cu caracter sexual de către persoane cu care se aflau într-o relație și pe care au cunoscut-o online, într-o măsură mai mare băieților (15,0%) decât fetelor (4,9%).

Figura 38. Persoanele care au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual, în ultimele 12 luni, % (din totalul celor care au indicat că li s-a cerut să transmită prin Internet informații cu caracter sexual, 16,8% din totalul copiilor)

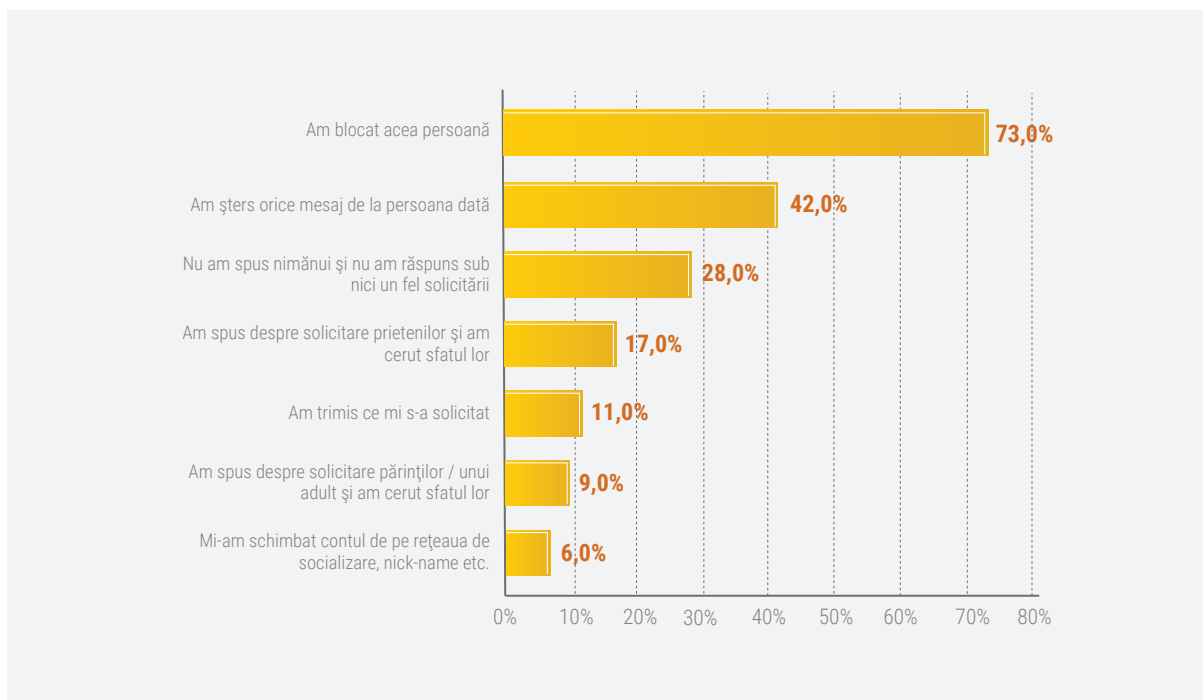

5.8. Acțiunile întreprinse la solicitări de fotografii, înregistrări video cu caracter sexual

Datele cercetării relevă mai multe acțiuni pe care le întreprind adolescenții de 14-15 ani, atunci când li se solicită prin Internet înregistrări video cu caracter sexual, persoane goale sau care fac sex (a se vedea Figura 39).

¾ dintre adolescenți atunci când primesc solicitări de a trimite informații cu caracter sexual blochează aceste persoane. Acțiunile date sunt întreprinse într-o măsură mai mare de către fete (83,3%), decât de către băieți (57,5%). 42 la sută șterg orice mesaj de la aceste persoane. Astfel de acțiuni întreprind într-o măsură mai mare adolescenții de 14 ani (45,5%), fetele (48,3%), cei din regiunea de sud (55,6%) sau centru (46,2%) și mun. Chișinău (46,2%). 28 la sută preferă să nu spună nimănui și nu răspund în nici un fel la solicitare. Astfel de acțiuni sunt mai frecvente printre cei din mun. Bălți (41,7%). 17 la sută comunică despre astfel de solicitări prietenilor și le cer sfatul acestora. 11 la sută trimit ce li s-a solicitat. Lucru acesta este realizat mai frecvent de băieți (22,5%), în comparație cu fetele (3,3%). De asemenea, s-a constatat un număr redus a celor care răspund la aceste solicitări în regiunea Centru (3,8%). 9 la sută au comunicat despre solicitare părinților sau altui adult cerându-i sfatul cum să procedeze. Au realizat astfel de acțiuni, într-o măsură mai mare, respondenții din mun. Chișinău (19,2%) și vorbitorii de limbă rusă (16,0%). 6 la sută dintre respondenți și-au schimbat după astfel de solicitare contul de pe rețeaua de socializare. Astfel de acțiuni au fost întreprinse într-o măsură mai mare de băieți (12,5%), cei din mediul rural (10,6%), preponderent, din regiunea de sud (16,7%).

Figura 39. Acțiuni întreprinse când se solicită informații cu conținut sexual, % ¹⁹

5.9. Expedierea fotografiilor, înregistrărilor video intime

52 de adolescenți (8,6% din totalul copiilor cu vârsta de 14-15 ani) au expediat fotografii, înregistrări video care să prezinte corpul lor gol sau părți ale corpului goale, în ultimele 12 luni. Acestea au fost trimise, în marea majoritate a cazurilor, persoanelor pe care le cunosc în viața reală. Cei care au întreprins astfel de acțiuni le-au realizat din diverse motive. Unii consideră că astfel de acțiuni sunt normale, dacă ești într-o relație (36 respondenți), că astfel procedează și alți colegi și prieteni (17 respondenți), iar alții au făcut-o din curiozitate și nu văd în aceasta nici o problemă, pentru că acolo nu se vede fața lor (16 respondenți) sau au dorit ca acea persoană să aibă astfel de fotografii, înregistrări (8 respondenți). Un număr mic au evidențiat că au întreprins aceste acțiuni sub amenințarea că, dacă nu transmit astfel de poze, videouri discuțiile lor vor deveni publice (6 respondenți) sau pentru că pot obține bani sau alte lucruri în acest mod (3 respondenți).

După ce au transmis astfel de fotografii, video, practic, fiecare al 4-lea adolescent a avut situații neplăcute, cum ar fi: alte persoane au început să ceară să le trimită și lor astfel de fotografii, înregistrări video (40 cazuri), au văzut și alții fotografiile, înregistrările video (14 cazuri), au aflat părinții, rudele despre aceste înregistrări (8 cazuri), au fost șantajați sau amenințați că vor face publice fotografiile (8 cazuri).

19 Respondenții au ales mai multe răspunsuri care corespund acțiunilor întreprinse de ei în astfel de situații.

06.

Informarea despre
riscurile online în
viziunea copiilor
și a părinților

6.1. Înțelegerea siguranței pe Internet de către copii

Siguranța pe Internet, în opinia copiilor, presupune „apărarea de persoane necunoscute”, „protecția” atunci când navighează pe Internet, asigurarea securității, inclusiv excluderea situațiilor de spargere a parolei de pe site-urile de socializare. Discuțiile focus grup au demonstrat că noțiunea de siguranță pe Internet este înțeleasă multiaspectual și presupune că toți copiii trebuie să cunoască:

- reguli de comportare – cu cine vorbesc, ce date oferă, pentru a se proteja de cyberbullying, hărțuire online („a nu fi jignit/ă”, „a nu se implica în conflicte” etc.);
- metode prin care se pot apăra de persoane necunoscute – „cum să nu fim manipulați” (FG_4_C_S);
- acțiuni ce trebuie să le întreprindă dacă sunt supuși unor riscuri, inclusiv instituțiile la care se pot adresa;
- modalități de utilizare a unor antivirusi;
- riscuri existente în implicarea în jocurile din mediul virtual– „prietenul meu a crezut că poate face bani reali” (FG_3_C_N);
- despre existența profilurilor false (a se vedea Boxa 1);
- posibilități de evitare a site-urilor cu informații pornografice;
- despre fotografierea, filmarea de către colegi de clasă, prieteni a unor situații incomode care ulterior plasează aceste lucruri pe Internet – „la noi în școală un băiat a filmat o fată ridicându-i fusta...” (FG_3_C_N)etc.

Boxa 13. Exemplu de cyberbullying

„Prietenii mei au luat fotografiile de pe profilul meu și au creat un profil fals. Din numele meu comunicau cu alți prieteni de ai mei, le spuneau prostii și acele persoane credeau că eu făceam aceasta”.

(FG_3_C_N)

6.2. Înțelegerea siguranței pe Internet de către părinți

Pentru o parte din părinți, noțiunea de siguranță pe Internet este una vagă. În opinia părinților, copiii nu sunt informați cum să folosească corect Internetul. Respectiv, ei au semnalat următoarele probleme ce țin de utilizarea Internetului în siguranță de către copii:

- dependența de calculator, în general, și Internet, în particular – „veșnic ocupați în Internet și nu mai au timp pentru altceva”(FG_5_P_C);
- nu știu cum să se comporte în mediul virtual și nu înțeleg consecințele unui comportament riscant – „să fie oleacă mai modești” (FG_5_P_C);
- accesarea materialelor cu caracter pornografic;
- implicarea în grupuri pe Internet care pot să-i influențeze psihologic;
- expunerea la agresivitate, violența;
- expunerea la speculațiile existente pe Internet și dificultăți în selectarea informației și păstrarea individualității – „copilul mă întreabă: da eu de ce nu am așa telefon? Eu sunt loser?” (FG_1_P_B);
- implicarea în jocurile din mediul virtual;
- atragerea pentru a face cumpărături pe Internet etc.

Părinții au semnalat prezența multiplelor influențe negative alături de cele pozitive ale mediului online. Ei sunt de părere că nu este și nici nu va fi siguranță pe Internet, de aceea este important ca copiii să fie supravegheați în activitățile pe care le realizează online. Unii părinți, din mediul rural, au evidențiat că ar fi mai sigur „copiii să nu aibă acces la Internet” (FG_4_P_S).

6.3. Înțelegerea comunicării în siguranță pe Internet de către copii

Comunicare online este o componentă a siguranței pe Internet, au subliniat copiii în discuțiile de grup, și aceasta presupune cunoașterea persoanelor cu care comunică - „ești sigur cu cine vorbești” (FG_2_C_Ch), pentru că unii utilizează alte nume și au site-uri false („fake”) - „spun că au 19 ani, dar, în realitate, au 40 și te invită să ieși seara în oraș” (FG_1_C_B). Inclusiv, unii copii creează conturi false.

Riscurile online, în opinia unor copii, se referă la faptul că în mediul virtual, nu prea sunt emoții reale - „persoanele scriu una, dar gândesc și fac cu totul altceva” (FG_5_C_C); persoanele pot fi mult mai ușor manipulate și pot apărea diferite situații când persoanele necunoscute pot veni la tine acasă, te pot amenința, șantajă etc. Riscurile comunicării online cu persoanele rău intenționate: manipulare, „stricarea reputației”, depresie, hărțuire online, violență fizică, viol, jefuire, sinucidere, omucidere.

Un aspect important al comunicării în siguranță în mediul virtual ține de nedivulgarea informației cu caracter personal persoanelor necunoscute (nume, adresa de domiciliu, telefon etc.). Cererea datelor personale de către necunoscuți, jocurile online care cer transmiterea unor date personale, primirea mesajelor în care copiilor li se spune că au câștigat careva sume de bani sau li se cere să pună bani pe cont etc., sunt situații obișnuite pentru copiii din Republica Moldova care navighează în mediul online.

Cunoașterea datelor personale este primul pas spre manipularea copiilor. Însă cei mai mulți dintre copii nu înțeleg că atât persoanele necunoscute, cât și cele cunoscute pot manipula copiii în mediul virtual și pot contribui la diminuarea imaginii pozitive - „chiar și prietenul tău te poate manipula și face de rușine” (FG_3_C_N). Copiii au subliniat că limbajul utilizat în comunicarea online este mult mai dur decât cel din viața reală - „se folosește un limbaj inadecvat, cuvinte urâte care să rănească sau care să afecteze” (FG_5_C_C).

Sunt copii care nu au prieteni. Aceștia găsesc în Internet un refugiu, considerând că este mai ușor să discuți problemele cu o persoană necunoscută - „jumătate din cunoștii mei comunică mai mult pe Internet cu persoane necunoscute, pe motiv că le pot divulga acestora secrete pe care aceștia nu o să le spună cunoștiiilor care vor putea ulterior să rădă pe seama ta” (FG_1_C_B). Respectiv, o parte importantă de copii divulgă prietenilor pe care și-i fac pe rețelele de socializare lucruri despre viața personală și despre familie.

Altă provocare în comunicarea în mediul virtual este primirea mesajelor cu diferite oferte financiare și influența acestora asupra copiilor (a se vedea Boxa 2).

Boxa 14. Exemplet de manipulare a copilului prin complimente și propuneri financiare

„Eu am primit așa un mesaj: Dana, ochii tăi sunt ca două perle și îți trimit 500 de euro pentru cumpărături”.

(FG_2_C_Ch)

Întâlnirile offline cu persoanele pe care le-au cunoscut în mediul virtual este o acțiune cu multiple riscuri a comunicării pe Internet. În discuțiile de grup, adolescenții au semnalat cazuri când semenii lor preferă să se întâlnească cu persoanele din mediul virtual. Consecințele unor astfel de acțiuni, în viziunea copiilor, sunt diverse - depresie, hărțuire, expunere la violență fizică, inclusiv sexuală, tendință spre suicid etc. S-au semnalat cazuri de dispariție a copiilor în astfel de situații, inclusiv, de deces - „o cunoscută de a mea a ieșit să se plimbe cu persoana cu care a făcut cunoștință pe Internet și a fost dusă în alt sat și spânzurată de un copac” (FG_1_C_B).

Respectiv, comunicând cu persoane necunoscute în mediul virtual, copiii se confruntă cu diverse situații în care nu știu cum să reacționeze: (i) când primesc mesaje jignitoare, care le afectează personalitatea; (ii) când sunt invitați să transmită fotografii intime; (iii) când primesc invitații de a se cunoaște în viața reală (a se vedea Boxa 3).

Boxa 15. Exemplu de acceptare a unei invitații online pentru se cunoaște în viața reală

„O cunoscută comunică cu diverse persoane necunoscute pe site-le de socializare. Și iată, într-o zi, acele persoane i-au spus că vor să o vadă. Noi am ieșit împreună în seara în care s-au înțeles. Am stat împreună mult timp și s-a făcut târziu. Noi am plecat, dar ea a rămas. Când cineva s-a întors peste 5 minute, ea nu mai era... Poliția a găsit-o peste 3 zile” .

(FG_4_C_S).

Una din cele mai semnificative provocări în comunicarea online este că ei nu conștientizează că sunt manipulați – „nu percep copiii insistența, nu înțeleg că celălalt pune prea multe întrebări”(FG_4_C_S).

6.4. Înțelegerea comunicării în siguranță pe Internet de către părinți

Problema generală semnalată de marea majoritate a părinților este că majoritatea copiilor, în ultima perioadă, comunică „*practic, cu computerul, Internetul*” (FG_1_P_B). În opinia mării majorități a părinților, comunicarea în siguranță în mediul online presupune că ei trebuie să comunice cu persoane cunoscute și de vârsta lor, să nu dea parola de la profilul de pe rețeaua de socializare nimănui, să evite certurile și conflictele, să fie atenți atunci când comentează ceva pentru a nu înjosi colegii și a-i marginaliza. Internetul în mâna copiilor „*înrații devine o armă periculoasă*”, ei nu-și dau seama ce consecințe produc (FG_1_P_B). În viața reală ei nu prea comunică brutal, dar pe Internet o fac pentru că e mai ușor.

Părinții din mediul rural sunt mai puțin informați despre provocările comunicării online – „*eu încă nu am înțeles ce este comunicare online*” (FG_4_P_S). Unii dintre aceștia nu se văd în situația de a informa copilul despre riscurile existente în mediul online.

O parte dintre părinți au evidențiat că, din cauza comunicării pe Internet, unii copii sunt manipulați, șantajați, hărțuiți „*să facă poze cu pielea goală*”, care, ulterior, se trimit la colegi. Cel mai grav este că aceste fotografii ajung în vizorul celor din comunitate. Unii dintre părinți au relatat situațiile concrete de manipulare a copiilor în mediul online – „*fata mea a făcut cunoștință pe Internet cu un bărbat. Acea persoană a manipulat-o, fata s-a îndrăgosti de el și i-a dat toate datele. El era la închisoare când au început să comunice, dar acum el a ieșit...Ei se întâlnesc, fata nu mă ascultă...*” (FG_1_P_B) și necunoașterea a posibilității de a-și apăra copilul.

Părinții au mai evidențiat că discuțiile pe care ei le-au văzut în mediul online sunt pline de greșeli gramaticale, se utilizează „*cuvinte murdare și le pare că sunt niște eroi*”, „*ei nu comunică pe Internet, ei se ceartă*” (FG_5_P_C). Respectiv, părinții au semnalat mari diferențe în comportamentul pe care l-au observat la copii în mediul online față de cel din mediul real – „*când te uiți la ea este drăguță, bună, frumoasă, dar când citești ce a scris pe Internet, e strașnic*”(FG_5_P_C).

Boxa 16. Exemplu de expunere a adulților la riscuri în comunicarea pe Internet

„Un cunoscut de-la soțului a primit o scrisoare din SUA că a devenit moștenitor. El cred că avea acolo cunoscuți, dacă a reacționat la asta și a început să comunice. Se ducea și traducea scrisorile pentru că nu știa engleza. Pe urmă, i-au spus că pentru a intra în posesie trebuie să trimiță o sumă de bani... Și acest cunoscut a intrat în datorii de vreo 20 mii de euro...”

(FG_2_P_Ch)

S-a semnalat că unii adolescenți sunt foarte invidioși și, deseori, utilizează Internetul pentru a denigra imaginea altor persoane – „pe mine m-a șocat ce poze am văzut, chiar m-am cutremurat”. Dacă cineva are ciudă pe tine te face „petică pe Internet” (FG_5_P_C). Certurile dintre copiii în mediul online legate de vocabularul vulgar și transmiterea unor poze cu caracter denigrator determină certuri ale părinților în viața reală, inclusiv, cu implicarea poliției.

Unii părinți au evidențiat că au observat că persoanele necunoscute cu care comunică copiii lor roagă să lase camera web deschisă, li se cere să arate casa etc.

În discuțiile focus grup, părinții au evidențiat și alte situații când și cei maturi se confruntă cu anumite riscuri în mediul online (a se vedea Boxa 16 și Boxa 17).

Boxa 17. Exemplet de manipulare a adulților în comunicarea pe Internet

„Sora mea s-a cunoscut cu un băiat pe Internet. Peste un an de zile s-au căsătorit și au plecat în Italia la muncă. La un moment dat, sora a venit în Moldova să-și perfecțeze pașaportul, iar soțul ei a dispărut cu tot cu bani...”

(FG_2_P_Ch)

6.5. Copiii predispuși la riscuri în mediul online

În opinia adolescenților care au participat la discuțiile focus grup, sunt mai predispuși la riscuri în comunicarea în mediul online următoarele categorii de copii:

- copii care nu s-au bucurat/nu se bucură de atenție din partea părinților, dar și cei pe care părinții îi țin „din strâns” și sunt complexați;
- copii reticenți, care nu au prieteni;
- copii părinții cărora sunt plecați peste hotare, inclusiv, cei rămași în grija bunelor, întrucât acestora nu li se oferă afecțiune, dragoste, frecvent, aceștia nu au un sprijin și ei caută să identifice persoane care i-ar putea ajuta. În plus, aceștia nu prea sunt supravegheați;
- copii pe care părinții nu-i controlează – „au frâu liber”;
- copii cărora le este rușine să vorbească cu părinții și își caută prieteni pe Internet;
- copii din familiile vulnerabile care sunt marginalizați de colegi la școală;
- copii care sunt detestați („hate”-uiți) de colegi din diverse motive;
- copii care cad sub influența unor grupuri de prieteni cu reputație proastă;
- copii de vârstă mai mică (sub 14 ani), dar și adolescenții care caută aventuri;
- fetele ar fi expuse mai multor riscuri, în comparație cu băieții – „arabii mai mult scriu fetelor” (FG_2_C_Ch). De asemenea, fetele sunt rănite mai ușor decât băieții;
- copii care nu sunt informați despre riscurile existente în acest mediu și au puțină experiență în mediul online.

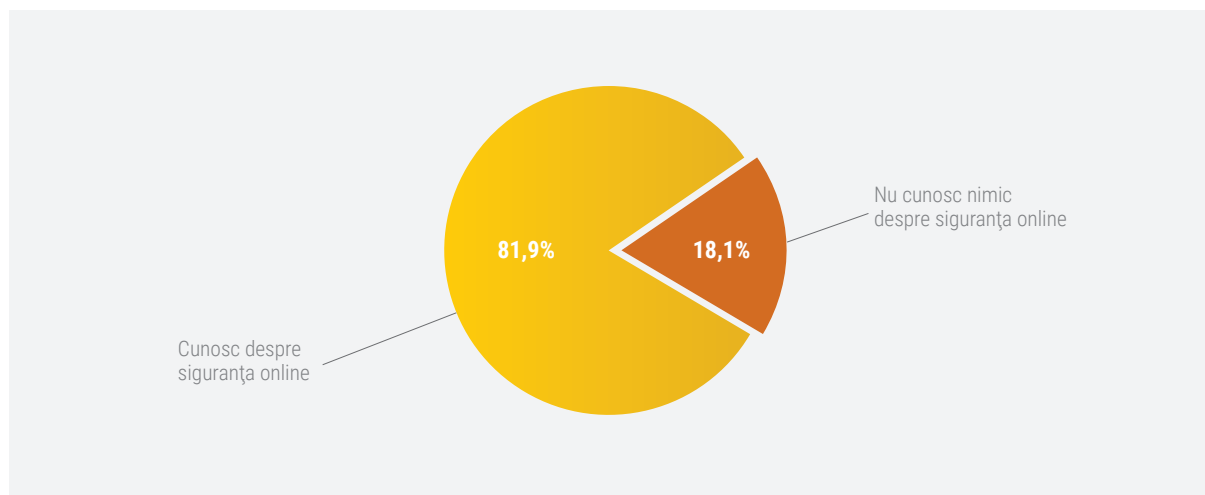
În opinia părinților, riscul e mai mare la copiii părinții cărora sunt plecați, la care părinții sunt indiferenți, din familii vulnerabile sau cele în care există vicii (consum de alcool, droguri), copiii mai retrași, singuratici. Lipsa de atenție din partea părinților determină un copil să se refugieze online și să lege prietenii „dubioase”.

Multitudinea de categorii de copii predispuși la riscuri relevă necesitatea adaptării diferitor modalități de intervenție. Spre exemplu, cu copii închiși în sine, fără atenție ar trebui să lucreze mai mult psihologii școlari pentru a crește stima de sine, a stimula relațiile sociale și a reduce riscurile din mediul online - „să le ofere posibilitate să se manifeste și să-i încurajeze” (FG_2_P_Ch).

6.6. Sursele de informare privind siguranța online

Datele cercetării cantitative atestă că, practic, fiecare al 5-lea adolescent cu vârsta 12-15 ani nu cunoaște nimic despre siguranța online (a se vedea Figura 40).

Figura 40. Gradul de informare al adolescenților despre siguranța online, %

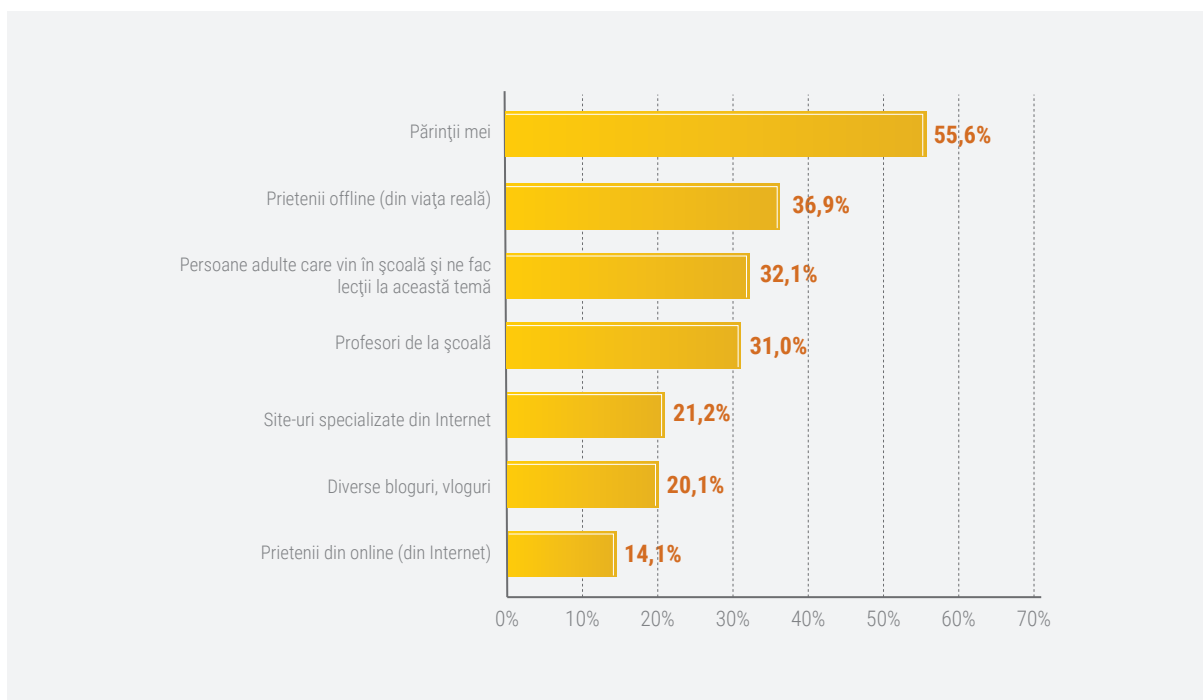

Cei care au evidențiat că știu anumite lucruri despre siguranța online, au diverse surse de informare (a se vedea Figura 41). Părinții constituie o sursă de informare, într-o măsură mai mare, pentru copii cu vârsta de 13 ani (62,8%), fete (61,3%), respondenții din mun. Chișinău (64,3%). Prietenii din viața reală sunt în calitate de informatori, într-o măsură mai mare, pentru copii cu vârsta de 13 ani (40,3%), din mediu urban (42,3%), preponderent, mun. Chișinău (45,8%) și respondenții de limbă rusă (44,2%). Persoanele adulte care vin în școală și fac lecții la această temă au constituit o sursă de informare, într-o măsură mai mare, pentru adolescenții de 15 ani (39,0%), fete (35,9%), din mediul urban (35,3%), preponderent, mun. Chișinău (42,7%), respondenți vorbitori de limbă română (36,3%), din zona centru a Republicii Moldova (35,2%). Profesorii din școli sunt o sursă de informare, într-o măsură mai mare, pentru adolescenții de 15 ani (34,5%), fete (34,6%), din mun. Chișinău (36,0%) și vorbitoare de limbă română (35,3%). Site-urile specializate sunt utilizate în calitate de surse de informare, într-o mai mare măsură, de adolescenții de 14 ani (24,3%) și 15 ani (27,1%), băieți (24,1%), din mediu urban (25,2%), preponderent, mun. Chișinău (28,0%) și mun. Bălți (28,1%). Blogurile, vlogurile sunt utilizate în calitate de surse de informare despre siguranța online, preponderent, de către adolescenții din mediul urban (23,5%), în special, din mun. Chișinău (29,0%). Nu în ultimul rând, prietenii din mediul online sunt surse de informare la această temă, într-o măsură mai mare, pentru băieți (17,1%), vorbitori de limbă rusă (22,2%) din mun. Bălți (22,2%). Aceste date relevă un grad mai mare de informare al copiilor din mun. Chișinău, mun. Bălți, zona Centru și necesitatea informării copiilor din zonele Nord și Sud.

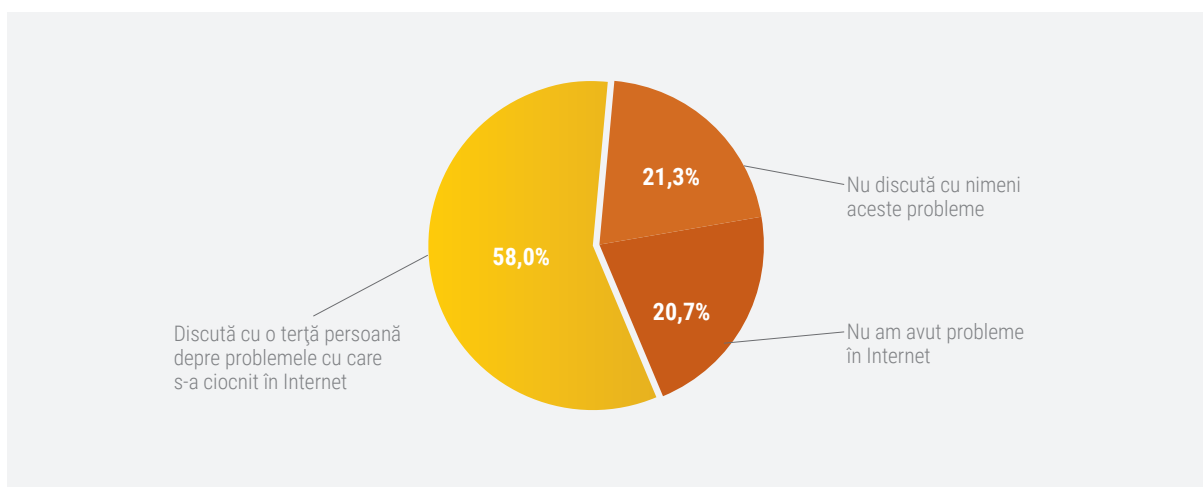
6.7. Discutarea problemelor cu care se confruntă în mediul online

Datele cercetării atestă că 21,3% dintre copii nu au avut probleme pe Internet sau, dacă au avut careva probleme, preferă să nu le discute cu nimeni (20,7%) (a se vedea Figura 42). Preferă să nu discute cu nimeni problemele de pe Internet, într-o mai mare măsură, băieții.

Figura 41. Sursele de informare privind siguranța online, % (doar cei care cunosc despre siguranța online)

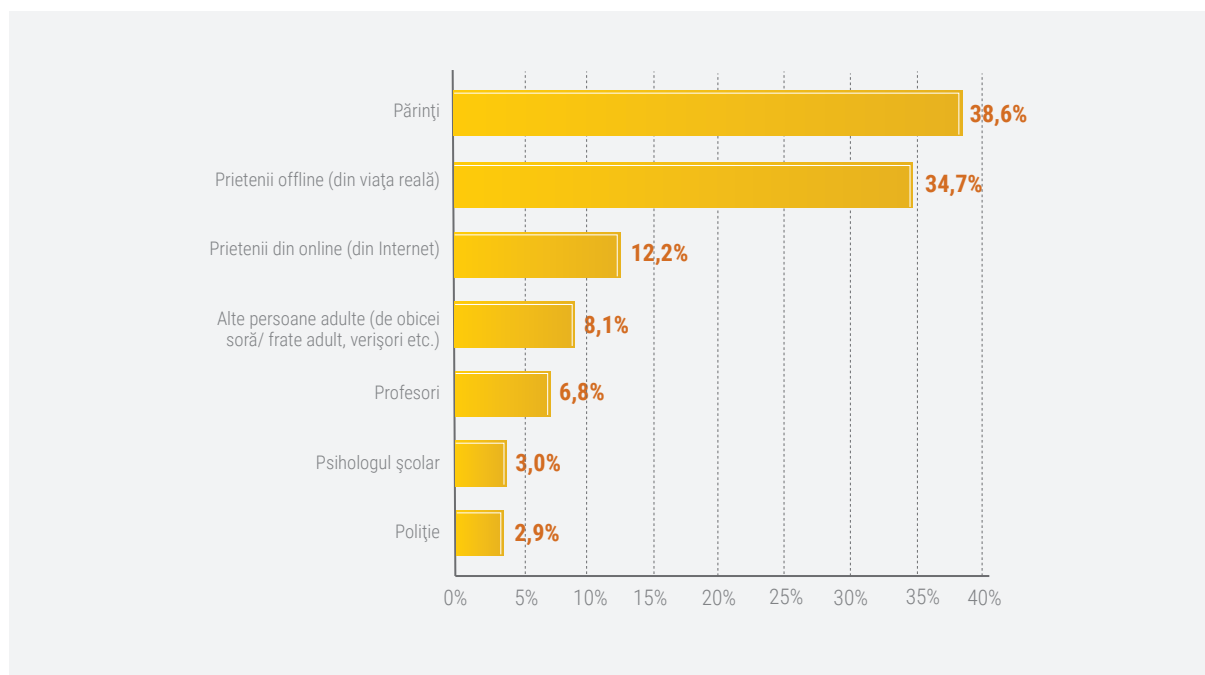
Figura 42. Discutarea problemelor cu care se confruntă online, %

Cei care au avut probleme pe Internet, le discută, de obicei, cu mai multe persoane: 38,6% preferă să le discute cu părinții, 34,7% cu prietenii din viața reală, 12,2% cu prietenii din mediul online, 6,8% cu profesorii de la școală, celelalte răspunsuri situându-se în limita marjei de eroare (a se vedea Figura 43). Preferă să discute cu părinții problemele pe care le au pe Internet într-o măsură mai mare fetele, copiii cu vârsta de 12 ani, respondenții vorbitori de limba română. Cu prietenii din viața reală discută problemele de pe Internet adolescenții cu vârsta de 15 ani, din mediul urban, vorbitori de limbă rusă. Iar cu prietenii de pe Internet preferă să discute problemele existente în acest mediu peste 15 la sută dintre copiii cu vârsta de 13 ani, băieți, vorbitori de limbă rusă, din mun. Bălți.

Important este că 20,7% dintre copii preferă să nu discute cu nimeni astfel de probleme.

Figura 43. Persoanele cu care au discutat problemele cu care s-au confruntat în mediul online, %

6.8. Rolul părinților în informarea copiilor despre siguranța online

Discuțiile focus grup cu copiii relevă că în multe familii nu există o practică a comunicării între copii și părinți – „nu au interes față de tine” (FG_4_C_S) în general, și referitor la siguranța online, în particular. Părinții nu prea înțeleg proprii copii și nu prea au timp să vorbească cu aceștia despre Internet. Uneori, părinții au tendința de a exagera lucrurile relatate de către copii - „dintr-o problemă mică fac mare scandal” (FG_2_C_Ch). Spre exemplu, dacă o fată ar comunica părinților că cineva îi cere o poză intimă, unii părinți „nu ar da voie, în genere, să vorbească cu cineva, ar izola-o complet” (FG_2_C_Ch). Respectiv, „îți este incomod să discuți cu ei”. Unii copii au evidențiat că părinții pot acționa violent – „pot să înceapă să te certe sau să te lovească” (FG_4_C_S) sau vor supraestima lucrurile.

De obicei, părinții cu vârsta de până la 40 de ani, sunt mai aproape de copiii lor și au obiceiul de a discuta cu ei și a le da unele sfaturi cum să comunice în mediul online. Nemijlocit, aceștia îi informează să nu discute cu persoanele necunoscute, să nu dea date personale, le vorbesc despre riscurile existente în mediul online și consecințele acestora. Unii părinți din Chișinău au discutat cu copiii diferite studii de caz referitoare la siguranța în mediul virtual, oferindu-le acestora posibilitatea să înțeleagă care este modalitatea corectă de soluționare a problemei și consecințele riscurilor existente.

Majoritatea copiilor însă au spus că, de obicei, părinții le citesc „lecții moralizatoare” despre demnitate, comunicarea dintre persoane etc. Există și părinți care acționează extrem - își izolează copiii de la comunicare, le iau calculatoarele portative, tabletele etc. De aceea, o parte din copii preferă să se informeze singuri - „noi singur aflăm”, „mă descurc singur” (FG_4_C_S). În general, băieții mai rar comunică părinților problemelor de pe Internet, în comparație cu fetele.

Există și copii ce cred că sunt suficient de informați sau mai bine informați decât părinții și se vor descurca singuri atunci când au unele probleme în mediul online. Astfel, ei preferă să discute dificultățile cu prietenii. Comunicarea despre problemele cu care se confruntă în mediul online prietenilor e percepută riscantă într-o mai mare măsură, de fete: (i) posibilitatea trădării; (ii) oferirea unor sfaturi incorecte; (iii) transmiterea situațiilor dezvăluite altor persoane.

În discuțiile de grup cu părinții, s-a constatat prezența a câtorva grupuri de părinți, în dependență de modalitatea de comunicare cu copilul despre riscurile din mediul online: cei care nu comunică la acest subiect, cei care tind să verifice prin diferite modalități ce fac copiii în mediul online și cei care încearcă să creeze o relație de încredere cu copilul, ca cel din urmă să-i comunice părintelui problemele cu care se confruntă. În ultima categorie însă nu sunt foarte mulți părinți.

O parte dintre părinți, în discuțiile focus grup, au evidențiat că vorbesc săptămânal sau lunar cu copiii despre Internet. Părinții din mediul urban au relatat că ei discută acest subiect, de obicei, când copiii sunt în bună dispoziție și vor să se împărtășească cu anumite informații din mediul online – „*altfel ei nimic nu ne spun și discuțiile sunt unilaterale, cam fără efect*” (FG_1_P_B). Alți părinți discută atunci când observă anumite comportamente indezirabile la copii ce țin de utilizarea Internetului – „*când observ, atunci discut*” (FG_5_P_C) sau când mass-media aduce în vizor această problemă.

În mediul rural, discuțiile de cele mai multe ori sunt extrem de generale – „*îi lămuresc ce e rău și ce e bine*” (FG_5_P_C), să stea mai puțin în mediul online, să nu se joace. O parte dintre ei au recunoscut „*nu mă pricep la Internet*”.

Există și părinți ce preferă să impună anumite restricții referitor la utilizarea de către copii a Internetului. Deseori, aceste restricții cuprind: (i) să utilizeze Internetul doar pentru pregătirea temelor pentru acasă; (ii) să nu se joace în jocuri violente; (iii) să arate părinților cu cine comunică și, uneori, ce comunică; (iv) 2 ore pe zi pentru utilizarea Internetului și confiscarea pe noapte a tabletelor etc. Unii părinți sunt sceptici referitor la aceste restricții. Ei au evidențiat că, oricum, copiii le arată părinților ceea ce lor le convine și că trebuie de oferit copiilor exemple, de găsit o modalitate de comunicare care să determine copilul să asculte și să înțeleagă – „*nu trebuie de țipat sau de ținut morală*” (FG_5_P_C).

Unii părinți își verifică copiii uitându-se în mesaje, pe profil la persoanele acceptate în prietenie, mai trag cu ochiul la ce fac copiii pe Internet când sunt acasă. Ei susțin că dacă atunci când intră în odaie copilul nu se sfiește, înseamnă că totul este în ordine. De obicei, părinții verifică computerul staționar, dar nu și telefoanele mobile – „*în telefon nu se pot uita și nici nu cer*” (FG_2_P_Ch). Însă, în cazurile când părinții cer parola de la telefon, copiii nu prea sunt dispuși să le ofere aceste date.

Cercetarea realizată atestă că părinții trebuie informați despre riscurile existente în mediul online, totodată, că trebuie să monitorizeze comportamentul copilului pentru a preîntâmpina anumite probleme.

6.9. Informarea copiilor despre riscurile existente pe Internet

Pentru informarea copiilor despre riscurile existente în mediul online sunt necesare acțiuni din partea mai multor actori sociali. Pe de o parte, din partea părinților, fraților/ surorilor mai mari, unchilor/ mătușilor cu autoritate în fața copiilor, pe de altă parte, din partea cadrelor didactice, psihologilor școlari, specialiștilor în domeniu sau a tinerilor voluntari instruiți în acest scop.

Unii adolescenți au propus ca părinții să-și creeze conturi false și să urmărească activitatea online a copiilor. Ei au adus exemple ale unor părinți care acționează în așa mod – „*ar fi o tactică bună ca părinții să-și creeze conturi false, să-și încerce de pe acestea copiii și să vadă cum comunică*” (FG_5_C_C).

În cazul copiilor la care părinții sunt plecați peste hotare, rolul părinților trebuie preluat de instituțiile de învățământ. Cadrele didactice trebuie instruite în acest scop, dar ele ar trebui să fie deschise spre relaționarea cu copiii. Unele cadre didactice „*fac lecțiile și pleacă*”, sunt indiferente la problemele cu care se confruntă copiii.

Unii adolescenți au semnalat necesitatea organizării unor activități și în instituțiile preșcolare de învățământ – „*sunt copii mici care au profiluri pe rețelele de socializare și se uită la diferite prostii*” (FG_3_C_N).

Revizuirea unor curricule ar fi un alt pas. În acest scop, s-a evidențiat necesitatea analizei curriculelor din perspectiva utilității în viața de zi cu zi, inclusiv din perspectiva unor probleme noi care apar – „*aș vrea să adresez o întrebare celor de la Ministerul Educației: De ce la copii de clasa 5-a, la educația civică li se spune despre politică? Astfel de teme ar putea trece mai târziu când vor crește și înțelege. În clasa a 5-a ar putea pune niște lucruri practice și utile – spre exemplu siguranța online*” (FG_3_C_N).

Toate instituțiile de învățământ au nevoie de psihologi școlari și, în momentul când aceștia ar fi, ei ar putea prelua și rolul de informatori, inclusiv consiliere în problemele ce țin de riscurile online. Pentru psihologi, diriginți școlari ar trebui să fie elaborate materiale pe care aceștia să le utilizeze

în activitățile cu copiii. Important este ca acești specialiști să răspundă la întrebările pe care le au adolescenții – „am avut psihologi care credeau că noi suntem de pe altă planetă și nu știm nimic” (FG_4_C_S).

ONG-le de profil trebuie să ofere specialiști care să facă lecții pe această temă, inclusiv tinerii voluntari – „care ar putea simula diferite situații și pe care elevii i-ar asculta cu o mai mare atenție pentru că sunt aproape de aceeași vârstă ca și ei” (FG_5_C_C). Cu tinerii se formează o relație mai strânsă – „ne simțim mai liberi când vorbim cu persoane care nu sunt cu mult mai mari decât noi”. (FG_4_C_S). Aceștia îi înțeleg mai bine, respectiv informația este recepționată mai ușor. Însă, este important ca voluntarii tineri să fie bine pregătiți și să poată capta atenție, să creeze acea relație de încredere cu copiii.

Un rol mai activ la capitolul informare privind siguranța online trebuie să aibă și poliția, mass-media. E necesară mai multă publicitate socială la tema dată, însă, această publicitate trebuie să fie realizată cu implicarea „idolilor” copiilor (Carla’s Dreams, Dara, Ilie Bivol etc.) și să fie mai frecventă atât pe canalele de televiziune, cât și pe Internet. Suplimentar, la aceasta ar fi necesare postere, pliante sau chiar anumite ghiduri pentru copii și părinți.

Modul de informare al copiilor, la fel, este important. Ei își doresc metode interactive, discuții asupra unor cazuri reale pentru înțelegerea riscurilor, identificarea în comun a soluțiilor. Prin analiza unor studii de caz, a unor experiențe particulare, filmulețe, informația se asimilează mai bine.

6.10. Autoaprecierea părinților privind gradul de informare despre riscurile online

Discuțiile focus grup au permis părinților să concluzioneze că lipsa comunicării în familie la tema dată, sporește riscurile. Discuțiile trebuie să fie frecvente – „discuția ajută, dar nu pe mult timp” (FG_5_P_C). În afară de aceasta, este necesară și o supraveghere discretă a comportamentului copilului, dar cel mai important - crearea unei „relații de încredere cu copilul, ca el să ne spună cu cine comunică și cu ce probleme se confruntă” (FG_2_P_Ch). Interzicerea nu este o soluție, aceasta o să le stimuleze interesul copiilor.

Însă o parte semnificativă de părinți nu știu cum să acționeze și ar vrea specialiștii să le spună acest lucru – „ar trebui și noi să fim informați ca să știm ce să le spunem” (FG_4_P_S), inclusiv, cum să creeze o relație de încredere. Actualmente, o parte dintre părinții din mediul rural află unele riscuri de la copii, din mass-media, de la ședințele cu părinții din instituțiile de învățământ. Ei își doresc să fie ajutați de către cadrele didactice, specialiști, mass-media. Sunt necesare broșuri, pliante pentru părinți la tema dată.

S-a semnalat și faptul că nu toți părinții sunt gata să discute pe teme intime - „Noi fugim de a discuta pe teme intime” (FG_2_P_Ch).

6.11. Acțiunile necesare în instituțiile de învățământ pentru a crește gradul de siguranță în mediul online

Mai multe acțiuni trebuie realizate și în instituțiile de învățământ la tema dată. Părinții au subliniat că, actualmente, sunt necesare:

- i. lecții cu psihologul începând cu clasa a V-a. Dar la aceste ore nu trebuie să se facă doar informare, ci trebuie să se discute, să se aducă argumente pentru ca elevii să înțeleagă riscurile online și să conștientizeze consecințele unui comportament riscant pe Internet;
- ii. organizarea săptămânii siguranței online în școală, a unor serate tematice în care să se discute opiniile adolescenților la tema dată;
- iii. discuții la orele de dirigenție;
- iv. ore de informare a părinților copiilor din clasele primare despre siguranța online.

CONSTATĂRI-CHEIE

Utilizarea Internetului

- Datele prezentei cercetări atestă că 71,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani accesează Internetul zilnic, 25,3% de câteva ori pe săptămână și 2,6% de câteva ori pe lună, iar 0,6% mai rar decât o dată pe lună. Accesarea zilnică a Internetului crește odată cu vârsta. Copiii din mediul urban accesează și utilizează Internetul zilnic într-o măsură mai mare decât cei din mediul rural - 75,6%, față de 68,4%.
- Peste $\frac{3}{4}$ dintre copii accesează Internetul în zilele de școală, de obicei, între orele 14.00-22.00, 11,3% - între orele 8.00-14.00 când se află la școală și 4,6% între orele 22.00-8.00. În intervalul 8.00-14.00, Internetul este accesat într-o măsură mai mare de către elevii claselor a 6-a (17,4%). În zilele de sâmbătă și duminică, inclusiv vacanță, crește numărul copiilor consumatori de Internet (doar 3,4 % nu utilizează deloc Internetul, față de 7,4% în zilele de școală). Totodată, în aceste zile, scade consumul Internetului în intervalul de la 14.00 la 22.00 cu 19,5 p.p și crește consumul cu 16,7 p.p. în intervalul de dimineață și cu 7,9 p.p. în intervalul de noapte. Evidențiem că accesarea Internetului în orele de noapte este mai răspândită în rândul copiilor cu vârsta de 15 ani.
- Comparativ cu datele studiilor anterioare realizate de Centrul Internațional „La Strada”, numărul copiilor care accesează și utilizează Internetul în orele de noapte (22.0-8.00) s-a redus, însă crește timpul petrecut pe Internet pentru cei cu vârsta 12-13 ani atât în zilele de școală, cât și în cele de odihnă.
- Copiii utilizează mai multe dispozitive pentru accesarea Internetului: 18,3% utilizează doar un singur dispozitiv, 42,2% – două dispozitive, 28,3% – trei dispozitive, și 11,1% – patru sau mai multe dispozitive. În comparație cu datele cercetării din 2013, s-a constatat reducerea numărului de copii care utilizează un singur dispozitiv de accesare a Internetului, de la 55,4%, la 18,3%. De cele mai multe ori, accesarea Internetului se face de pe telefon – 85,2%, de la calculatorul portabil – 55,9% sau calculatorul staționar – 49,7%, mai rar de la tabletă – 28,4%, console de joc sau alte dispozitive – 15,2%
- Datele cercetării reflectă creșterea posibilităților de accesare a Internetului din diferite locuri. Astfel, 98 la sută dintre copiii cu vârsta 12-15 ani, pe parcursul ultimelor 12 luni, au accesat Internetul de acasă, 59 la sută și prin WiFi din locurile publice, 36 la sută de oriunde, prin Internet mobil, 32 la sută și de la școală și 22 la sută din Internet-cafe. Odată cu creșterea vârstei copiilor, se constată și creșterea numărului de locuri de unde se accesează Internetul.
- Copiii cu vârsta 12-15 ani utilizează Internetul în diferite scopuri. Comparativ cu studiile anterioare, constatăm unele schimbări referitoare la utilizarea Internetului - creșterea utilizării Internetului pentru accesarea profilului pe rețele de socializare cu 11,1 p.p., precum și utilizarea acestuia în căutarea informației pentru pregătirea temelor pentru acasă cu 15,4 p.p. Creșterea cea mai spectaculoasă însă s-a înregistrat pentru a trimite mesaje audio sau text în regim real – cu 21,6 p.p.

Comunicarea pe rețelele de socializare

- Semnificativ este faptul că 96,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani au cont/profil pe rețelele de socializare. Datele cercetării atestă că peste 44 la sută dintre copii sunt prezenți pe rețelele de socializare de la o vârstă extrem de fragedă – sub 10 ani, 24 la sută de la 10 ani și 1/3 de la vârsta de 11-13 ani. Acest lucru vorbește despre necesitatea informării copiilor, despre riscurile existente în mediul online din momentul în care aceștia merg pentru prima dată la școală.
- Dintre cei 96,5% (1399 respondenți) care au cont/profil pe rețelele de socializare, constatăm că cei mai mulți sunt prezenți pe Odnoklasniki (81,9%), urmați de cei pe Instagram (64,3%), Facebook (63,5%), Vkontakte (46,7%), mai puțin pe Twitter (18,2%) sau alte rețele – Ask.Fm, SnapChat, Twich, Timbler, Steam, Sarahah etc. (2,1%).

- Data și anul nașterii sunt afișate public pe rețeaua de socializare la 58,5% dintre copiii cu vârsta 12-15 ani, față de 31,8% la care aceste date nu sunt publice și 9,7% nu-și aduc aminte ce au indicat pe rețeaua de socializare. Aproximativ la $\frac{3}{4}$ dintre copiii cu vârsta 12-15 ani data și anul nașterii de pe rețelele de socializare sunt veridice, indiferent dacă sunt afișate public sau nu. În 84,3% din cazuri, profilul copiilor indică numele și prenumele real al acestora. Iar la 8,1% dintre copii, pe profilul din rețeaua de socializare, sunt afișate public și adresa de domiciliu, numărul de telefon. Respectiv, sunt necesare acțiuni de informare referitor la consecințele afișării unor date personale.
- Unii copii utilizează rețeaua de socializare ca mijloc de căutare sau acceptare a unor noi prieteni. Astfel, 38,7% dintre copii au acceptat, în ultimele 12 luni, cereri de prietenie de la persoane pe care nu le cunosc în viața reală. Odată cu creșterea vârstei, s-a constatat creșterea numărului respondenților ce acceptă să-și facă prieteni noi pe rețelele de socializare.
- Copiii au relatat că există „1001 metode” de a comunica pe Internet, fără ca părinții să cunoască discuțiile. În primul rând, părinții sunt la serviciu atunci când ei ajung acasă după lecții, în cel mai rău caz, ei comunică noaptea când părinții dorm. În al doilea rând, marea majoritate a părinților au mai puține cunoștințe decât copiii despre mediul online. În al treilea rând, mediul online oferă multiple posibilități de a ascunde comunicarea de părinți, inclusiv parola la telefon. Copiii au semnalat că, atunci când nu doresc ca părinții să le vadă comunicarea online, apelează la următoarele acțiuni: șterg mesajele, fac totul incognito, creează profile false, utilizează Instagram live etc.

Comportamente riscante care pot avea consecințe negative

- Datele cercetării relevă o gamă largă de probleme cu care se confruntă copiii pe internet. Practic, fiecare al 5-lea copil, cu vârsta 12-15 ani, s-a pomenit cu parola/contul profilului de pe rețeaua de socializare spart, în ultimele 12 luni. 18,6% dintre copii au fost blocați pe grupurile din rețelele de socializare. Cu accesarea involuntară/vizionarea imaginilor cu caracter sexual s-au confruntat 16,3% dintre copii. Alte comportamente jignitoare în adresa copilului includ texte sau imagini foto/video în privat sau public.
- Printre acțiunile riscante întreprinse de către adolescenți pe Internet semnalăm căutarea prietenilor în mediul online (31,4%), procurarea unor lucruri în magazinele din mediul online (31,2%), cumpărarea jocurilor online (13,4%), trimiterea fotografiilor/secvențelor video persoanelor cunoscute doar în mediul online (13,1%), încredințarea parolei de la poșta electronică sau de la profilul de socializare altor persoane (12,1%), schimbul de date personale (număr de telefon, adresă de domiciliu, date despre părinți etc.) persoanelor din mediul online (8,3%). Aceste date relevă că o parte semnificativă dintre copii nu cunosc riscurile unor astfel de comportamente.
- Practic, 1/3 dintre copiii (35,9%) au întreprins diverse acțiuni cu persoanele cunoscute pe Internet. Alarmant este faptul că, practic, fiecare al 10 copil din cei 35,9%, care au discutat, au transmis poze persoanelor cunoscute doar pe Internet și au primit propuneri indecente de la aceste persoane.
- Datele cercetării atestă tendința copiilor de 12-15 ani de a se întâlni cu persoanele cunoscute în mediul online. Astfel de acțiuni au întreprins 35,9% copii (521 respondenți din eșantionul total). Odată cu creșterea vârstei, se atestă și creșterea numărului de copii ce se întâlnesc cu persoane cunoscute, inițial, pe Internet. Întâlnirile offline cu persoanele cunoscute pe Internet nu se rezumă, de obicei, la o singură dată.
- Dintre copiii care s-au întâlnit, ulterior, în viața reală cu persoane pe care, inițial, le-au cunoscut doar pe Internet (521 respondenți), 281 (53,9%) au avut situații când au regretat, s-au simțit neconfortabil, i-a deranjat întâlnirea cu persoana cunoscută anterior pe Internet.

Atitudini și practici privind transmiterea pozelor/înregistrărilor video intime online

- 46,9% la sută²⁰ dintre respondenții participanți la cercetare nu sunt de acord sub nici o formă să trimită pe Internet poze/video cu părți ale corpului, pe care nu le arată niciodată în public. 22 la sută dintre adolescenții consideră că astfel de poze, video se pot transmite dacă este o relație de dragoste de lungă durată, dacă persoanele se cunosc în realitate, iar relația pe care o au este una stabilă. Practic, fiecare al 5-lea adolescent, cu vârsta 14-15 ani, consideră că a transmite astfel de poze/video este un lucru firesc. 8 adolescenți, cu vârsta 14-15 ani, dintr-o sută, consideră că se poate practica trimiterea unor astfel de fotografii/video când persoanele se află la depărtare, iar 4, dintr-o sută, atunci când apare frică că persoana pe care o iubești te poate părăsi. Răspunsurile adolescenților relevă o înțelegere eronată a relațiilor de dragoste și necesitatea educației pentru viața de familie, cu accent pe relațiile premaritale.
- Printre consecințele directe ale transmiterii fotografiilor/înregistrărilor video online, copiii percep posibilitatea ca fotografia intimă să ajungă la o altă persoană, să ajungă pe rețelele de socializare, inclusiv, să fie „modificată, ca persoana să pară mai hidoasă”. Pentru o parte dintre băieți este caracteristic să posteze pozele intime pe diferite site-uri. Respectiv, astfel de poze ajung la colegii de clasă, la administrația instituției de învățământ și la părinți. Alte consecințele sunt: înrăutățirea imaginii și a reputației, hărțuirea, diferite acțiuni de șantaj etc.
- 81,9% dintre copii au transmis, pe parcursul ultimelor 12 luni, prin intermediul Internetului, diverse mesaje, fotografii, înregistrări video etc. Dintre cei 81,9%, fiecare al 5-lea adolescent de 14-15 ani a primit pe Internet fotografii, înregistrări video cu conținut sexual, iar la 16,8% li s-au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual. Datele cercetării atestă că transmiterea/solicitarea informațiilor cu caracter sexual pe Internet se face atât de către persoane cunoscute în viața reală, cât și de cele cunoscute doar în mediul online, iar adolescentul care a primit astfel de informații nu a avut doar o singură experiență de acest fel.
- Atunci când primesc solicitări pentru a transmite informații cu caracter sexual, adolescenții întreprind diverse acțiuni. ¾ dintre ei, când primesc solicitări de a trimite informații cu caracter sexual, blochează aceste persoane, 42 la sută șterg orice mesaj de la aceste persoane, 28 la sută preferă să nu spună nimănui și nu răspund în nici un fel la solicitare, 17 la sută comunică despre astfel de solicitări prietenilor și le cer sfatul acestora, 11 la sută trimit ce li s-a solicitat, 9 la sută au comunicat despre solicitare părinților sau altui adult cerându-i sfatul, 6 la sută din respondenți și-au schimbat profilul după astfel de solicitare pe rețeaua de socializare.
- 52 de adolescenți (8,6% din totalul copiilor cu vârsta 14-15 ani) au expediat fotografii, înregistrări video care să prezinte corpul lor/ părți ale corpului goale, în ultimele 12 luni. Acestea au fost trimise, în marea majoritate a cazurilor, persoanelor pe care le cunosc în viața reală. Cei care au întreprins astfel de acțiuni le-au realizat din diverse motive. O parte dintre adolescenți consideră că astfel de acțiuni sunt normale, dacă ești într-o relație, pentru că astfel procedează și alți colegi, prieteni. Unii au făcut-o din curiozitate și nu văd în aceasta nici o problemă pentru că acolo nu se vede fața lor sau au dorit ca acea persoană să aibă astfel de fotografii, înregistrări. Un număr mic de copii au menționat că au întreprins aceste acțiuni, fiind șantajați precum că pozele, videourile, discuțiile lor vor deveni publice sau pentru că pot obține bani sau alte lucruri în acest mod.

---

20 46,9% din totalul de 735 respondenți, elevi ai claselor a 8-9-a.

Informarea despre riscurile online

- 8 din 10 copii au menționat că știu despre siguranța online. Semnalăm însă că datele cercetării demonstrează că unele cunoștințe la capitolul comportamente riscante online sunt sumare ori ei cunosc, dar nu aplică regulile de siguranță în mediul online.
- Practic, fiecare al 5-lea adolescent, cu vârsta 12-15 ani, nu cunoaște nimic despre siguranța online. Fiind întrebați despre modalitățile în care părinții îi informează despre riscurile online, majoritatea copiilor au menționat că, de obicei, părinții le citesc „lecții moralizatoare” despre demnitate, comunicarea dintre persoane etc. Există și părinți care acționează extrem - își izolează copiii de la comunicare, le iau laptopurile, tabletele etc., de aceea, unii copii preferă să se informeze singuri „mă descurc singur”.
- Discuțiile focus grup cu elevii relevă că, în multe familii, nu există o practică a comunicării între copii și părinți, în general, și referitor la siguranța online, în particular. Părinții nu își prea înțeleg proprii copii și nu au nici timp să vorbească cu aceștia despre Internet. Uneori, părinții au tendința de a exagera lucrurile și de a acționa violent. De obicei, părinții cu vârsta de până la 40 de ani sunt mai aproape de copiii lor și au tendința de a discuta cu aceștia și a le da unele sfaturi referitor la mediul online.
- Pentru informarea copiilor despre riscurile existente în mediul online sunt necesare acțiuni din partea mai multor actori sociali, pe de o parte, părinți, frați/ surori mai mari, unchi/mătușile cu autoritate în fața copiilor, pe de altă parte, cadre didactice, psihologi școlari, specialiști în domeniu sau tineri voluntari instruiți în acest scop.
- În cazul copiilor la care părinții sunt plecați peste hotare, rolul de informare privind siguranța online trebuie să revină instituțiilor de învățământ. Cadrele didactice trebuie instruite în acest scop, dar ele ar trebui să devină și mai deschise în relaționarea cu copiii. Unele cadre didactice „fac lecțiile și pleacă”, sunt indiferente la problemele cu care se confruntă copiii. Pentru cadre didactice, diriginți, psihologi ar trebui să fie elaborate materiale pe care aceștia să le utilizeze în activitatea cu elevii. Important este ca acești specialiști să răspundă la întrebările care îi frământă pe adolescenți.
- Un rol important în informarea copiilor despre riscurile online trebuie să revină tinerilor voluntari. Tinerii îi înțeleg mai bine, respectiv, informația este recepționată mai ușor. Este important ca tinerii voluntari să fie bine pregătiți și să poată capta atenția, să creeze acea relație de încredere.
- Modul de informare al copiilor despre riscurile online, la fel, este important. Copiii își doresc metode interactive, discuții asupra unor cazuri reale pentru înțelegerea riscurilor, identificarea în comun a soluțiilor. Prin analiza unor studii de caz, a unor experiențe particulare, filmulețe informația se asimilează mai bine.
- Discuțiile focus grup au permis părinților să concluzioneze că din cauza lipsei comunicării în familie, crește vulnerabilitatea copilului față de riscurile online. În familie, discuțiile la această temă trebuie să fie frecvente. În afară de aceasta, este necesară și o supraveghere discretă a comportamentului copilului, însă cel mai important este crearea unei „relații de încredere”.
- Părinții, în mare parte, nu cunosc riscurile mediului online. Ei doresc să fie ajutați de către cadrele didactice, specialiști, mass-media.

Percepția siguranței și a comunicării în siguranță pe Internet

- Siguranța pe Internet, în opinia copiilor, presupune „apărarea de persoane necunoscute”, „protecția” atunci când navighează pe Internet, asigurarea securității, inclusiv excluderea situațiilor de spargere a parolei de pe site-urile de socializare. Conceptul de siguranță pe Internet este înțeles multispectual de către copii și presupune că ei trebuie să cunoască regulile de comportare în mediul online, metodele și tehnicile prin care se pot apăra de persoane necunoscute, acțiunile ce trebuie să le întreprindă dacă se confruntă cu unele riscuri online, inclusiv instituțiile la care se pot adresa, posibilitățile de evitare a site-urilor cu informații pornografice etc. Datele cercetării privind situațiile de risc la care s-au expus copiii, în ultimele 12 luni, atestă însă că marea lor majoritate nu cunosc de facto regulile de comportare în mediul online sau dacă le cunosc le aplică în mică măsură și nu în toată complexitatea.

- Pentru o parte din îngrijitorii copiilor noțiunea de siguranță pe Internet este una vagă. Ei au semnalat următoarele probleme ce țin de utilizarea de către copii a Internetului în siguranță: utilizarea excesivă a calculatorului, telefonului, tabletei, în general, și a Internet-lui, în particular; necunoașterea modalităților de comportare în mediul virtual de către copii și majoritatea părinților; neînțelegerea consecințelor unui comportament riscant online de către copii, dar și părinți; accesarea materialelor cu caracter pornografic; implicarea în grupuri sociale care să-i influențeze psihologic; expunerea la agresivitate, violența; implicarea în jocurile din mediul virtual etc. Părinții sunt de părere că nu este și nici nu va fi siguranță pe Internet, de aceea este important ca toți copiii să fie supravegheați în activitățile pe care le realizează pe Internet și să fie conștienți de riscurile existente în acest mediu.
- Comunicarea online este o componentă a siguranței pe Internet, au subliniat copiii, și presupune cunoașterea în realitate a persoanelor cu care comunică, pentru că unii utilizează alte nume și au „site-uri false”. Semnalăm, de asemenea, că marea majoritate a copiilor gândesc pozitiv despre persoanele pe care le cunosc offline și nu admit faptul că și acestea îi pot afecta negativ în mediul virtual.
- În opinia copiilor, riscurile comunicării online cu persoanele rău intenționate cuprind manipularea, „stricarea reputației”, depresia, hărțuirea online, violul, jefuirea, sinuciderea, omuciderea. Un aspect important al comunicării în siguranță în mediul virtual ține de nedivulgarea informației cu caracter personal (nume, adresa domiciliu, telefon etc.) oamenilor cunoscuți online.
- Problema generală semnalată de marea majoritate a părinților este că, în ultima perioadă, copiii comunică „practic cu computerul, Internetul”. Internetul în mâna „copiilor cu intenții rele devine o armă periculoasă”, ei nu-și dau seama de consecințe. În viața reală, ei nu prea comunică agresiv, dar pe Internet o fac fiindcă e mai ușor. Doar o parte dintre părinți au evidențiat astfel de riscuri, precum manipularea, șantajul „pentru a face poze cu pielea goală”, hărțuirea etc.
- În opinia copiilor, dar și a părinților, sunt mai predispuși la riscuri în comunicarea online următoarele categorii de copii: (i) care nu se bucură de atenție din partea părinților; (ii) care sunt reticenți, care nu au prieteni; (iii) copiii părinții cărora sunt plecați peste hotare, inclusiv cei rămași în grija bunelor; (iv) pe care părinții nu-i controlează; (v) cărora le este rușine să vorbească cu părinții și își caută prieteni pe Internet; (vi) din familii vulnerabile care sunt marginalizați de colegi; (vii) care sunt detestați („hate-uiți”) de colegi din diverse motive; (viii) care cad sub influența unor grupuri de prieteni cu reputație proastă; (ix) de vârstă mai mică (sub 14 ani), dar și adolescenții care caută aventuri.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Datele cercetării relevă următoarele **concluzii generale**:

- Copiii sunt în pas cu noile tehnologii, respectiv, actualmente, telefonul mobil este dispozitivul de pe care marea majoritate a acestora se conectează la Internet (85,2%). Posibilitatea controlului din partea părinților pentru reducerea riscurilor existente în mediul online se reduce, însă crește semnificația informării despre siguranța online. Copiii nu știu cum să spună **Nu** la propunerile indecente din acest mediu, unde să raporteze situațiile riscante cu care se confruntă, inclusiv, unde să apeleze după ajutor.
- 96,5% dintre copiii cu vârsta de 12-15 ani au cont/profil pe rețelele de socializare. Vârsta de la care copiii încep să fie activi pe rețelele de socializare se micșorează. Peste 44 la sută dintre copii sunt prezenți pe rețelele de socializare și încep a comunica online de la o vârstă extrem de fragedă – sub 10 ani. Acest lucru vorbește despre necesitatea informării copiilor, despre riscurile existente în mediul online din momentul în care aceștia merg pentru prima dată la școală.
- Datele personale sunt corecte și sunt prezente public pe rețelele de socializare la un număr mare de copii. În 84,3% din cazuri profilul copiilor indică numele și prenumele real al acestora, iar la 8,1% dintre copii, pe profilul din rețeaua de socializare sunt afișate public și adresa de domiciliu, numărul de telefon. Respectiv, observăm că mulți copii dețin puține informații referitoare la riscurile cunoașterii datelor personale.
- Expedierea/schimbul de fotografii/imagini video înregistrează cea mai mare creștere în activitățile de comunicare online a copiilor. Acest schimb are loc atât cu persoanele cunoscute offline, cât și cu cele cunoscute online. Dintre adolescenții care au transmis pe Internet fotografii, fiecare al 5-lea a primit înregistrări video cu conținut sexual, iar la 17 la sută dintre aceștia li s-au solicitat fotografii, înregistrări video cu caracter sexual. Faptul dat indică neînțelegerea de către copii a consecințelor implicării în astfel de acțiuni.
- Aproximativ 1/3 dintre copii caută să se împrietenească online. Fiecare al 4-lea dintre aceștia a făcut schimb de fotografii personale în mediul online, iar fiecare al 10-lea a primit propuneri indecente.
- Peste 1/3 dintre copii s-au întâlnit cu persoane cunoscute pe Internet, iar mai mult de jumătate dintre aceștia au avut situații când au regretat, s-au simțit neconfortabil, i-a deranjat întâlnirea cu persoana cunoscută anterior pe Internet.
- Majoritatea adolescenților cu vârsta de 14-15 ani sunt de acord să trimită pe Internet poze/video cu părți ale corpului, pe care nu le arată niciodată în public. Motivele expedierii ar fi că aceste poze/imagini video sunt o dovadă și justificare a dragostei. Aceasta vorbește despre anumite lacune privind educația premaritală, dar și neînțelegerea consecințelor în caz de întrerupere a relației (manipulare, șantaj, hărțuire online etc.).
- 8 din 10 copii au menționat că sunt la curent cu siguranța online, însă datele cercetării arată că informarea lor despre comportamentele riscante online este sumară, pentru că ei declară că știu, dar nu aplică regulile de siguranță în mediul online. Plus la aceasta, copiii nu au unde apela pentru a se informa despre riscurile online.

Pentru a crește siguranța online, copiii au semnalat că este necesară:

- revizuirea unor curricule școlare - „Aș vrea să adresez o întrebare celor de la Ministerul Educației: De ce la copii de clasa 5-a, la educația civică li se spune despre politică? Astfel de teme ar putea trece mai târziu când vor crește și vor înțelege. În clasa a 5-a ar include niște lucruri practice și utile, spre exemplu, siguranța online”;*
- organizarea periodică a discuțiilor interactive cu specialiști, inclusiv, tineri voluntari în instituțiile de învățământ – „care ar putea simula diferite situații... și pe care i-am asculta cu o mai mare atenție”;*
- organizarea diferitor activități școlare la tema dată – „ore de dirigenție”, „ore opționale”, „proiecte interactive”, „conversații și dezbateri”, „discuții cu psihologii școlari”;*

- iv. stabilirea unor puncte de contact, de referință la care copiii să poată apela cu întrebări sau după sfaturi referitor la siguranța online – „un specialist de încredere la care copilul să apeleze”,
- v. mediatizarea mai largă a problemei, inclusiv dezvoltarea publicității sociale la tema dată, cu implicarea idolilor lor (Carla's Dreams, Dara, Ilie Bivol etc.).

Majoritatea părinților nu cunosc riscurile din mediul online și nu știu cum să-și informeze copii despre aceste riscuri. Pentru a crește gradul lor de informare, inclusiv siguranța online a copiilor, părinții **au evidențiat următoarele:**

- i. necesitatea unor specialiști, inclusiv cadre didactice pregătite pentru a-i informa despre riscurile online – „ar trebui și noi să fim informați, ca să știm ce să le spunem”; despre modalitățile de creare a unei relații de încredere cu copilul – „cum să atragem copilul, cum să-l facem să înțeleagă”; cum să discute cu copiii pe teme intime - „noi fugim de a discuta pe teme intime”; cum să acționeze în cazuri concrete când copilul acesta este șantajat, hărțuit etc. – „cum să-i protejăm”, „unde să cerem ajutor”;
- ii. prezența psihologului școlar în instituțiile de învățământ – „să facă lecții cu copiii”;
- iii. dezvoltarea activităților extracurriculare în școli și implicarea copiilor în cadrul acestora – „mai multe cercuri pentru ca elevii să aibă ocupație și să nu stea doar pe Internet”.

Rezultatele cercetării semnaleză necesitatea unificării eforturilor diferitor actori sociali pentru creșterea gradului de informare despre riscurile la care sunt expuși copiii în mediul online, dar și de asigurare a protecției lor. Datele colectate permit înaintarea **următoarelor recomandări de ordin strategic:**

Elaborarea mecanismelor de raportare a conținutului ilegal și dăunător

- 1. Crearea și promovarea unei platforme online pentru raportarea conținutului ilegal și dăunător.
- 2. Crearea și promovarea unei platforme online de intervenție, în cazuri de abuzuri online, pentru consilierea copiilor și facilitarea accesului acestora la servicii specializate de asistență și protecție.

Integrarea subiectului siguranței online în planificările didactice

- 1. Promovarea subiectului siguranței online în cadrul activităților extrașcolare (cluburi de dezbateri pentru elevi, centre de tineret, grupuri de inițiativă a tinerilor etc.).
- 2. Desfășurarea de către instituțiile de învățământ a unor activități de informare și sensibilizare în cadrul Lunarului „Securității cibernetice” și zilei „Siguranța pe Internet”.
- 3. Includerea subiectului siguranței online în lista de eseuri, lucrări de curs, teze.
- 4. Desfășurarea de către cadrele didactice a lecțiilor și activităților informative la subiectul siguranței online.

Formarea profesioniștilor din instituțiile de învățământ pe subiectul siguranței copiilor online

1. Instruirea cadrelor didactice cu privire la subiectul siguranței copiilor pe internet.
2. Elaborarea și distribuirea resurselor informaționale pentru cadrele didactice, utile în desfășurarea lecțiilor sau activităților la subiectul siguranței online.
3. Desfășurarea activităților de informare a psihologilor din instituțiile de învățământ despre specificul cazurilor de abuz online.

Includerea subiectului siguranței online în activitățile de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale

1. Desfășurarea, cu regularitate, a activităților de informare și sensibilizare adresate părinților despre siguranța copiilor pe Internet.
2. Dezvoltarea resurselor informaționale de educație digitală într-un format și conținut accesibil pentru părinți (materiale informative, broșuri, ghiduri, etc.).
3. Promovarea în rândul părinților a importanței filtrării conținuturilor dăunătoare și ilegale la dispozitivele utilizate de către copii (spre exemplu, prin instalarea Programelor de Control Parental).

Încurajarea participării copiilor și tinerilor în promovarea subiectului siguranței online

1. Formarea liderilor școlari, în rândul elevilor, care să promoveze subiectul siguranței online.
2. Formarea și implicarea grupurilor de tineri voluntari în instruirea și sensibilizarea semenilor lor cu privire la subiectul siguranței pe Internet.

Implicarea sectorului privat TIC în promovarea siguranței online

1. Securizarea accesului la rețelele Wi-Fi de către operatorii de servicii Internet în cadrul instituțiilor de învățământ, centrelor educative de dezvoltare sau recreare pentru copii.
2. Restricționarea accesării conținutului ilegal în toate rețelele Wi-Fi publice.
3. Includerea subiectului siguranței copiilor online în politica de responsabilitate socială a companiilor private TIC.
4. Dezvoltarea unor opțiuni de filtrare și restricționare a conținutului dăunător și ilegal pentru copii, ținând cont de prevederile legale existente care ar putea fi propuse ca serviciu opțional părinților de către prestatorul de servicii internet.
5. Informarea clienților (părinți) despre serviciile adiționale de filtrare și securizare a conținutului online la dispozitivele utilizate de către copii.

Promovarea coordonării eficiente a eforturilor tuturor actorilor implicați

1. Asigurarea comunicării inter- și intra- sectoriale pentru o mai bună colaborare în vederea promovării subiectului siguranței copiilor pe Internet.
2. Dezvoltarea parteneriatului public-privat pentru promovarea serviciilor existente pentru protecția copiilor online și a platformelor existente de informare, consiliere sau raportare.

Raportul dat este destinat copiilor, părinților, cadrelor didactice și altor specialiști implicați în procesul de informare și educare a copiilor pentru a consolida, eficientiza eforturile și acțiunile de informare privind riscurile existente în mediul virtual.

ANEXE

Anexa 1. Tabelul 1. Date despre persoanele participante la discuțiile de grup

ADOLESCENȚI		
Nr. de discuții de grup	Categoria de participanți	Numărul de participanți
FG_1_C_B	Adolescenți, mun. Bălți	10 (6 fete și 4 băieți)
FG_2_C_Ch	Adolescenți, mun. Chișinău	9 (5 fete și 4 băieți)
FG_3_C_N	Adolescenți, regiunea Nord	12 (6 fete și 6 băieți)
FG_4_C_S	Adolescenți, regiunea Sud	8 (3 fete și 5 băieți)
FG_5_C_C	Adolescenți, regiunea Centru	9 (4 fete și 5 băieți)
Total 5 FG	Adolescenți	48 (24 fete și 24 băieți)

PĂRINȚI		
Nr. de discuții de grup	Categoria de participanți	Numărul de participanți
FG_1_P_B	Părinți, mun. Bălți	11 femei
FG_2_P_Ch	Părinți, mun. Chișinău	8 (7 femei și 1 bărbat)
FG_3_P_N	Părinți, regiunea Nord	8 (7 femei și 1 bărbat)
FG_4_P_S	Părinți, regiunea Sud	7 (6 femei și 1 bărbat)
FG_5_P_C	Părinți, regiunea Centru	12 (8 femei și 4 bărbați)
Total 5 FG	Părinți	46 (39 femei și 7 bărbați)

Anexa 2. Studiu de caz.

Maria (16 ani) a făcut cunoștință cu Ion prin intermediul Internetului, pe o rețea socială. Ion s-a prezentat ca și un băiat de 17 ani. Ei se înțelegeau foarte bine, ba chiar Maria a ajuns să-i povestească și despre familie și colegii de clasă. Ei își transmiteau poze și selfie în fiecare zi. Peste o săptămână, Ion i-a zis Mariei că s-a îndrăgostit de ea și că ar vrea să se vadă în realitate. Maria era fericită, pentru că simțea același lucru. Peste vreo două zile, Ion a început să vorbească cu Maria despre teme mai intime și i-a cerut o poză „mai dezbrăcată”.

- Ce credeți că trebuie să facă Maria în această situație?
- Ce credeți că ar face majoritatea fetelor în locul Mariei?

Inițial, Maria nu i-a expedit. I-a spus că se incomodează. Ion a insistat. I-a spus că-i frumoasă și că vrea să fie cu dânsa în relație. În plus, oricum, se vor vedea în realitate.

- În ce situații ar fi acceptabil ca Maria să-i expedieze lui Ion fotografii nud?
- Dar ce credeți că se va întâmpla dacă Maria nu îi va expedia fotografii nud?

Maria până la urmă i-a expedit o poză în care apare cu corpul gol.

- Cum credeți, care va fi reacția colegilor/colegelor Mariei dacă vor afla despre această situație?
- Ce vor crede colegele/colegii Mariei despre dânsa?
- Ce vor crede colegele/colegii Mariei despre Ion?

După acea fotografie, Ion a continuat să-i ceară și mai multe poze. Maria nu a mai vrut să-i transmită fotografii. Atunci, Ion a început să o amenințe că, dacă nu îi va transmite, le va publica.

- Ce va face Maria mai departe?
- Ce ar trebui să facă Maria mai departe?